

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ
ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

Η ΤΟΙ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΔΕ

ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΣΥΝΘΕΣΕΩΝ

Υπό

των Κ. Κ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Γ. ΒΕΛΛΙΟΥ, Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ,
Ν. ΛΕΒΑΔΙΕΩΣ, ΚΑΙ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ.

Τ Ο Μ Ο Σ Α.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ'. ΤΟΥ Α'. ΕΤΟΥΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1840.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΕΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ

ΠΡΑΝΙΣΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΣΤΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΙΣΤΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ
 ΚΑΙ ΕΦΕΥΡΕΣΕΩΝ ΚΑΤ' ΕΠΙΣΤΗΜΑΣ
 ΚΑΙ ΤΕΧΝΑΣ.

Πῶς ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα κατὰ τοὺς ἀρχαίους αἰῶνας μένει ἀπόκρυφον εἰς ἡμᾶς· ἐπειδὴ ἡ ἀγία γραφή, τὸ μόνον τόσῳ μεμακρυσμένων αἰώνων ἱστορικὸν μνημεῖον, παριστάνει ὡς ἤδη κοινὰς εἰς τοὺς πρῶτους κατοίκους τῆς γῆς πολλὰς γνώσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ φυσικὸν λόγον ἔπρεπε νὰ συναπαρτισθῶσι μετὰ πολλὰς γενεάς. Οὕτω π. χ. ὑπῆρχεν ἑκπαλαι γλῶσσαι ὡς ὄργανον τῆς ἐκφράσεως τῶν ἰδεῶν, ὁ Κάιν ἐγνώριζε τὴν γεωργίαν, ὁ Ἰουβάλ ἐδίδασκε τὴν μουσικὴν, ὁ Θόβελ ἐπαγγέλλετο τὴν σιδηρουργίαν κτλ. Πάντα ταῦτα, μάλιστα δὲ ἡ κατασκευὴ τῆς κιβωτοῦ, μαρτυροῦσιν ἰκανὴν πρόοδον εἰς τὰς τέχνας.

Μετὰ τὸν κατακλυσμὸν [2348 πρ. Χρ.] ὁ Νῶε ἐφύτευσεν ἄμπελον καὶ κατεσκεύασεν οἶνον· ἡ δὲ ἀρχιτεκτονικὴ ἦτο ἤδη γνωστὴ, διότι πρὶν ἀποχωρισθῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν [2247] νὰ κτίζωσιν ὑπερύψηλον πύργον εἰς τὸ

Σεναάρ, ἐπιχείρημα μεγαλεπήβολον, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὡς ἀναγκαῖον εἰς αὐτοὺς πλῆθος ἄλλων ἐπιτηδευμάτων δηλ. ὅτι ἔπρεπε νὰ γνωρίζωσι τὴν λατομίαν καὶ τὴν πλινθοποιίαν, νὰ ἔχωσι μοχλοὺς πρὸς κίνησιν τῶν βαρέων σωμάτων, καὶ ἀμάξας πρὸς μετακομιδὴν αὐτῶν, τέλος πάντων νὰ ὑπάρχωσιν ὅπως οὖν εἰδήμονες τῶν σοιχειωδῶν τῆς μηχανικῆς νόμων.

Ἡ ἱστορία δὲν λέγει σχεδὸν τι συνέβη ἕως τὸν 22ον αἰῶνα πρ. Χρ. ἀφοῦ διεσκορπίσθησαν οἱ ἄνθρωποι αἰφνηδίως δὲ βλέπομεν ὅτι ἡ γῆ σκεπάζεται κατὰ μέρος ἀπὸ πόλεις ὠχυρωμένας, δύο μάλιστα κραταιὰ βασίλεια ἀνεγείρονται, τὸ τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τὸν Μισραῖμ [2188] καὶ τὸ τῶν Χαλδαίων [2221] ἀπὸ τὸν Νιμρόδ. Ὁ Εὐφράτης γεφυροῦται καὶ κρεμαστοὶ κῆποι στολίζουσι τὴν περίφημον Βαβυλῶνα, τῆς ὁποίας τὰς Ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις περιλαμβανούσας 1903 ἔτη ὁ Καλλισθένης ἔστειλε πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην κατὰ τὸ 331 πρ. Χρ. Τότε δὲ καὶ ὁ πόλεμος προοίμιασε τὴν καταστροφὴν διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῶν ὄπλων.

Ἡ εὐσέβεια τοῦ ἀνθρώπου ἐπενόησε νέαν τινὰ τέχνην τὴν ταριχευτικὴν εἴτε τὸ βαλσάμωμα τῶν νεκρῶν, τὸ ὁποῖον ἔδιδεν ἔμφασιν ζωῆς εἰς ἄψυχα σκελετά. Ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ γεωμετρία ἐγνωρίσθησαν, ἡ δὲ σύστασις βιβλιοθήκης εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τὸν Ὀσυμανδίαν πρὶν γνωσθῆ ἄλλοῦ ἢ γραφῆ, ἀποδεικνύει ὅτι ἀπὸ τοῦ Αἰγυπτίους οἱ Φοίνικες ἔλαβον τὸ ἰσχυρώτατον τοῦτο μέσον τῆς αὐξήσεως τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.

Ἡ οἰκοδομὴ τῶν πυραμίδων καὶ τοῦ ὀβελίσκου τοῦ Ῥαμσή, ἡ ὄρυξις τῆς Μοίριδος λίμνης διὰ νὰ δέχεται μὲν τοῦ Νείλου τὰ ὕδατα ὅταν ἡ πλημμύρα τύχη ὑπερβολικὴ, νὰ τὰ διασκορπίζη δὲ ὁσάκις δὲν ἦτο ἰκανὴ πρὸς γονιμοποίησιν τῆς γῆς καὶ ὁ Λαβύρινθος ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἥλιον μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἤδη ἤκμαζεν. Ὁ Βῆλος Βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων ἐγνωστοποίησε τὰς πρώτας μεθόδους τῆς Ἀστρονομίας, ὁ δὲ Ζωροάστρης ἐδίδαξεν αὐτὴν εἰς τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Ἰνδοὺς.

Μετ' ὀλίγον ἔπειτα ἀπὸ τὴν Ἀσίαν ὄλαι αἱ ἐφευρέσεις εἰσῆχθησαν εἰς τὴν ἤδη συνοικιζομένην Ἑλλάδα. Ὁ Προμηθεὺς ἔκβαλεν ἀπὸ τοὺς χάλικας τὸ πῦρ, καὶ ἐφεῦρε τὴν γλυπτικὴν εἰδοποιῶν ἀνθρώπους μὲ ἄργιλλον, ἐνῶ ὁ Ἐπιμηθεὺς κατεσκεύαζεν ἀγγεῖα, ὁ δὲ Ἄτλας ἀνεκάλυπτε τὴν σχέσιν τῆς γῆς μὲ τὰς οὐρανίους σφαίρας. Διὰ τοῦτο οἱ τρεῖς οὗτοι θνητοὶ καὶ ὀλίγοι τινὲς ἄλλοι βασιλεῖς τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων αἰῶνων ἐτιμήθησαν ὡς ἀθάνατοι καὶ ἀπεθεώθησαν.

Ὁ Τσιγγιτόγγ αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας ἐφεῦρεν, ὡς λέγουσι, τὴν βυρσοδεψίαν, ἀλλ' ἢ μεγάλη ἀπόσασις τῆς χώρας ταύτης, βασιλευομένης ἤδη ἀπὸ τὰ 2205 ἔτη πρ. Χ. ἀνέβαλεν εἰς πολὺν καιρὸν τὴν εἰσαγωγὴν τῆς τέχνης ταύτης εἰς τὴν Εὐρώπην.

Κατὰ δὲ τὸν 17 16 καὶ 15 αἰῶνα πρ. Χρ. ἡ ἠθικὴ πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται πολὺ πλέον ταχεῖα· ἐπειδὴ ὁ Μωϋσῆς ἔδωκεν [1531] εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὠφελίμους νόμους, ὁ Κέκρωψ [1556] ἔκτισε τὰς Ἀθήνας, ὁ Κάδμος ἀνήγειρε τὰς Θήβας [1493] ὅπου ἔφερε καὶ τὰ γράμματα τῶν Φοινίκων, ὁ δὲ Μίνως ἐδόξασε τὴν Κρήτην μὲ σοφὰς θεσμοθεσίας [1406]. Τὰ ἔργα τῆς τέχνης ἀπὸ διάφορα μέταλλα ἢ μάρμαρα καὶ πολυτίμους λίθους κατεσκευασμένα, καὶ ἐν γένει οἱ καλλωπισμοὶ τῆς σκηνῆς τῆς διαθήκης παριστάνουσιν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι, τῶν ὁποίων οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν, οὕτως εἰπεῖν, μαθηταί, ἐγνώριζον ἔκτοτε οὐχὶ μόνον τὰς ἀπολύτως ἀναγκαίας τέχνας, ἀλλὰ καὶ τὰς περιττάς, αἱ ὁποῖαι ἠϋξήσαν τὴν τρυφήν μόνον καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ φιληδόνου ἀνθρώπου.

Ἐν τούτοις ἐβελτιώθη καὶ ἡ γεωργία ἐφευρεθέντος τοῦ ἀρότρου, ἠϋξήσε δὲ καὶ τὸ ἐμπόριον εἰσαχθέντων τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων κατὰ πρῶτον μεταξὺ τῶν Σινῶν (Κινέζων) καὶ Σιδωνίων.

Κατὰ τὸν 14, 13 καὶ 12 αἰῶνα ἐτελειοποιήθη ἡ μεταλλουργία, τὰ ἀγγεῖα ἐτορεύθησαν καὶ δύο τρία εἶδη γῆς τεχνηάντως ἠνωμένα μετεβλήθησαν εἰς διαφανῆ ὕαλον ἀπὸ

τούς Φοίνικας· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐφεύρον τὴν ἀντλίαν καὶ αὐτοὶ καλὰ τέχνη ἐβαινον μεταξὺ αὐτῶν σχεδὸν παράλληλοι μετὰ τὰς ἄλλας· ἐπειδὴ ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις ἐθεραπεύοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἤδη πρὸ τοῦ Ὀρφέως εἶχον οἱ ἄνθρωποι τὴν λύραν, τῆς ὁποίας τὰς λινᾶς χορδὰς ἀνεπλήρωσεν ὁ Δίνος μετὰ ἔντερα ζώων κατειργασμένα. Ὁ δὲ Ἀσκληπιὸς πατὴρ τῆς Ἰατρικῆς σύζησεν ἀπὸ πολυπληθεῖς μοναδικὰς παρατηρήσεις τὸ σύνολον νέας ἐπισήμης, ὅθεν ἀνηγέρθησαν βωμοεἰς ὀνομάτου.

Ὁ πρίων, ὁ διαβήτηρ καὶ ὁ τροχὸς ἐφευρέθησαν ἀπὸ τὸν Πέρδικα, ἢ τὸν Δαίδαλον, ὁ Παλαμήδης ἐπενόησε τοὺς κύβους ἢ πεσσοὺς, ὁ δὲ Κυνίρας εἶτε πατὴρ τοῦ Ἀδώνιδος Βασιλεὺς τῆς Κύπρου ἐφεύρε τὴν πυράγραν, τὴν σφύραν, τὸν ἄκμωνα κτλ.

Καὶ ἡ ναυτικὴ δὲ ἤδη ἐτιμήθη ὡς ἐπιστήμη, ἀφοῦ ἐξέπλευσαν εἰς μακρυνὰ πελάγη οἱ Ἀργοναῦται καὶ οἱ Φοίνικες, οἱ δὲ Κινέξοι διατείνονται ὅτι ἐγνώριζον ἕκτοτε τὸν πολοδοεῖκτην ἢ πολογνώμονα.

Μεταξὺ τῶν αἰῶνων 11, 10, 9, 8 καὶ 7 ἀνεκαλύφθη ἡ τέχνη τῆς μεταξοσκοληκοτροφίας, ἐφευρέθη σχεδὸν ἡ ζωγραφία ἀπὸ τὸν Κορίνθιον Κλεοφάντην [900] εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ συμπολίται αὐτοῦ μετεχειρίσθησαν κατὰ πρῶτον [786] τριήρεις. Τότε ἐκτίσθησαν ὁ Ναὸς τοῦ Σαλομῶντος καὶ οἱ ὑδραγωγοὶ τοῦ Ταρκυνίου. Ὁ Μιλήσιος Θαλῆς ὑπέλογίζετο τὰς ἐκλείψεις τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἡλίου. Ἐφάνησαν δὲ καὶ τοῦ Ὀμήρου τὰ ποιήματα [907], ὅπου βλέπομεν ὅτι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἦσαν γνωστὰ τὰ μέτρα καὶ σταθμὰ, ἂν καὶ ἀποδίδονται κοινῶς εἰς μεταγενέστερον ἄνθρωπον τὸν Φεῖδωνα βασιλέα τοῦ Ἀργους, ὃς ἐτύπωσε καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα εἰς τὴν Αἴγιαν [869]. Ἡ Ῥώμη ἐκτίσθη τῷ 753, καὶ πρώτη ἐκλείψις ἐφάνη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τῇ 19 Μαρτίου τοῦ 721. Ὁ Ἀρχίλοχος ἐφεύρε μετὰ ταῦτα [686] τὸν Ἰαμβικὸν στίχον, καὶ ὁ Τέρπανδρος σύγχρονος τοῦ Γορτυνίου μουσικοῦ Θάλητος προσέθηκε τρεῖς ἔτι χορδὰς εἰς τὴν λύραν [673]. Ὀλίγον δ' ἔπειτα [600] ἤκμασεν ἡ περιβόητος ποιήτρια Σαπφώ.

Κατὰ δὲ τὸν 6 καὶ 5 αἰῶνα ἀνεκαλύφθη ἀπὸ τὸν Πάριον Ἀρκεσίλαον ἢ ἔγκαυστος ζωγραφία, τὴν ὁποίαν οἱ Ἐτροῦσκοι ἐτελειοποίησαν ἐντὸς ὀλίγου. Ἡ τραγωδία ἐφευρημένη ἀπὸ τὸν Θέσπιν [535], ἐτελειοποιήθη ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ τὸν Αἰσχύλον [486], Σοφοκλέα καὶ Εὐριπίδην [442]. Ἡ κωμῶδια παρεστύθη ἀπὸ τὸν Συσσαρίωνα καὶ Δόλωνα, περὶ τὸ 562. Ἐπειτα ἐφάνησαν ὁ Σιμωνίδης [537], καὶ ὁ Ἀνακρέων [532]. Ὁ Κῦρος κατέστησε τὰ ταχυδρομεῖα εἰς τὴν Περσίαν ἄλλ' αἱ καλαὶ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ηὐτύχησαν ἔτι μᾶλλον· ἐπειδὴ ὁ Πυθαγόρας ἐφεῦρε τὸν πίνακα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, τὸ τετράγωνον τῆς ὑποτεινούσης τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου, καὶ πολλὰ ἄλλα γεωμετρικὰ θεωρήματα, ἐδίδαξε τοὺς Ἕλληνας τὸ σύστημα τοῦ παντὸς, ὅτι δηλ. ὁ μὲν Ἥλιος μένει ἀκίνητος, ἡ δὲ γῆ περιστρέφεται, οἱ δὲ ἀπλανεῖς ἀστέρες κατέχουσι τόπον Ἡλίου· τὴν θεωρίαν δὲ ταύτην ἔλαβεν ὁ εἰρημένος φιλόσοφος ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους· ἀλλ' ἀπέκειτο εἰς τὸν Κοπέρνικον νὰ τὴν ἐξαπλώσῃ καὶ ἀποδείξῃ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ Πυθαγόρας ἐγνώρισε τὴν στρογγυλότητα τῆς γῆς καὶ τὸ σφαιρικὸν τῶν ἀστέρων, παρετήρησε δὲ καὶ τὴν λοξότητα τῆς ἐκλειπτικῆς, τὴν ὁποίαν ἐμέτρησεν ἔπειτα ὁ Πυθέας. Ὁ Ἀναξίμανδρος προσδιώρισε τὰ ἡλιοςάσια καὶ τὰς ἰσημερίας, κατεσκεύασε δὲ τὰς τεχνητὰς σφαίρας. Τότε ἐκτίσθησαν οἱ ναοὶ τῆς Ἐφέσου καὶ τῶν Δελφῶν. Ὁ Φειδίας [432] ἐδημιούργει τὰ ἀριστουργήματα τῆς γλυπτικῆς. Ὁ Ζεῦξις [397] καὶ ὁ Παρράσιος [415] διέπρεπον ὡς ζωγράφοι, ὁ Πίνδαρος ὡς λυρικός [435], ὁ Κρατῖνος [437] καὶ ὁ Ἀρισοφάνης [433] ὡς κωμικοὶ, ὁ Ἡρόδοτος ὡς πατὴρ τῆς ἰστορίας [445], ὁ Σωκράτης ὡς ἀρχηγὸς τῶν φιλοσόφων [429], ὁ δὲ Ἱπποκράτης κατέβαλε τὰ θεμέλια τῆς ἀληθοῦς Ἰατρικῆς [425].

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκόλουθοι δύο αἰῶνες πλήθουσι κατὰ σημαντικὰς ἀνακαλύψεις καὶ μεγάλα συμβεβηκότα· ἐπειδὴ ὁ Φιλόλαος σύγχρονος τοῦ Διογένοους [374], ἀνέπτυξε τὸ ἀστρονομικὸν σύστημα τοῦ Πυθαγόρου, ὁ Εὐδόξος ἔφερε [368]

τὴν σφαῖραν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ὃ Ἀριστοτέλης ἐπλασεν, ὡς εἶπεῖν, τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ ὃ Εὐκλείδης [300] τὴν γεωμετρίαν. Ὁ Ἐρατοσθένης ἐσχέδιασε κατὰ πρῶτον γεωγραφικοὺς χάρτας, καὶ παραπετάσματα κατεσκευάσθησαν εἰς τὴν Πέργαμον· ὃ δὲ Πτολεμαῖος ἀνήγειρε τὸν Φάρον τῆς Ἀλεξανδρείας. Τότε ἐφευρέθησαν εἰς μὲν τὴν Αἴγυπτον αἱ κλεψύδραι, εἰς δὲ τὴν Κίναν τὸ μεταξωτὸν χαρτίον, τὸ μέλαν καὶ αἱ γραφίδες, κατεστάθησαν δ' ἐφάμιλλοι ὁ μὲν Ἀπελλῆς [334] τοῦ Ζευξίδου κατὰ τὴν ζωγραφικὴν, ὃ δὲ Πραξιτέλης [323] τοῦ Φειδίου κατὰ τὴν γλυπτικὴν. Τότε ἔζησαν οἱ ἱστορικοὶ Θεόπομπος ὁ Χίος [354] καὶ Εὐφορος ὁ Κυμαῖος [352], ὁ Ζωγράφος Πρωτογενής ὁ Ῥόδιος [343], ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ξενοκράτης [339] ὁ ἀγαλματοποιὸς Λύσιππος [326]. κτλ.

Ἡ Λατινικὴ ποίησις ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τὸν Ἐννιον [173] καὶ Πλαῦτον [220]. Ἡ εὐγλωττία τοῦ Δημοσθένους ἦγε καὶ ἔφερε τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀκολούθου αἰῶνος κατέλαβε τὸν ὑπατον βαθμὸν τῆς πολιτικῆς δόξης καὶ δικανικῆς δεινότητος εἰς τὴν Ῥώμην διὰ τοῦ Κικέρωνος· ἐκτὸς δὲ τούτων διάσημοι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐχρημάτισαν ὁ μαθηματικὸς Δεινοκράτης [332], ὁ κυνικὸς φιλόσοφος Κράτης [324], ὁ ἀρχηγὸς τῆς νέας κωμωδίας Μέγανδρος [320], Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς [317]. Πολέμων ὁ ἀκαδημαϊκὸς [313]. Ζήνων ὁ Κιττιεὺς, Αἰρεσιάρχης τῶν Στωϊκῶν [312]. Ἀρκεσίλαος ὁ κορυφαῖος τῆς μέσης ἀκαδημίας [298]. Θεόκριτος ὁ βουκολικὸς, Τιμοχάρης [294] καὶ Ἀρίσυλλος [292] καὶ Διονύσιος [285], οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἀστρονόμοι· ἐκ τούτων δὲ ὁ τελευταῖος πρῶτος παρέστησεν ὅτι ὁ ἡλιακὸς χρόνος συνίσταται ἀπὸ 365 ἡμ. 5 ὥρ. καὶ 49 λεπ. Τοῦτον δὲ ἠκολούθησεν ὁ Σάμιος Ἀρίσταρχος ἀστρονόμος καὶ αὐτός.

Κατὰ τὸ 267 ὁ Πτολεμαῖος ἄνοιξε διώρυγα συνάπτουσαν τὸν Νεῖλον καὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Ὁ Ἀρχιμήδης [236] ἐφεῦρε τὴν ἑλικά, τὴν τροχιλέαν, τὴν δύναμιν τῶν μοχλῶν, τὴν εἰδικὴν βαρύτητα τῶν σωμάτων κα

τοὺς καυστικούς καθρέπτας, ἔδειξε τοὺς νόμους τῆς ἰσορροπίας καὶ ἐπλούτισεν ἐν γένει τὴν μηχανικὴν μὲ πολλὰς ἐφαρμογὰς τῶν μαθηματικῶν ἀληθειῶν.

Ἄν δὲ καὶ συνέβησαν φρικτοὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι εἰς τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς ἀκολούθους δύο αἰῶνας, ἀμέσως δὲ προηγουμένους τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, εὐρίσκομεν ὁμως πάλιν ὠφελίμους ἀνακαλύψεις, οἷον τινὰς ἀγρονομικὰς τοῦ Ἰππάρχου, καθὼς τὸ μῆκος τοῦ ἐνιαυτοῦ [127] καὶ φυσικὰς τοῦ Ἡρώνος, καθὼς τὴν ἀναμυζητικὴν ἀντλίαν, ἣτις ἀναβιβάζει τὸ ὕδωρ διὰ τῆς βαρύτητος ἢ ἐνεργείας τοῦ ἀέρος. Ἡ τρυφὴ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐπερίσσευσεν ὡς εἶπερ ποτε εἰς τὴν Ῥώμην, ἀπόδειξις ὅτι ἦνθουν αἱ τέχναι, καθὼς μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀνέγερσις τοῦ πανθέου, καὶ ἡ οἰκοδομὴ τῶν ὑδραγωγείων τοῦ Ἀγρίππα.

Ἀπὸ δὲ τὸν 1. ὡς τὸν 5 αἰῶνα συνέβησαν τὰ ἐξῆς ἀξιοσημείωτα. Ἡ τέως ἀρχηγὸς τοῦ πολιτισμοῦ Ἀσία ὑποκύψασα εἰς τὴν Ῥώμην, καθὼς ἄλλοτε εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρεχώρησε τὸ σκῆπτρον τῆς προόδου εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην· καὶ ὁμως ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν ἀνέλαμψεν ἔτι τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας, ἢ Ἀνατολὴ ἐπέβαλεν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον νέας ἰδέας· ἢ Ἀνατολὴ ἔφερε τὸ ἀνθρώπινον γένος ὅλον εἰς νέαν ὁδὸν, τούτέστιν ἐκεῖ ἔλαβεν ὑπαρξιν ὁ χριστιανισμὸς, ὅστις μέλλει ποτὲ ἴσως νὰ μεταβάλλῃ ὀλόκληρον τῆς γῆς τὸ πρόσωπον.

Οἱ πρῶτοι δύο αἰῶνες τοῦ χριστιανισμοῦ ἠρκέσθησαν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς κληρονομίας, τὴν ὁποίαν παρέλαβον ἀπὸ τοὺς προτέρους, χωρὶς νὰ αὐξήσωσι τὸν θησαυρὸν τῶν γνώσεων· ἐπειδὴ ἡ σοφία δὲν ἐκτιμᾶτο ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ὅθεν οἱ μαθηματικοὶ ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν Ῥώμην κατὰ τὸ 16 ἔτος ἀπὸ Χρ. καθὼς καὶ οἱ φιλόσοφοι ἐπὶ Οὐσπεσιανοῦ κατὰ τὸ 73. ἀλλὰ τὸ ἐμπόριον ἐν τούτοις ἐξαπλωμένον ὑπέτρεφε τὴν ἡδυπάθειαν, καὶ ἡ γεωγραφία τοῦλάχισον ὠφελήθη ὅπως οὖν ἐκ τούτου.

Κατὰ τοὺς πρῶτους χρόνους τῆς χριστιανικῆς θρησκείας λέγεται ὅτι ἐργάτης ἀπλοῦς ἐφεῦρε τὸν τρόπον τοῦ σφυ-

ρηλατεῖν τὸν ὕαλον, ὁ δὲ Τιβέριος ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν του φοβούμενος μήπως τὸ μυστήριον τοῦτο ἐξευτελίση τὴν τιμὴν τῶν μετάλλων. Ἦκμασαν δὲ μεταξύ τῶν ἄλλων Ἀγρίππας ὁ ἀπὸ Βιθυνίας μαθηματικὸς [90], καὶ ὁ Σμυρναῖος ἀστρονόμος. Θεῶν [117], ὁ Πλίνιος ἀπέδειξεν ὡς αἰτίαν τῶν παλιρροῶν τὴν ἐνέργειαν τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἥλιου, ὁ Σένεκας ἐξήγει εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὸ φαινόμενον τῆς Ἴριδος, καὶ ἡ ιδιότης τοῦ μαγνήτου κατεστάθη κοινωτέρα, ἐπειδὴ βοσκὸς τις περιπατῶν ἐπὶ τινος βράχους ἠσθάθη ὅτι προσκολλῶντο εἰς τὴν πέτραν οὐχὶ μόνον οἱ ἦλοι (τὰ καρφία) τῶν κρηπίδων του, ἀλλὰ καὶ ὁ σίδηρος τῆς ράβδου, τὴν ὅποιαν ἐβάσταζεν· ἀφοῦ δὲ ἐξέτασε τὴν πέτραν παρετήρησεν ὅτι εἴλκυε τὸν σίδηρον. Κατὰ δὲ τὸν β'. αἰῶνα ὁ Πτολεμαῖος ἐδίδαξε νέον σύστημα κόσμου, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησεν ὡς τὸν 16 αἰῶνα.

Κατὰ τοὺς τρεῖς ἀκολουθοῦσι αἰῶνας ἡ εἰσβολὴ τῶν βαρβάρων ἐπνίξεν, οὕτως εἰπεῖν, ὅλον τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν· ἀλλ' ἡ εἰρήνη τῆς Ἀνατολῆς μὴ παθούσης καθὼς ἡ Δύσις συγχώρησεν εἰς τὴν Ὑπατίαν [408] νὰ ἐφεύρη τὸ ἀραιόμετρον, εἰς τὸν Διόφαντον νὰ διδάξη τὴν ἀλγεβραν ἤδη πρὸ πολλοῦ γνωστὴν εἰς τοὺς Ἀραβας· ἀπὸ δὲ τὴν νέαν Ἰηρσοκείαν ἐγεννήθη καὶ νέον εἶδος εὐγλωττίας ἡ διδαχὴ τοῦ ἄμβωνος· ἐνταῦθα ὁμοίως ἀνήκουσι καὶ ἡ ἐφευρέσεις τῆς χημείας ἀπὸ τοὺς Ἀραβας, ἡ ὑδροστατικὴ πλάστιγξ, ἡ χρῆσις τῶν ἐφιππίων, καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς Γοθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Κατὰ τὸν 6, 7 καὶ 8 αἰῶνα ἐνῶ ἡ Δύσις ἤδη ἐπάλαμε μὲ τοὺς βαρβάρους καταπατήσαντας τὸ ἔδαφός της, εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἠσυχωτέρα τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπλουτίζετο μὲ νέας ἀνακαλύψεις. Κατὰ τὸ 536 συστάθησαν τὰ πρῶτα ὑφαντουργεῖα μετὰξῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔφεραν δὲ τὴν βιομηχανίαν ταύτην ἐκεῖ δύο μοναχοὶ ἀπὸ τὰς Ἀνατ. Ἰνδίας. Ὁ Saint Héloi ταμίας τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας κατεστάθη περίφημος διὰ τὴν χρυσοχοικὴν καὶ τὴν γωνιοτομίαν τῶν πολυτίμων λίθων, κατεσκεύασε

δὲ ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος θρόνον ἀπὸ αὐτοφυῆ χρυσόν. Τότε μετηνέχθη [750] ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον τὸ χαρτίον κατασκευαζόμενον ἀπὸ παμβάκιον, τὸ ὁποῖον μετεβάλλετο εἰς ζύμην, καὶ ἀναπληροῦν ἐν μέρει τὴν δαπανηρὰν περγαμνην ἢ μεμβράναν, καὶ πτερὰ διαφόρων πτηνῶν ἔλαβον τὸν τόπον τῶν γραφικῶν καλῶν, ἢ δὲ χρήσις τῶν παραθυριδίων εἴτε φεγγίτων ἕλων εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἢ τῶν κωδῶνων ἤδη γνωστὴ πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Κίαν ἐξαπλώθη εἰς τὴν Ἀνατολὴν [615], ἔπειτα κατεστάθησαν ἐργαστήρια χρυσοχίων καὶ σιειθίσθησαν [650] αἱ παγήγυρες, αἱ ὁποῖαι ἔμελλον νὰ ἀπαλλάξωσι τοὺς ἐμπόρους ἀπὸ τὴν καταδυναστείαν τῶν δεσποτῶν. Οἱ Ἀραβες ἐφεύρον [650] τοὺς ἀνεμόμυλους, τοὺς ὁποῖους ὕψερν μετέφερον εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ σαρροφόροι κατασκεύασαν δὲ [752] κατὰ πρῶτον καὶ τύππητας καὶ ὄργανα (μουσικὰ) καὶ ὠρολόγια τροχήλατα, φιλοδωρηθέντα [760] πρὸς τὸν τότε βασιλέα τῆς Γαλλίας (Pepin le Bref). Ὁ Καλλίνικος ἐπενόησε τὸ ὑγρὸν πῦρ [667] καὶ κατέκαυσε τὸν στόλον τῶν Σαρακηνῶν πλησίον τῆς Κυζίκου, καὶ οἱ Κινέζοι τὴν τυπογραφίαν, ὃ δὲ Μαωμέτ ἐκήρυξε τὸν Ἰσλαμισμόν.

Ἄφου δὲ κατὰ τὸν 9 καὶ 10 αἰῶνα οἱ βάρβαροι μετὰ πολλοὺς πολέμους συνεχωνεύθησαν μετὰ τὰ Δυτικὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐπέτρεχον, ἢ Εὐρώπῃ ἐπανελάβε πάλιν τὴν πρόοδόν της. Ὁ μέγας Κάρολος σύστησεν ἀκαδημίαν, ἄνοιξε πολυάριθμα σχολεῖα, ἐδημιούργησε ναυτικὸν διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν εἰσβολὴν τῶν Νορμανδῶν, ἐξέδωκεν ὁμοιοβαρὲς νόμισμα διηρημένον εἰς λίτρας, σολδία καὶ δηνάρια. Τότε ἐφευρέθη ἀπὸ τοὺς Ἀραβας καὶ ἢ σακχαροποιΐα. Εἰς τὸ ἔργον δὲ τοῦτο κόππουσι τὰ σακχαρωτὰ καλῶμια, ὅταν ὠριμάσωσιν, ἐκθλίβουσι τὸν χυμὸν διὰ πιεστηρίων ἢ πολλῶν κυλίνδρων συνεχομένων, καὶ τὸν βράζουσι διὰ νὰ πυκνωθῇ καὶ στερεωθῇ· ἔπειτα δὲ τὸν καθαρίζουσι μετὰ αἷμα βοδὸς ἢ μετὰ ζωικὸν ἄνθρακα καὶ τὸν λευκαίνουσι ὅσον χρειά-

ζεται. Οί Ἀραβες μετέφερον εἰς τὴν Εὐρώπην τοιοῦτο σάκχαρ διὰ τῶν συνοδιῶν, ἀλλ' αὐτὸ ἔμενε πάντοτε βαρῦτιμον καὶ σπάνιον ἕως οὗ ἀνεκαλύφθη ἡ Ἀμερική· ἀλλὰ καὶ ὁ καφφές εἰς τὴν Ἀραβίαν εὐρέθη ἀπὸ τὸν Γεμμαλαδῖνον. Τὸ ὄρκωτὸν δικαστήριον συγκείμενον ἀπὸ ἀπλοῦς πολίτας συγκαλουμένους ἐκ διαλειμμάτων διὰ τὰ κρίνωσι τὰ ἐγκλήματα συνεκροτήθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ τὸν Ἀλφρέδον. Αἱ νῆσοι Φερρόρη καὶ Ἰσλανδία ἀνεκαλύφθησαν ἀπὸ τοὺς θαλασσοπόρους, συζήτησαν εἰς Φλανδρίαν ὑφαντουργεῖα ρούχων καὶ ὀθονίων, καὶ τὸ πρῶτον αἰωρηματοφόρον (à balancier?) ὠρολόγιον κατεσκευάσθη ἀπὸ τὸν Γκερβέρ ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Reims ἔπειτα δὲ πάπαν Ῥώμης γενόμενον καὶ μετονομασθέντα Σίλβεστρον Βον. Τὰ τοιαῦτα δὲ ὠρολόγια ἐχρησίμευσαν ὡς τὸ 1650 ὅτε προσετέθη καὶ τὸ ἐκκρεμὲς ἢ μᾶλλον ἀληθὲς χρονόμετρον. Ὁ Γκιάβερ χημικός Ἀραψ διόσημος, ὅστις ἐρεύνησε τὴν φύσιν, τὸν καθαρισμὸν, τὴν χώνευσιν καὶ τὴν σφυρηλασίαν τῶν μετάλλων καθὼς καὶ τὰς ιδιότητας διαφόρων ἀλάτων καὶ τοῦ ὑδροχλωρονιτρικοῦ ὀξέος ἐφεύρε [960] τὸν ἄμβικα ἢ ἀλάμβικα καὶ τὸ ἔνυγρον βρᾶσμα bain marie. Δέγεται μάλιστα ὅτι πρῶτος ἐζήτησε γενικὴν πανάκειαν εἶτε τὸν φιλοσοφικὸν καλούμενον λίθον ἢ ἰδέα αὐτῆ ἦτο βέβαια πραγματικῶς γελοιώδης· ἀλλὰ κινήσασα τοὺς ἀνθρώπους εἰς φιλόπλουτον ἔρευναν ἐπέφερε πολλὰς νέας ἀνακαλύψεις. Οἱ Μαωμετανοὶ εἰσχωρήσαντες εἰς τὸ κέντρον τῶν Ἰνδιῶν ὡς πορθηταὶ ἀπήγγυον πλούσια καὶ ἄπειρα λάφυρα, ὄλον στήλας αὐτοφυοῦς χρυσοῦ καταγλαῖσμένας μὲ ἀνθρακας καὶ ἄλλας τιμαλφεῖς λίθους, ἐπιπλα λαμπρότατα καὶ ὑφάσματα πολυτελῆ. Ἐνῶ δὲ οἱ Βαρῶνοι τῆς Γερμανίας ἢ οἱ ἄρχοντες τῆς Γαλλίας φκοδόμενον πύργους καὶ φρούρια πρὸς καταδυναστείαν τοῦ λαοῦ, ἢ Βενετία καὶ ἡ Γένοα ἐπλουτίζοντο διὰ τοῦ ἐμπορίου πρὸς βλάβην τῶν ἀμαθῶν καὶ βαρβάρων Ἀρκτικῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, εἰς τοὺς ὁποίους ἔστελλον ὅλα τὰ προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς· ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἦτο σκεπασμένη ἀπὸ τὰ πλοῖα ὅσα ἐχρησίμευον εἰς τὴν τοιαύτην μετακομιδὴν.

Κατὰ τὸν 11 καὶ 12 αἰῶνα (κατ' ἄλλους δὲ τῷ 982) εὐρέθη ἀπὸ τοὺς Ἰσλανδοὺς ἢ Γροελανδία, ἐπενοήθησαν [1022] τὰ μουσικὰ διαγράμματα ἀπὸ τὸν μοναχὸν Gui d' Arezzo ἢ Ἀρετίνον, ἐφευρέθησαν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τῆς Ἰταλίας [1181] αἱ συναλλαγματικαὶ γραφαὶ πρὸς εὐκολίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἐμπορίας, ἐφάνη ἡ μαγνητικὴ βελόνη ὡς χρήσιμος εἰς τὴν ναυτιλίαν, μετηνέχθησαν διὰ τῶν ζαυροφόρων οἱ ἀνεμόμυλοι καὶ τὸ ἀπὸ ῥάκη κατασκευαζόμενον χαρτίον, ἐσρώθησαν μὲ λίθους αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων κατὰ διαταγὴν τοῦ Βασιλέως Φιλίππου Αὐγούσου, ἐγνωρίσθησαν τὰ κλείθρα εἴτε οἱ διαφράκται τῶν ποταμῶν, καὶ ἡ καταστατικὴ ἢ κοινῶς στατιστικὴ, ἄρχισεν ἔκτοτε ἐπειδὴ ὁ πορθητῆς Γκιλλιώμης διέταξε νὰ συνταχθῇ ἀγρογραφικὸν σχέδιον (Domesday-book) ὅλης τῆς Ἀγγλίας διὰ νὰ ἐπιβάλη δικαιότερον τοὺς φόρους, ὅθεν κατελογίσθησαν οὐχὶ μόνον ἡ ἔκτασις, ἡ ἀξία, ἡ διαφορὰ τῆς γῆς, τὰ δάση, οἱ λειμῶνες, οἱ ἀρόσιμοι τόποι καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἰδιοκτητῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδραπόδων καὶ τῶν κτηνῶν. Ὁ Ἀδὰμ μοναχὸς ἀπὸ τὴν Βρέμαν ἐξέδωκεν ἀνάλογον ἔργον περὶ Δανίας. Κατ' αὐτοὺς τοὺς δύο αἰῶνας συνεστάθησαν καὶ τὰ τακτικὰ ἢ μισθοφόρα στρατεύματα ἀπὸ τὸν εἰρημένον ἤδη Βασιλέα τῆς Γαλλίας Φίλιππον Αὐγουστον, ἐφευρέθη δὲ καὶ ἡ ταριχευτικὴ τῶν ἀρίγγων (μαϊνίδων;).

Τότε μετηνέχθη εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὁ Κώδῆξ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις κατεστάθη ἔπειτα ὁ γραπτὸς νόμος ὅλου τοῦ βασιλείου, εἰς δὲ τὴν Βενετίαν ἢ ὑφαντουργία τῶν μεταξωτῶν ἀπὸ Ἑλλήνας [1209].

Ἡ χρῆσις τῶν ἐμβλημάτων τόσον περίφημος εἰς τὸν 4 καὶ 5 αἰῶνα ἤρχισεν ἀπὸ τοὺς ζαυροφορικοὺς πολέμους· ἀλλ' ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὸ 1150· ἐπενοήθησαν δὲ ταῦτα ὡς διακριτικὰ τῶν πολεμιστῶν (μαχητῶν), οἱ ὅποιοι ὄντες καταθωρακισμένοι ἀπὸ σίδηρον δὲν ἐγνωρίζοντο εὐκόλως χωρὶς ἐξωτερικόν τι σημεῖον.

Ὁ 13 αἰὼν δὲν περιλαμβάνει πολλὰ ἀνακαλύψεις, ἐπειδὴ ἔκτος τῶν συγκεντρωτικῶν τῆς θερμότητος ὑέλων καὶ τῆς ἐκ-

πυρσοκροτήσεως τοῦ νίτρου, ἡ ὁποία ἐπέφερε μετ' ὀλίγον τὴν ἐφεύρεσιν τῆς πυροκόνεως εἰς τὴν Κίναν [1232], δὲν βλέπομεν σχεδόν τινα ἄλλην, ἀποδίδονται δὲ καὶ αὐταὶ εἰς τὸν Ἀγγλον μοναχὸν Ρογήρον Βάκωνα· ἀλλὰ πρὸς ἀντιστήκωσιν τοῦ κακοῦ τούτου εὐρίσκομεν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους πολλὰς πολιτικὰς θεσμοθεσίας καὶ μεγάλας οἰκοδομὰς· ἐπειδὴ ἔκτοτε συνεκροτήθη ἐμπορικὴ συμμαχία ἀπὸ 80 πόλεις Γερμανικὰς πρὸς διατήρησιν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν συνάλλαγματῶν, ἀνηγέρθη ἡ πρώτη ἐκκλησία ἀπὸ τὸν Χέλλην, καὶ τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Quinze vingt ἀπὸ τὸν ἄγιον Λουδουβίκον βασιλέα τῶν Γάλλων, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα νοσοκομεῖα· κατηργήθη δὲ ἡ δικαστικὴ μονομαχία. Τότε εἰς τὴν Γαλλίαν εἰσήχθη καὶ ἡ χρῆσις τῶν ἐπισήμων ἰδιωτικῶν συμβολαίων, ὥστε ἀπὸ ὅλα ταῦτα καὶ μάλιστα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων βλέπομεν ὅτι ὁ 13 αἰὼν ἐδοξάσθη ἰκινῶς· τέλος πάντων ἐπ' αὐτοῦ ἡ χημεῖα ἐφευρημένη ἤδη κατὰ τὸν 3 αἰῶνα εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὰ δίοπτρα βοηθοῦντα τὴν μυωπίαν τῶν νέων καὶ τὴν ἀμβλυωπίαν τῶν γερόντων κατεστάθησαν γνωστά [1296]· τότε δὲ ἐφευρέθησαν καὶ τὰ φαγεντιανὰ (faenzas) σκεύη [1299].

Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ 14 αἰῶνος ἰατρός τις τοῦ Μοντπελλιέρου Ἀρνὰ ὀνομαζόμενος, ἐφαντάσθη νὰ ὑποβάλῃ τὰ στέμφυλα εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθη τὸ ἀλκοὺλ εἴτε πνεῦμα τοῦ οἴνου.

Μετὰ δὲ δύο ἔτη δηλ. τὸ 1302 ὁ Φλάβιος Γκιόγιας Gioja ἀπὸ Ἀμάλφι ἐφεύρε τὴν χρῆσιν τοῦ κυρίως λεγομένου πολοδείκτου ἢ πολογνώμονος· ἐπειδὴ ἂν καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἦτο γνωστὴ ἡ ἐλκυστικὴ δύναμις τοῦ μαγνήτου καὶ ἡ ἰδιότης αὐτοῦ νὰ στρέφῃται πρὸς βορρᾶν, ὁ δὲ Γάλλος ποιητῆς Γκιουγιὸτ (Guyot) ἀνέφερεν ἀπὸ τὸ 1200 ἔτος ὄργανον ἀνάλογον, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε marionette, ἡ χρῆσις ὅμως αὐτοῦ δὲν ἦτο κοινὴ· ὁ δὲ Φλάβιος Γκιόγιας παρατηρῶν πόσον ἡ μαγνητικὴ βελόνη ἐδύνατο νὰ ὠφελῆσθαι εἰς τὴν θαλασσοπορίαν ἐτελειοποίησε τὸ εἰρημένον

ἔργαλειον κτλ. μετὰ ταῦτα ἐφευρέθησαν [1310] εἰς τὴν Εὐρώπην αἱ καπνοδόχοι.

Κατὰ τὸ 1320 [ἢ 1360] οἱ Βενετοὶ ἄρχισαν νὰ κατασκευάζωσι καθρέπτας, τοὺς ὁποίους ἐμοίραζον μόνοι εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, κασσιτεροῦνται δὲ οἱ καθρέπται ὅταν ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ μιᾶς τῶν ἐπιφανειῶν αὐτῶν μίγμα κασσιτέρου καὶ ὑδραργύρου, ἐπειδὴ τότε ὁ διαφανὴς ὕελος ἀντανακλᾷ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου καὶ παριστάνει ζωηρότατα τὰς εἰκόνας τῶν ἀντικειμένων.

Κατὰ τὸ 1340 μοναχὸς τις Γερμανὸς Βερθόλδ Σβάρτο (Berthold Schwvartz) κοπανίζων εἰς ἰγδίον ἄνθρακα καὶ κίτρον ἠνωμένα ἐφεῦρε τὴν πυρόκωνιν ἢ ἀνακάλυψις αὐτῆ ἐπέφερεν ἀνέλπιστα καὶ τεράστια ἀποτελέσματα· ἐπειδὴ τότε ἐφευρέθησαν καὶ τὰ πυροβόλα ὄπλα, τὰ ὁποῖα μετέβαλον διόλου τὴν τέχνην τοῦ πολέμου· πρῶτοι δὲ οἱ Ἕλληες εἰς τὴν μάχην τοῦ Greycy μετεχειρίσθησαν τὰς ἀνθρωποφόνους μηχανὰς, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν τηλεβόλα εἶτε κανόνια. Κατ' αὐτὴν πάλιν τὴν ἐποχὴν [1357] οἱ αὐτοὶ μετεχειρίσθησαν καὶ τοὺς γαϊάνθρακας.

Εἰς τοῦτον ὁμοίως τὸν αἰῶνα ἀνήκει καὶ ἡ σύστασις τῶν λοιμοκαθαρητῆριων [1360], καὶ ἡ ἐφεύρεσις [1391] τῶν χαρτίων τοῦ παιγνιδίου ἀπὸ τὸν Νικόλαον Πεπὴν (Perin), καὶ ἡ σύστασις εἰς ἓνα τῶν πύργων τοῦ Δούβρου βιβλιοθήκης, ἣτις κατ' ἀρχὰς περιέχουσα 900 μόνον τόμους, περιλαμβάνει σήμερον ἐπέκεινα τῶν 800,000

Πρὸ πολλοῦ οἱ ἀγχινοες ἀνθρωποὶ ζητοῦντές τινα τρόπον ἐπιτήδειον εἰς τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν συγγραμμάτων, διὰ νὰ κατασταθῶσι ταῦτα κοινὰ εἰς πάντας, ἐπεχείρησαν διάφορα πειράματα καὶ ἐχάραξαν τὰ γράμματα εἰς σανίδας, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εὐχαρίστησεν ὅθεν κατὰ τὸ 1444 ἢ 1459 ὁ Ἰωάννης Γουττεμβέργης κάτοικος τῆς Mayence, ἀκολουθῶν τὰ ἔχνη τοῦ Ὀλλανδοῦ Κόστερ, καὶ τοῦ ἀπὸ Στρασβούργου Μέντελ, ἐπενόησε νὰ κατασκευάσῃ χωριστοὺς καὶ ἐκτύπους τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀλφαβήτου, συνάπτων δὲ αὐτοὺς ἔπειτα γὰ σχηματίσῃ λέξεις. Ἡ μέθοδος

αὕτη εὐδοκίμησε τόσον ὥστε κατὰ τὸ 1450 ἐξέδωκεν ὁ ἐφευρέτης τὰ πρῶτον τυπωμένον βιβλίον· τὰ δὲ κινητὰ στοιχεῖα κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἀπὸ ξύλου, ἀλλ' αὐτὸς τὰ κατεσκεύασεν μετ' ὀλίγον καὶ ἀπὸ μέταλλον· ἔκτοτε δὲ αἱ πολυάριθμοι ἐφευρέσεις τῶν τεχνῶν ἐτελειοποίησαν τὴν τυπογραφίαν, καὶ ἐπλήθυναν ἐπ' ἄπειρον ὅλα τὰ συγγράμματα.

Ἐν τούτοις ὁ πολοδείκτης εὐκόλυε τὴν θαλασσοπορείαν καὶ μακραὶ ναυτιλίαι κατωρθώθησαν· ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἀνακαλύφει τῶν Πορτουγάλλων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς διήγειραν τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Χρισόφου Κολόμβου διὰ τὰ ὑπάγη εἰς ζήτησιν νέου κόσμου· ἐπειδὴ κατὰ τὸ 1485 μὴ εἰσακουόμενος οὔτε ἀπὸ τὴν Γένουαν τὴν πατρίδα του, οὔτε ἀπὸ τὴν Βενετίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ Πορτουγαλίαν ἦλθεν ὑποσχόμενος εἰς τὸν Φερδινάνδον καὶ τὴν Ἰσαβέλλην βασιλεύοντας τῆς Ἰσπανίας τὴν κατάκτησιν νέας Ἠπείρου, ἂν ἤθελον τὰ ἐμπιστευθῶσιν εἰς αὐτὸν τινὰ πλοῖα· περιέμενε δὲ τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὴν πρότασιν ταύτην ἑπτὰ ὀλοκλήρους χρόνους! ἀλλὰ τέλος πάντων κατὰ τὸ 1492 ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τριῶν μικρῶν πλοίων, καὶ τὸ ὄνομα ναυάρχου, ὥστε τὴν 23 Αὐγούστου ἀπέπλευσε πλήρης ἐλπίδων· ἀφ' οὗ δὲ ἀντεπάλαισε κατὰ τὸν διεξοδικὸν αὐτοῦ πλοῦν εἰς τὰς προλήψεις καὶ στάσεις τῶν ναυτῶν, ἐπειδὴ κατὰ πρῶτον βέβαια τότε ἔπαυσαν τὰ βλέπωσι τοὺς αἰγιαλοὺς, ὁ τολμηρὸς οὗτος θαλασσοπόρος κατέπλευσε τέλος πάντων εἰς τὸν νέον κόσμον τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1492 καὶ ἐκυρίευσεν τὴν γῆν τῆς Ἀμερικῆς ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἰσπανίας.

Πρῶτον κατὰ τὸ 1474 χειροῦργός τις Γάλλος ἔκβαλεν εὐτυχῶς τὴν πέτραν ἀπὸ τὴν κύστιν ἐγκληματίου τινός, ὅστις καταδικασμένος ἤδη εἰς θάνατον ἀπελύθη διότι ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν δοκιμὴν ταύτην.

Ὁ Μαυρόλικος γεωμέτρης ἐφεῦρεν ὅτι ὁ κρυσταλλοειδὴς φακὸς τοῦ ὀμματίου ἦτο προωρισμένος νὰ δέχεται καὶ

συγκεντρίξῃ εἰς τὸν ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα τὰς ἐκπεμπο-
πομένας ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα ἀκτῖνας, ἔδειξεν εἰς τὴ συνίσταται
ἢ πρεσβυωπία καὶ ἢ μυωπία καὶ τὴν μὲν πρώτην ἐβοήθη-
σε μὲ τὰ κυρτὰ δίοπτρα, τὴν δὲ δευτέραν μὲ τὰ
κοῖλα.

Ὁ Ἰωάννης Μούλλερος ἀπὸ Καινισβέργην εἰσήγαγε
τὴν δεκαδικὴν ἀριθμητικὴν εἰς τὰ μαθηματικά. ὁ Ἰωάννης
Πόρτας ἀνεκάλυψε τὸν σκοτεινὸν θάλαμον, τὸν ὅποιον ἔτε-
λειοποίησεν ὕστερον ὁ S' grawesande, ἐπειδὴ παρετήρσεν
ὅτι εἰς δωμάτιον σκοτεινὸν δεχόμενον τὸ φῶς ἀπὸ τῆ
τύπαν βλέπει τις εἰκονιζόμενα ἐπὶ τοῦ ἀντικρυνοῦ τοί-
χου τὰ ἔξω τοῦ δωματίου ἀντικείμενα· ὅθεν ἠθέλη-
σε νὰ μάθῃ τὴν εὐδύνατον ἀποτελέσῃ κυρτὸς ὕελοσ
τεθειμένος εἰς τὴν τύπαν καὶ εἶδε τὰ ἀντικείμενα τό-
σον εὐκρινῶς παριζανόμενα εἰς τὸν τοῖχον, ὥσε διέ-
κρινε σχεδὸν καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν περιπατούντων
διαβατῶν.

Εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα ἀναφέρονται ὡσαύτως καὶ ἡ ἐ-
φεύρεσις τῶν ἀμαξῶν, τῶν πῖλων, τῆς ἐλαιομίκτου
ζωγραφίας ἀπὸ τὸν Βάνδυκ, τῆς γωνιοτομίας τῶν ἀδαμάντων
[1400] προστριβομένων ἀμοιβαίως ἀπὸ τὸν Δουδουβίκον
Βέρκεν (Louis Berquen), τῆς γνωστῆς μὲν πάλαι ἀλλ' ἐκλι-
πούσης ἐντύπου χαράξεως ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Φλωρεντῖνον,
τῆς γινομένης μὲ γλύφανον ἢ σμίλην καὶ τὸ νιτρικοχλωρικὸν
ὀξύ ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ διὰ τὰς εἰκονογραφίας, ἡ σύσσεισις εἰς Γέ-
νουαν τῆς δανειστικῆς τραπέξης τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ἣτις
ὑπῆρξεν ὁ τύπος ὄλων, ὅσαι συστάθησαν ἔπειτα, καὶ τέλος ἡ
κατάσσεισις τῶν ταχυδρομείων καὶ ἐνὸς ἐργασηρίου μεταξω-
τῶν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Ἐνῶ δὲ αἱ ἀνακαλύψεις τῶν Εὐρωπαϊῶν ἐκτείνοντο
εἰς τὸν νέον κόσμον, αἱ τέχναι, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τὰ γράμ-
ματα ἤκμαζον κατὰ τὸν 15 αἰῶνα εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ
πλήθος ἐνδόξων ἀνδρῶν, οἷος ὁ Ἀρίστος, ὁ Τάσσοσ, ὁ Μα-
κιαβέλης ὁ Μαρότοσ κλπ. Ἐκ τούτων ὁ Ῥαφαῆλ ἐτελειο-
ποίησε τὴν ζωγραφικὴν, ἔθηκεν, οὕτως εἰπεῖν, νόμους φι-

λοκαλίας και ἔχυσεν εἰς τὰ ἔργα του φυσικὴν χάριν καὶ ἀπλότητα ἄγνωστον ἕως τότε· ὁ δὲ Μιχαὴλ Ἅγγελος μέγας ἐνταυτῷ καὶ γλύπτης καὶ ζωγράφος καὶ ἀρχιτέκτων διέπρεπεν ἤδη εἰς Φλωρεντίαν διὰ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν του καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἐπινοητικοῦ πνεύματος· ὁ Κοπέρνικος ἀποδεικνύων ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἔφθασεν ἴσως νὰ ἐκφέρῃ ὡς ὑπόθεσιν, ἐξήγει τὸ ἀληθινὸν σύστημα τοῦ παντός καὶ μετέβαλεν ὀλοκληροντὴν ἀστρονομίαν. Ὁ Κέπλερος ἐφεῦρε τὴν κεντρόφυγα καὶ κεντρομόλον δύναμιν, καὶ ἐρμήνευε τοὺς νόμους τῆς· ὁ δὲ ἀρχιγραμματεὺς Βάκων προησθάνετο τὰς πλείστας ἀνακαλύψεις τῶν ἀκολουθῶν αἰῶνων, ἐμάντευσε τὴν συνολικὴν καὶ προπαρασκεύασε τὸν δρόμον τοῦ Νεύτωνος μέλλοντος νὰ ἀποδείξῃ σαφέστατα τὴν ὑπαρξίν τῆς καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ἀποτελέσματά τῆς· ὡς ἀγχίνους δὲ ἐκ φύσεως παρατηρητῆς ἐδοκίμασεν ἂν τὸ αὐτὸ ἐκκρεμοφόρον ὠρολόγιον κινηταὶ ταχύτερον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρου· ἢ εἰς τὸ βάθος τῶν μεταλλωρυχείων, καὶ συλλογιζόμενος ἔπειτα εὗρηκε τὴν ἀλήθειαν ταύτην ὅτι ἂν ἡ δύναμις τῆς βαρύτητος ὀλιγοστεύῃ εἰς τὸ ὄρος, αὐξάνῃ δὲ εἰς τὰ μεταλλωρυχεῖα, φαίνεται ὅτι ἡ γῆ ἔχει ἐλκτικὴν τινα δύναμιν· καὶ τῷ ὄντι ἡ πείρα ἐβεβαίωσεν ὅλας τὰς σοφὰς ταύτας προφητείας.

Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ αἰῶνος τούτου ἐφευρέθησαν τὰ πυροβόλα, τὰ τηλεβόλα, (bombes) καὶ τὰ ἀερότονα (fusils à vent) ὁ Ἰάκωβος Μέτιος τεχνίτης διόπτρων ἐφευρημένων ἀπὸ τὸν φλωρεντίνον Σαλβίνον de gli Armati ἀποθανόντα κατὰ τὸ 1317 ἐφεῦρε καὶ αὐτὸς τὸ πρῶτον τηλεσκόπιον, ὁ δὲ Κέπλερ καὶ ἄλλοι ἔνδοξοι ἀστρονόμοι τὸ ἐτελειοποίησαν· κατὰ τοῦτον ὁμοίως τὸν καιρὸν, κατεστάθησαν κοινὰ τὰ ὠρολόγια ἐφευρεθέντα τῷ 1500 εἰς τὴν Νυρεμβέργην.

Δυσκόλως δύναται τις νὰ ἀπαριθμήσῃ ὅλους τοὺς ἐνδόξους ζωγράφους, τοὺς μεγάλους ποιητὰς, τοὺς σοφοὺς καὶ τεχνίτας, οἱ ὅποιοι ἤνθησαν κατὰ τὴν εὐφορον ταύτην τοῦ χρόνου ἐποχῆν· ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἀναφέρωμεν μετὰ τὸν Ῥαφαήλ καὶ τὸν Μιχαὴλ Ἅγγελον τοὺς διασήμους Περου-

γίαν, Λεονάρδον de Vinci, τούς τρεῖς Καράχους (Carra-
chies), τὸν Καραβάγγην, τὸν Δομινικανὸν, τὸν Ἰωάννην
Γκουγιὸν, τὸν Ἰούλιον Ῥωμαῖον, τὸν Παῦλον Βερρόνέ-
ζον κλπ.

Τότε ἀνευρέθη εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡ εἰλιπνογραφία (enamel-
ling σμάλτον) ἀφανισμένη πρὸ πολλοῦ, κατεστάθησαν
ἐργασήρια καρφίδων καὶ ὑφασμάτων ζυρωτῶν (croisès),
ὁ δὲ Γίλης Γοβελῖνος ἄρχισε νὰ βάβῃ εἰς ὑγινοβαφεῖς
χρῶμα.

Ὁ ταβάκος, φυτὸν κατὰ δυσυχίαν τόσον ἐν χρήσει, καὶ
τὰ γεώμηλα, τὰ ὁποῖα κατήντησαν ἤδη μοναδικὴ τροφή ὀ-
λοκλήρων λαῶν ἀπόρων, μετηνέχθησαν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν
κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὸν Φραγκῆν Δράκην.

Ἐφ' ὅσον πλησιάζομεν εἰς τὸν 19 αἰῶνα αἱ ἀνακαλύψεις
γινόμεναι ἔτι μᾶλλον περιέργοι ἔχουσιν ἀνάγκην καὶ περισ-
σοτέρας ἀναπτύξεως.

Ἡ εὕρεσις τῆς Ἀμερικῆς πολλαπλασιάζουσα τὰς ἀ-
νάγκας τῶν πολιτισμένων λαῶν, ἠύξησε τὴν ἐνέργειαν τῆς
ἐμπορίας ἢ χρήσις τοῦ καφφέ ἤδη γνωστοῦ εἰς τὴν
Ἀραβίαν, τοῦ κακάου, τῆς βανιλίας, τοῦ τεύου καὶ
πολλῶν ἱατρικῶν φυτῶν εἰσήχθη εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ
τὸν 17 αἰῶνα· τὸ σοκολάτον μετενηνεγμένον εἰς τὴν Εὐ-
ρώπην ἀπὸ τὸ Μεξικὸν κατὰ τὸ 1520 ἐγνωσθη εἰς τὴν
Γαλλίαν κατὰ τὸ 1653· τὸ δὲ παμβάκιον ἀντὶ τοῦ λιναρίου
ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τὴν σύστασιν πολλῶν ὑφαντουργείων,
καὶ ὁ Ἰωάννης Χίνδλερ ἔστησε τὸ πρῶτον ἐργαλεῖον τῶν
περιποδίων.

Ἀπὸ τὰ ἐπέισακτα ταῦτα προϊόντα ὁ ταβάκος εἰς τὴν
Γαλλίαν εὐδοκίμησε μεταφυτευόμενος· ἐπειδὴ δὲ τοῦ
σακχαροκαλάμου ἢ καλλιέργεια ἀπεδείχθη ἀδύνατος, ὁ
περίφημος Ὀλιβιέρος Σέρρος ἐσπούδασε νὰ ἐκβάλλῃ σάκχαρ
ἀπὸ ἄλλα φυτὰ, καὶ πρῶτος τῶ ὄντι κατώρθωσε νὰ χωρίσῃ
ικανὴν αὐτοῦ ποσότητα ἀπὸ σεύτλα· εἰς αὐτὸν ἄρα πρέ-
πει νὰ ὑποδοθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς νέας ταύτης βιομηχανίας,
ἣτις κατεστάθη μετὰ δύο αἰῶνας τόσον σημαντικὴ, καθὼς

βλέπομεν ἀπὸ τὴν συνισταμένην ἤδη εἰς τὴν Ἑλλάδα Γαλιλικὴν ἑταιρίαν τῆς σακχαροποιίας.

Αἱ λόγχοι τῶν ὄπλων, αἱ φενάκαι καὶ τὰ ἐκκρεμῆ ἀμάξια ἀνήκουσιν εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα [τὸν 17]. ἀλλ' ἡ δόξα τούτου προῆλθε μάλιστα ἀπὸ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις, καὶ τὰ ἐκ τούτων προϊόντα τῆς τέχνης· ἐπειδὴ ὁ μὲν Ναπιέρος ἐφεύρε τοὺς λογαριθμοὺς ὁ δὲ Γαλιλαῖος ἐδημοσίευσεν τὸ ἀληθὲς σύστημα τῆς ἐτήσιας περιτροφῆς τῆς ὑδρογείου σφαίρας περὶ τὸν ἥλιον, διὰ τὸ ὁποῖον τοῦτο κατεδιώχθη ἀπηνῶς ἀπὸ τὸ ἱεροδικεῖον καὶ τὴν Παππικὴν ἐκκλησίαν· αὐτὸς δ' ὁμοίως παρετήρησεν τοὺς δορυφόρους τοῦ Διὸς, βοηθούμενος ἀπὸ τὸ τηλεσκοπίον του, προσδιώρισεν τοὺς νόμους τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων καὶ ἐξήγαγεν αὐτόθεν τὴν θεωρίαν τῆς βαρύτητος τοῦ ἀέρος ἄγνωστον ἕως τότε· διότι ὁ ἀὴρ ἐνομίζετο ὡς ἀβαρὲς σῶμα· ἀφοῦ δὲ ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐγνωρίσθη ἐζητεῖτο νὰ εὑρεθῆ τρόπον τινα καὶ τὸ βάρος αὐτοῦ τοῦ ἀέρος, τοῦτο δὲ ἀπέδειξεν ὁ Τορισέλλης διὰ τοῦ βαρομέτρου, τὸ ὁποῖον ἐπενόησεν.

Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν ἀνακαλύψεων, τὰς ὁποίας ἡ ἐπιστήμη χρεωσθεῖ εἰς τὸν Καρτέσιον, περιοριζόμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὴν διάθλασιν τοῦ φωτὸς καὶ τὰ ὑδραυλικὸν πιεστήριον· ἐπειδὴ αἱ λοιπαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά, διότι ὁ Καρτέσιος ἦτο συγχρόνως δεινότατος καὶ μαθηματικὸς καὶ φυσικὸς καὶ φιλόσοφος· ὁ δὲ Νεύτων ὁ ἀγχινοῦστατος ἴσως τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ αἰῶνος τούτου ἀνεκάλυψε τὴν συνολικὴν τῶν σωμάτων, ἀφοῦ εἶδε καταπίπτοντα εἰς τὴν γῆν τὰ φύλλα τινὸς δένδρου· ἐρευνήσας δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου τούτου εὑρήκε τὴν σπουδαίαν ταύτην ἀλήθειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξήγαγεν ὄχι ὀλιγοτέρου λόγου ἄξια συμπεράσματα· οὕτω π. χ. ἀπέδειξεν ὅτι ἕκαστος τῶν πλανητῶν φέρεται πρὸς τὸν ἥλιον ὡς κέντρον τῶν τροχιῶν, τὰς ὁποίας διανύουσι (διατρέχουσι) καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν συνδυασμένην ἐνέργειαν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης προέρχεται ἡ παλιρροία· προβαίνων δὲ εἰς τὰς ὑψηλὰς

ερεύνας ὁ δαιμόνιος οὗτος ἀνὴρ εὐρήκεν ὅτι τὸ φῶς σύγ-
κεται ἀπὸ πλῆθος χρωματισμένων ἀκτίνων καὶ ἰνα-
τέμων, τρόπον τινα, τὴν ἀκτίνα διὰ πρησματικοῦ ὕλου
ἀπέδειξεν ὅτι συντίθεται ἀπὸ ἐπτὰ ἀκτίνας χρωματι-
σμένας κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν, κοκκίνην, πυροειδῆ, κιτρί-
νην, πρασίνην, κυανὴν, ἰνδικόχρουν καὶ ἰώδη, ὥστε τὸ μίγμα
τοῦτο τῶν ζοιχειακῶν χρωμάτων γεννᾷ ὅλα τὰ χρώμα-
τα. Εἰς τὸν Νεύτωνα προσέτι ὀφείλομεν τὰ ἀντανακλα-
στικὰ τηλεσκόπια, αὐτὸς ἐσημείωσεν εἰς τὸ θερμόμε-
τρον τὸ σημεῖον, ὅπου ὁ ὑδράργυρος μένει βαπτιζόμενος
εἰς τὸ ζεστὸν ὕδωρ ἢ εἰς τὸν πάγον, διεμέρισε τὸ μεταξὺ
διάστημα εἰς προσδιωρισμένον ἀριθμὸν μοιρῶν, τέλος
πάντων ἐξέδωκε τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὀλοκληρικοῦ καὶ δια-
φορικοῦ λογισμοῦ ἐφευρημένου ἀπὸ τὸν Δεϊβνίτιον κα-
τὰ τὸ 1680.

Πρῶτος ὁ Ἄγγλος Γκίλβερτ παρητήρησε τὰ ἀπο-
τελέσματα τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ· ὁ Ὄθων Διυερικ
Δήμαρχος Μαγδεβούργου ἐφεῦρε τὴν πνευματικὴν ἀν-
τλίαν, ὁ Χούυγκενς τὰ σπειροειδῆ ἐλατήρια ἐγκολπίων ὠ-
ρολογίων ἢ μᾶλλον ὠροσκοπίων, ὁ Βαρλόφ (Barlow) τὰ
ἐκκρεμοκίνητα (pendule), ὁ Κορνήλιος Δρέβελ τὸ θερμό-
μετρον καὶ τὸ μικροσκόπιον [1600], ὁ Παλφίνος τὸ ἐμ-
βρουῦλκόν (forceps), ὁ δὲ Χαρβεῦς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ
αἵματος.

Ἡ πρώτη τεχνητὴ κατασκευὴ τοῦ φωσφόρου παρὰ τοῦ
Brand συνέπεσε κατὰ τὸ 1677 ἢ 69. ἡ δὲ χρῆσις τοῦ ἐμετι-
κοῦ καὶ τοῦ Περουβιακοῦ φλοιοῦ (κίνας) ἄρχισεν ἀπὸ
τὸ 1650.

Ὁ Πασχάλης εὐρήκετὸν λογισμὸν τῶν πιθανοτήτων, ἀπέ-
δειξεν ὅτι ἡ βαρύτης τοῦ αἵματος ἀναβιβάζει τὸ ὕδωρ εἰς τὰς ἀν-
τλίας καὶ κρατεῖ μετέωρον τὸν ὑδράργυρον εἰς τὸ βαρόμε-
τρον· ὁ Μαριώτης ἐξέδωκε θεωρίαν τῶν ἀναπηδητικῶν ὑδά-
των, ὁ Tschirnhaus κατεσκεύασε φαρφουρίον κατὰ μί-
μησιν τῶν Κινέζων, ὁ Σάβερικ (Newcomen) ἐφεῦρε τὸν
τρόπον τῆς ὑψώσεως τοῦ ὕδατος διὰ τοῦ πυρός, ὁ Φρα-

μίνης κατέστησε τὴν μηχανὴν τοῦ Μαρλὺ, ὁ Ἐνὼν ἐ-
 γνώρισε τοὺς νόμους τῆς κρυσαλλώσεως, ὁ Βαῦλος εὐρή-
 κε τὸ μυζήριον (γνωστὸν ἤδη εἰς τὴν Περσίαν καὶ Αἴγυπτον)
 νὰ ψυχράνῃ τὰ ὑγρά διὰ τῶν ἀλάτων, καὶ νὰ προξενήσῃ ὑ-
 περβολικὸν κρύος διὰ τῆς ἐνώσεως τοῦ θειικοῦ ὀξέος
 καὶ τοῦ ἀμμωνιακοῦ ἁλατος, ὁ Κασσίνης ἀνεκάλυψε τὸν
 πρῶτον καὶ δεῦτερον δορυφόρον τοῦ Κρόνου [1684], ὁ
 Δελαχίρης παρέτήρησεν ὅτι ὁ σίδηρος εἰς μὲν τὸν Ἥλιον
 ἐπτεθειμένος ἐκτείνεται, εἰς δὲ τὸ ψύχος συστέλλεται. Ὁ Χού-
 ὕγκενς ἀνεκάλυψε τὸν δάκτυλον τοῦ Κρόνου καὶ εὐρήκεν ὅτι ἡ
 ἐκτατικὴ δύναμις τοῦ πάγου ἰσοφαρίζει μετὴν τῆς πυροκόνεως.

Ἄν ζρέψωμεν ἤδη τὰ ὄμματα εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπὸ
 τὴν ὁποίαν ἐπήγασαν πάντοτε ἡ ἐλευθερία, ὁ πολιτισμὸς
 καὶ ἡ μάθησις, βλέπομεν ὅτι ἐκτὸς δημοσίων οἰκοδομῶν
 διαφόρων οἶον τῆς νέας γεφύρας (pontneuf) τῆς κατὰ
 τὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου (pont de notre dame) τοῦ
 ὑδραγωγείου τοῦ Areueil κτλ. ἀνηγέρθησαν τὸ λαμπρὸν
 τοῦ Δουξεμβούργου παλάτιον καὶ μάλιστα τὸ πολυτελέστα-
 τον ἀνάκτορον τῆς Οὐίρσαλλίας, μαρτύρια τῆς ἀκμῆς
 τῶν καλῶν τεχνῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους· ἐπειδὴ
 τότε τῶ ὄντι ἤνθησαν καὶ ὁ Ρακίνας, ὁ Μολιέρος, ὁ Βοϊ-
 λῶς, ὁ Δαφονταῖνος κτλ. τότε συζήτησαν ἡ Γαλλικὴ ἀ-
 καδημία, ἡ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν, ἡ ἀκαδημία τῆς
 φιλολογίας καὶ ἀρχαιολογίας· ἀλλ' ἐκτοτε ὁμοίως ἄρχισε
 καὶ τὸ λαχείον, ὁ δύσφημος δηλ. φόρος, τὸν ὁποῖον ἀρ-
 πάζουσιν ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἀπόρων τάξεων τῆς κοι-
 νωνίας αἱ ἀνόητοι κυβερνήσεις.

Πρώτη ἀνακάλυψις ἀνοίγουσα τὰς πύλας τοῦ 18 αἰῶνος
 τοῦ πλουσιωτάτου κατὰ παντοίας ἐφευρέσις, ὑπῆρξεν
 ὁ ἐμβολιασμὸς τῆς εὐφλογίας συνήθης εἰς τοὺς κατοίκους
 τῆς Ἀσίας ὡς προφυλακτικὸν κατὰ τῆς ὀρμῆς τοῦ
 φρικτοῦ τούτου πάθους· εἰσήγαγε δὲ αὐτὸν εἰς τὴν Εὐ-
 ρώπην ἡ Κυρία Μοντεγκιου σίζυγος τοῦ ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει Ἀγγλικοῦ Πρέσβευος, τολμήσασα νὰ δοκιμάσῃ
 τὴν δυναμιν τοιοῦτου ἰατρικοῦ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν

κόρην της· ἀλλ' ἡ ἐπικίνδυνος αὐτῆ πράξις ἀνεπληρώθη μετ' ὀλίγον ἀπὸ ἄλλην μέθοδον ἐξίσου ἀσφαλῆ, κατ' οὐδένα δὲ λόγον ἐπίφοβον, δηλ. τὴν δαμαλιδα, τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψε κυρίως ὁ Γάλλος Rabaud Pommier· ἀλλ' ἡ δόξα τῆς ἐφευρέσεως περιήλθεν εἰς τὸν Ἐδουάρδον Γέερον, ὅστις τὴν ἐδημοσίευσεν· Ἐκ τούτων δὲ ὁ μὲν πρῶτος εἶχε παρατηρημένον, ὅτι τὰ κτήνη εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κυριεύονται συχνάκις ἀπὸ ἀνάλογον τῆς εὐφλογίας νόσον, ἔμαθε δὲ ὅτι ὅσοι τὴν ἔλαβον ἀπὸ αὐτὰ δὲν προσεβάλλοντο πλέον ἀπὸ τὴν εὐφλογίαν· ὁ δὲ δεύτερος βεβαιωθείς διὰ τῆς πείρας περὶ τοῦ πράγματος ἐκοινοποίησε τὴν ἐφεύρεσιν.

Αἱ περὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύσου παρατηρήσεις περιωρίζοντο μέχρι τοῦδε εἰς τὴν γένεσιν αὐτοῦ διὰ τῆς προστριψῆς ὑέλου ἢ ῥητίνης καὶ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἠλεκτρικῶν σπασμῶν διὰ σύρματος μεταλλικοῦ, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς ἀγωγὸς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ· ἀλλὰ βαθεῖα μελέτη τοῦ φαινομένου τούτου παρέσθη [1752·] εἰς τὸν Φραγκλῖνον ὅτι ὁ κεραυνὸς δὲν ἦτο ἄλλο εἰμὴ φανέρωσις τοῦ περιεχομένου εἰς τὰ νέφη ἠλεκτρικοῦ ρεύσου, καὶ τῷ ὄντι ἡ πείρα ἐβεβαίωσε τὴν ἰδέαν ταύτην. Ἐπενοήθη δ' ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὸν αὐτὸν ἄνδρα καὶ τὸ ἀλεξικέραυνον δηλ. ῥάβδος μεταλλικὴ τιθεμένη εἰς τὴν κορυφὴν τῶν οἰκοδομῶν διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν διάδοσιν τοῦ ρεύσου ἀπὸ τὰ νέφη εἰς τὴν γῆν διὰ σιδηρᾶς ἀλύσου καὶ οὕτω νὰ ἐμποδίση τὰ ὀλέθρια τοῦ κεραυνοῦ ἀποτελέσματα.

Κατὰ δὲ τὸ 1792· νέα ἀνακάλυψις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς νέας περὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύσου ἐρεῦνας. Ἐπειδὴ ἰατρὸς τῆς Βονωνίας, ὁ Γαλβάνης, ἀνατέμνων νεκρὸν βάτραχον παρετήρησεν ὅτι ἐνῶ ἤγγιζε τὸ ἐργαλεῖον εἰς τὸ πτώμα τοῦ ζώου, οἱ μυῶνες αὐτοῦ ἐτινάσσοντο (ἐσπάραττον) ὡς ἂν ἀνέζη ἤδη τὸ ζῶον. Τοῦτο τὸ φαινόμενον ἐξηγήθη ὡς ἰδιότης ἄγνωστος ὡς τότε, καὶ ἡ ἐνέργεια ἀπεδόθη εἰς ρευστὸν ὁμοίως ἄγνωστον, τὸ ὁποῖον ὠνόμασαν Γαλβανικὸν διὰ τὸν ἐφευρέτην· ἀλλ' ἐνδοξὸς τις φυσικὸς τῆς Ἰταλίας ὁ

Βόλτας παρατηρήσας προσεκτικώτερον τὸ πρᾶγμα εὐρήκην ὅτι ὁ Γαλβανισμὸς ἦτο ἀπλή μεταβολὴ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἠλεκτρικῆ ρεύσου ἀνεπτυγμένου διὰ τῆς ἐπαφῆς σωμάτων ἑτεροειδοῦς φύσεως. Διὰ τοῦτο ὁ Βόλτας κατεσκεύασεν ἠλεκτρικὴν μηχανὴν συγκείμενην ἀπὸ πέταλα ζιγγου καὶ χαλκοῦ ἐναλλάξ ἐπισωρευμένα, καὶ ἐπληροφόρηθη ἀπὸ τὴν πείραν ὅτι εἶχε δίκαιον εἰς τὰς εἰκασίας του. τὸ δὲ ὄργανον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐπενόησεν, ἐτελειοποιήθη τόσον προϊόντος τοῦ χρόνου, ὥστε δύναται τινὰ νὰ μιμηθῆ ὅπως οὖν μὲ αὐτὸ τὸν ἦχόν τῆς βροντῆς, νὰ ἀναλύσῃ σκληρὰ μέταλλα, νὰ φονεύσῃ ζῶα κτλ. ὠφελεῖ δὲ καὶ τοὺς παραλυτικούς δίδον τινὰ κίνησιν εἰς τὰ μέλη.

Ἄφοῦ ὁ Βαν Ἐλμὸν ἐφευρέ τινα πνεύματα, ἡ χημεία ἄρχισεν νὰ βαδίζῃ μὲ γιγαντιαία βήματα· ὁ Λαβοαζιέρος ἀπέδειξεν ὅτι ὁ μέχρι τοῦδε θεωρούμενος ὡς ἀπλοῦν καὶ σοιχειακὸν σῶμα ἀήρ σύγκειται ἀπὸ τρία πνεύματα, τὸν ὀξυγόναν δηλ. τὸν ὑδρογόνον καὶ τὸν ἄζωτον (ἀέρα)· ἀνέλυσε δὲ ὁμοίως ὁ αὐτὸς διάσημος χημικὸς καὶ τὸ ὕδωρ, παρασήσας αὐτὸ ἔνωμα δύο πνευμάτων τοῦ ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου. Ἐκτοτε ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ χημικαὶ ἀνακαλύψεις· ὁ Γκουϊτὼν Μορβὼ συντάκτης τῆς χημικῆς ὀνοματολογίας ἐφεύρε πῶς καθαρίζεται ὁ ἀήρ ἀπὸ τὰ διάφορα μιάσματα, ὁ δὲ Ποασονιέρος κατέζησε πότιμον τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἰατρικὴ πρῶδευσεν ὄχι ὀλιγώτερον· οὕτω π. χ. ὁ ἀπὸ Μοντπελιέρου Βενέλης κατεσκεύασε πρῶτος τεχνητὰ ὀρυκτοῦχά ὕδατα· ὁ δὲ Βοερράβης μετερῆρῆθμισεν τὴν ἐπιζήμην καθὼς πάλαι ποτὲ ὁ Ἴπποκράτης·

Κατὰ τὸ 1773 ὁ Τρουδαῖνος μετὰ 20 ἤδη αἰῶνας ἀνένεωσε τοὺς καυστικούς καθρέπτας τοῦ Ἀρχιμήδου· ἐπειδὴ ὁ ἐφευρεθεὶς ἀπὸ αὐτὸν ἔχει τόσην δύναμιν, ὥστε ἀναλύει τὸν μόλυβδον ἐντὸς ὀλίγων τινῶν στιγμῶν. Κατεσκεύασε δὲ καὶ ὁ Βυφφὼν καθρέπτῃν τοιοῦτον ἀπὸ 400 ἐπιπέδους ὑέλους ἡμίσεως ποδὸς τετραγωνικοῦ καὶ ἀνέλυσε μὲν τὸν μόλυβον καὶ

τὸν κασσίτερον εἰς 140 ποδῶν ἀπόστασιν, ἀνάψε δὲ τὰ ξύλα πολὺ μακρύτερον. Γάλλος τις λεγόμενος Γαληνὸς [Gallien] εἶπεν ὅτι δὲν ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑψωθῇ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἀέρα διὰ τινος δοχείου πλήρους πνεύματος ἐλαφροτέρου παρ' αὐτόν· ὅθεν οἱ ἀδελφοὶ Μογκολφιέροι, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν ιδέαν ταύτην διαμείναςαν ἄχρηστον εἴκοσιν ἔτη ἐδοκίμασαν νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν· ὁ δὲ καθηγητὴς τῆς φυσικῆς Κάρολος ἰδὼν ὅτι τὸ γεννώμενον ἀπὸ μίγμα ῥιניσμάτων σιδήρου θειικοῦ ὀξέος καὶ ὕδατος φλογιστὸν πνεῦμα ἦτο δεκάκις ἐλαφρότερον παρὰ τὸν ἀέρα, τὸ περιέκλεισεν εἰς θήκην ὑφάσματος ἀλειμμένου μὲ ἀναλυτὸν ἐλασικὸν κόμμι καὶ πρῶτον τῷ ὄντι τότε ἐφάνη μετεωριζομένη εἰς τὸν αἰθέρα ἀεροστατική μηχανή· ὀλίγῳ δ' ὕστερον προσεκόλλησεν εἰς αὐτὴν μικρὸν τι σκάφος συρόμενον ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἐτόλμησε νὰ ἀναβῇ ὁ Πιλάζρος, ὅστις ὁμως ἔπαθε τὴν τύχην τοῦ Ἰκάρου. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη προχώρησε πάμπολυ ἔκτοτε, καὶ ὁ Γκαρνερῖνος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19 αἰῶνος ἐφεύρε τὸ ἀντίπτωτον parachute διὰ νὰ προλάβῃ τὰ ἐκ τῆς βιαίας εἰς τὴν γῆν πτώσεως θλιβερὰ ἀποτελέσματα· ἀλλ' ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀεροβάμονος τούτου πλοίου δὲν ἐφευρέθη μέχρι τοῦδε, ἂν καὶ ὑπόσχηται σήμερον, ἢ τοῦλάχιστον ἐλπίζῃ ἀεροπέτης περίφημος τῆς Ἀμερικῆς ὁ Γκριν νὰ ὑπερβῇ διὰ τοῦ ἀέρος ὀλόκληρον τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ νὰ καταντήσῃ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Εὐρώπην!

Ἐν ἀπὸ τὰ ἀξιολογώτατα ἀποτελέσματα τῆς ἀνακαλύψεως τῶν πνευμάτων ὑπῆρξεν ἡ ἀτμοκίνητος μηχανή, τὴν ὅποιαν ἐτελειοποίησε κατ' ἐξοχὴν ὁ Οὐατ, καθὼς καὶ τὸ διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὑδρογόνου φῶτισμα, τὸ ὁποῖον ἐπενόησε Γάλλος μηχανικὸς ὁ Λεβὼν· ὅθεν εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν ὅλα τὰ δημόσια καταστήματα καὶ αἱ ὁδοὶ τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Εὐρώπης φωτίζονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ὁπιοσὺν σημαντικαὶ κωμοπόλεις· κατήντησαν μάλιστα νὰ κατασκευάσωσι καὶ εὐκομίσουσιν λύ-

χνους ἔχοντας δοχεῖον, ὅπου ἀποταμιεύεται τὸ ἀναγκαῖον ἀνθρ. ὑδρογόνον πνεῦμα.

Ἡ μηχανικὴ ἐδοξάσθη μάλιστα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀπὸ τὸν Βωκανσὸν, ἐπειδὴ κατεσκεύασε πλῆθος ὑφαντουργικῶν ἐργαλείων, προσέτι δὲ καὶ τεράστια τινὰ αὐτόματα, οἷον ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον ἔπαιζε μὲ τὸν αὐλὸν διαφόρους νόμους (σκοπούς), δύο νήσσας, αἱ ὁποῖαι συλλέγουσαι κατέπινον τοὺς κόκκους τῆς κριθῆς καὶ ἄλλα τοιαῦτα θαύματα.

Κατὰ τὸ 1718 τὸ πρῶτον κατεστάθη ἡ περίφημος καὶ πολὺπλοκος μεταξοκλωστικὴ μηχανὴ τοῦ Λόμπου (Lombe) ἣτις κινουμένη ἀπὸ ἓνα τροχὸν κινούμενον καὶ τοῦτον ἀπὸ ρεῦμα ὕδατος ἐντὸς 24 ὥρῶν κλώθει 247,726,080 πῆχεις μεταξωτοῦ νήματος. Κατὰ δὲ τὸ 1767 ἐφεῦρεν ὁ Χαργρηβ τὸ ἐργαλεῖον λεγόμενον ἰωαννέτα, τὸ ὁποῖον ἐργάζεται ὅσον 40 γυναῖκες μὲ τὸ ροδάνιον ἢ μαγγάνιον· ἔπειτα αἱ τοιαῦται μηχαναὶ ἐτελειοποιήθησαν πολὺ ἀπὸ τὸν Ἀρκουράιγτ, τὸν Σαμουήλ Κρόμπτον (πάντας Ἄγγλους)· μετὰ τινὰς δὲ χρόνους ἔπειτα ἡ Ἀγγλία ἐτύπωσε λινᾶ, παμβακερὰ καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα.

Τὴν λιθογραφίαν ἐφεῦρεν ὁ Ἀλὸς Σεννεφέλδερ μουσικὸς τοῦ θεάτρον τοῦ Μονάχου· ἐπειδὴ πρῶτος παρετήρησεν ὅτι αἱ ἀσβεστώδεις πέτραι κρατοῦσι τοὺς σχεδιαζομένους μὲ παχὺ μέλαν ἐπ' αὐτῶν χαρακτῆρας καὶ μεταδίδουσιν αὐτοὺς καθαρῶτατα εἰς τὸ χαρτίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰσχυρῶς πιέζονται. Παρετήρησε δὲ ὁ νέος οὗτος προσέτι ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δύναται τις νὰ μεταδώσῃ τὸ αὐτὸ σχέδιον εἰς πολλὰ ἀλληλοδιαδόχως φύλλα, ἂν ἀλειφθῇ ἡ πέτρα μὲ τὸ εἰρημένον μέλαν. Ἡ καινοφανὴς αὕτη τέχνη ἐναμιλλᾶται σήμερον μὲ τὴν χαλκογραφίαν κατὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ καθαρότητα τῶν γραμμῶν κλπ.

Ὁ τηλέγραφος ἐφευρέθη ἀπὸ τὸν (Chappe) Χάπην κατὰ τὸ 1791 καὶ χρησιμεύει νὰ μεταδίδῃ ἐν ἀκαρεῖ εἰς μακρυνὰ διαστήματα τὰς ἀξίας λόγου ἀγγελίας μὲ διάφορα σημεία, τὰ ὁποῖα παριστάνουσι χαρακτῆρας εἰς τὸν γειτονικόν

τηλέγραφον, ὅσιν τοὺς παριστάνει κατὰ μίμησιν εἰς τὸν ἀκόλουθον καὶ οὕτω καθεξῆς ἐφευρέθησαν δὲ ἔπειτα καὶ νυκτερινοὶ τηλέγραφοι.

Ἡ στενογραφία τοὔτεστιν ἡ τέχνη τοῦ νὰ γράφωμεν τόσον ταχέως, ὅσον ὁμιλοῦμεν, ἀνεκαλύφθη ἀπὸ τὸν Σαμουήλ Ταϋλόρην κατὰ τὸ 1786, φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Κικέρωνος ὅτι αὐτὸς ἢ ὁ Τίρων δούλος του ἐφεῦρε καὶ ἐνήργησε τὴν τέχνην ταύτην πρὸ τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας.

Κατὰ τὸ 1776 ὁ Ἀββᾶς Δελεπέ ἐπενόησε τὸν τρόπον πῶς νὰ διδάσκωνται γράμματα οἱ ἐννεοὶ εἴτε κωφάλαλοι, ἐτελειοποίησε δὲ πολὺ τὴν μέθοδον ταύτην ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀββᾶς Σικάρδος.

Κατ' αὐτὴν δ' ὁμοίως τὴν ἐποχὴν ἐμβῆκεν εἰς χρῆσιν καὶ ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος, τὴν ὁποίαν ἐπενόησεν ὁ Βέλ καὶ Δαγκάσρης.

Ἀμχανοῦντες νὰ ἀπαριθμήσωμεν ὅλας τὰς ἐφευρέσεις τοῦ αἰῶνος τούτου ἀναφέρομεν μόνον κατὰ τύχην τοὺς ἀκολούθους· ὁ Woodward ἐφεῦρε τὸ προυσιακὸν κυανοῦν χρῶμα, ὁ Lieberkuhn τὸ ἥλιακὸν μικροσκόπιον, ὁ Vincent de Montpetit τὴν ἐλαιόχρωμον μικρογραφίαν, ὁ Μαρκέσιος Σαλισβουρῆς κατεσκεύασε χαρτίον μὲ ἄχυρον, ὁ Armand Seguin εἰσήγαγε τρόπον σύντομον βυρσοδεψίας, ὁ Bradled εὗρηκεν ὅτι τὸ φῶς ἔρχεται ἀπὸ τὸν ἥλιον ἐντὸς 8 ἐξηκοστῶν λεπτῶν, ὁ Knight κατεσκεύασε τεχνητοὺς μαγνήτας βάλλον ῥάβδον χάλυβος παραλλήλως πρὸς τὴν ἀπόκλισιν τῆς μαγνητικῆς βελόνης· ὁ Chaptal ἐπενόησε νέον τρόπον λευκάνσεως τῶν παμβακερῶν λινῶν ἢ καναβίνων ὀθονίων διὰ τοῦ χλωρικοῦ ἀτμοῦ ὥς εἰς μόνος ἄνθρωπος λευκαίνει 2 ὡς 3 χιλιάδας πήχεων αὐθημερόν.

Αἱ πυροσβέστιδες ἀντλῖαι, αἱ σιδηροκρεμεῖς γέφυραι, ἡ λαιμοτόμος κλπ. ἐφευρέθησαν κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους.

Κατὰ τὸ 1797 παρεστάθησαν κατὰ σειρὰν καὶ κατὰ τάξιν εἰς τὸ κατὰ τοὺς Παρισίους Ἀρειον πεδῖον ὅλα τὰ προϊόντα τῆς Γαλλικῆς βιομηχανίας, καὶ ἔκτοτε ἡ συνήθεια

ἔξακολουθεῖ κατὰ διωρισμένους καιρούς· διεδόθη δὲ καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης ἐμπνέουσα ἄμιλλαν εὐγενῆ εἰς τοὺς τεχνίτας καὶ βραβεύουσα τὰς ἐφευρέσεις ἢ βελτιώσεις.

Τότε ἤκμασαν μεγάλοι ἄνδρες ὁποῖοιό 'Ρουσσώ, ὁ Μοντέσκιος, ὁ Βολταῖρος, ὁ Κονδιλιὰκ, ὁ Βυφὼν, ὁ Κονδορσέτος, ὁ Βαλὺς, ὁ Φουρκρουά, ὁ Μιραβὼ, οἱ Βερνούλοι, ὁ Δαλαμβέρτης, ὁ Βόρδας, ὁ Δελάμβρ, ὁ Mechain, ὁ Χάλλεις, ὁ "Ερσχελος, ὁ Τάυλλορ κτλ.

"Εκαστος αἰὼν ἔχει ἰδιαίτερόν τινα χαρακτήρα· ὁ δὲ 19 κλίνει μάλιστα εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ ὑλικά συμφέροντα· ὅθεν ἀκαταπαύτως ἀπαιτεῖ ἀνακαλύψεις ἀπὸ τὰς ἐπισήμας, αὗται δὲ ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ τρόπον τινα τοῦ πολιτισμοῦ ὀδηγοῦσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν σκοπὸν τῆς εὐδαιμονίας, τὸν ὁποῖον προτίθενται, πολλάκις ὅμως καὶ τοὺς ἀναστέλλουσιν, ὅταν οὗτοι φέρωνται τολμηρότεροι.

Κατ' αὐτὸν τὸν αἰῶνα ἐπιπεδώθησαν οἱ δρόμοι κατασκευασθέντες σιδηροὶ διὰ τὰ τρέχωσιν ὡς ἄνεμοι ἐπάνω αὐτῶν ἀτμοκίνητοι ἄμαξαν· ἀλλὰ πρὸ τούτου οἱ "Αγγλοὶ εἶχον κατασκευασμένας αὐλακὰς ἢ κοιλοτήτας ἀπὸ ξύλα, ὅπου ἐμβαίνοντες ἐκυλίωντο εὐκολώτερον οἱ τροχοί. Διὰ τὰ καταλάβωμεν δὲ πόσον ὠφέλησεν ἡ ἐφεύρεσις αὕτη τῶν σιδηροσρώτων δρόμων ἀρκεῖ νὰ μάθωμεν ὅτι εἰς μόνος ἵππος φέρει εἰς αὐτοὺς ἑπταπλάσιον βᾶρος. Οἱ νέοι οὗτοι δρόμοι ἐπολλαπλασιάσθησαν παντοῦ, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἡ δὲ ἀτμοκίνητος ἄμαξα ἀναλογοῦσα μὲ τοὺς τηλεγράφους κατὰ τὴν ταχύτητα ἐπενοήθη μὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν "Αγγλον Dance, ἐτελειοποιήθη δὲ βαθμηδὸν ἀπὸ ἄλλους, ὥς τὴν σήμερον αἱ πραγματεῖαι καὶ οἱ ἄνθρωποι πετῶσιν, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

"Η ἔλλειψις τοῦ ἀποικιακοῦ σάκχαρος διὰ τοὺς κατὰ τῶν "Αγγλων πολέμους τοῦ Ναπολέοντος ἠνάγκασε τοὺς Γάλλους νὰ ζητήσωσι καὶ νὰ εὔρωσι τὴν γλυκεῖαν ταύτην οὐσίαν εἰς τὰ ἰθαγενῆ φυτὰ, συνετέλεσε δὲ εἰς τοῦ-

το ἢ Κυβέρνησις μὲ τὰς ἀμοιβὰς, τὰς ὁποίας ὑπέσχετο· Ὅθεν ἐκτὸς τῶν διαφόρων καρπῶν, οἱ ὁποῖοι περιέ-
 έχουσι σάκχαρ, οἱ Χημικοὶ Γαλλοὶ, ὀνομασί δὲ ὁ Σαπτάλ·
 Deslile κτλ. τὸ ἔκβαλον ἀπὸ τὰ σεῦτλα καθαρῶτατον
 καὶ ἄφθονον, ἔκτοτε δὲ ἡ βιομηχανία αὕτη προχωρεῖ καθ'
 ἡμέραν αὐξάνουσα.

Ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐφευρέθη παρὰ τοῦ
 Leblanc καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς τεχνητῆς σόδας ἀπὸ τὸ
 μαγειρικὸν ἔλας, τοῦ ἀμμωνιακοῦ ἀπὸ τὰ ὄσα, τὰ ὁποῖα,
 ἐρρίπτοντο ὡς ἄχρηστα, καθὼς καὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἄνθρακος, μὲ
 τὸν ὁποῖον καθαρίζουσι τὸ σάκχαρ καὶ ἔπειτα κοπρίζουσι
 τὸς ἀγρούς.

Μεταξὺ τῶν ἐνδόξων κατὰ τὴν σοφίαν ἀνδρῶν τῆς
 Γαλλίας κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν
 τὸν Monge, τὸν Bertholet, τὸν Laplace, τὸν Carnot, τὸν
 Vauquelin, τὸν Lagrange, τὸν Parmentier.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνεσῶτος αἰῶνος ὁ Δόκτωρ Γκάλ
 εὐρῆκεν ὅτι αἱ διάφοροι δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ἀρε-
 ται καὶ αἱ κακίαι ἔχουσιν ἰδιαίτερόν τινα τόπον εἰς τὸν
 ἐγκέφαλον καὶ διακρίνονται μάλισα ἀπὸ ἐξωτερικά τινα
 σημεῖα, ὅταν τύχωσιν ἀνεπτυγμέναι πολὺ. Ἡ περίερ-
 γος αὕτη ἐπιστήμη ὠνομάσθη κρानιοσκοπία ἢ φρενολο-
 γία· ἀπέδειξε δὲ ὁ μεγαλοφυῆς οὗτος ἰατρός ὅτι ἐν γένει
 τὸ μὲν ἐμπρόσθιον μέρος τοῦ ἐγκεφάλου προσδιωρίσθη
 εἰς τὰς ιδέας, τὸ δὲ ὑψηλότατον εἰς τὰ ἠθικὰ αἰσθήματα, τὸ
 δὲ ὀπίσθιον εἰς τὰς κλίσεις καὶ τὰς ὀρέξεις. τὰ δὲ δύο
 πλάγια εἰς τοὺς αὐτοματισμούς. Συγχρόνως δὲ σχεδὸν
 καὶ ὁ Λαβατέρος ἐσπρῦδαζε προσεκτικώτερον τὴν φυσιο-
 γνωμίαν παρὰ πάντα τοὺς προγενεστέρους χωρὶς ἐξαι-
 ρεσιν οὔτε τοῦ Ἀριστοτέλους.

Τὰ ἀρτησιανὰ λεγόμενα ἢ ἀναπηδητικὰ φρέατα ἦσαν
 πρὸ πολλοῦ γνωστὰ εἰς ἐπαρχίαν τινὰ τῆς Γαλλίας Artois
 λεγομένην· ἀλλ' ἠχρήσθη των κατεσάθη μάλισα κοινο-
 τέρα ἀπὸ τὸ 1821· χάριν δὲ τούτου τρυπῶσι τὴν γῆν
 ἕως οὗ φθίσωσιν εἰς ρεῦμα ὕδατος, τὸ ὁποῖον νὰ ἀνά-

βῆ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ ζητεῖ πάντοτε τὴν ἰσορροπίαν καὶ ἀκολουθῶς ἀναβαίνει διὰ τῆς τρύπας εἰς τόσον ὕψος, ὅσον ἔτυχεν ἐκεῖνο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατέβη εἰς τὸ βάθος τῆς εἰρημένης τρύπας.

Εἰς τοὺς Παρισίους κατώρθωσαν μετ' οὗτοι ἀκρίβειαν νὰ ἀναλύωσι τὰ πολύτιμα μέταλλα, ὥστε δύνανται νὰ χωρίσωσιν ἀπὸ ὄγκον τινὰ καὶ τὸν ἐμπεριεχόμενον χρυσὸν μέχρι χιλιοσημορίου· ἡ δὲ νέα αὕτη βιομηχανία εἰσάγει εἰς τὴν Γαλλίαν ὡς 52 ἑκατομμύρια φράγκων κατ' ἔτος.

Κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Διδότου τὸ χαρτίον λαμβάνει ἤδη ὅλα τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο μέχρι τοῦδε εἰς τὰ ὀθόνια, μιμούμενον τὰ λεπτότατα ὑφάσματα καὶ πλέγματα, καθὼς τὰς λεγομένας δαντέλλας, (τρίχαπτα) βλόνας, κτλ.

Τὸ ὄρυκτὸν τοῦ ἀργύρου (εἴτε ἡ ἀργυρίτις γῆ) ἐκαθαρίζετο μέχρι τοῦδε συναπτόμενον μὲ ὑδράργυρον, μαγειρικὸν ἄλας, θεικὸν χαλκὸν καὶ σίδηρον, ἄσβεστον καὶ ὕδωρ· ὅλαι δ' αὐταὶ αἱ ὑλαὶ ἀνεδεύοντο καὶ ἐπατοῦντο ἀπὸ ἵππους ἢ ἡμίονους, καὶ τὸ μὲν ἀμάλγαμα ἐχωρίζετο ἀπὸ τὰ λοιπὰ ὄρυκτὰ διὰ τῆς πλύσεως, ὁ δὲ ἄργυρος ἀπὸ τὸν ὑδράργυρον διὰ τοῦ πυρός. Ὁ τρόπος οὗτος ἦτο διόλου ἐμπειρικὸς καὶ ἀνάξιος τῆς ἐνεσώσεως καταστάσεως τῶν ἐπισημῶν. Ὄθεν περικλεῆς σοφὸς τῆς Γαλλίας ὁ Βεκερέλ ἐπενόησε νὰ χωρίσῃ τὸν ἄργυρον χωρὶς πῦρ καὶ ὑδράργυρον, μεταχειριζόμενος μόνον τὸ μαγειρικὸν ἄλας καὶ σίδηρον ἢ καὶ ἄργυρον. Ὄταν διαλογισθῶμεν ὅτι εἰς μόνον τὸ νομισματοκοπέιον τοῦ Ποτόζι ἐσημάνθησαν ὡς 286 χιλιοεκατομμύρια λιτρῶν ἀργύρου ἀπὸ τὸ 1570 ὡς τὸ 1800 καὶ ὅτι ἔδαπανήθησαν 286 χιλιοεκατομμύρια λιτρῶν ὑδραργύρου τιμωμένου 1500 ἑκατομμύρια φράγκων, καταλαμβάνομεν ὁποῖαν οἰκονομίαν μέλλει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐπιφέρῃ ἡ ἐφεύρεσις τοῦ Βεκερέλ.

Κατὰ τὸ 1824 ὁ Civiale καὶ Le Roi d' Etioles ἐφεύρον τρόπον νὰ συντρίβωσιν ἐντὸς τῆς οὐροδόχου κύστεως τοὺς αὐτόθι κατὰ δυσυχίαν συνισαμένους πύρους, καὶ

ἄλλως ἔδωκαν ἐλπίδας ὅτι θέλουσιν ἀπαλλαγῆ εἰς τὸ ἔξῃς οἱ πάσχοντες τῆς ἐπικινδύνου καὶ θανατηφόρου πολ-
λάκις τομῆς, τὴν ὁποίαν ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ὑποφέρωσιν
διὰ τὴν ἐξαγωγήν τῆς πέτρας·

Ἡ ὀρθοπαίδεια εἶτε ὀρθώσεις καὶ εὐθύνσεις τῶν ζρεβλῶν
μελῶν συνειθισμένη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ μικρὰ παιδιά,
ἐνεργεῖ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα σήμερον καὶ εἰς ἡλικιωμένους.

Ὁ χημικὸς Θενάρδος ἐπενόησε νὰ λατρεύηται μὲ ὀλί-
γας ῥανίδας ἀμμωνιακῆς ἢ γεννωμένη ἀπὸ τὰ χόρτα τυμ-
πανίτις εἰς τὴν κοιλίαν τῶν κτηνῶν·

Ὁ Βραμάχ ἀπὸ Δονδίνον ἐτελειοποίησε τὴν ὑδραυλικὴν
μηχανὴν τοῦ καρτεσίου, ὥστε μὲ μοχλὸν 15 δακτύλων
ἐπιτυχγάνομεν θλίψιν ἀνάλογον μὲ 4600 λιτρῶν βάρους,
ὁ Οὐαλλοςὼν Ἀγγλος ἀνεκάλυψε διάφορα περιέργη εἰς
τὴν ὀπτικήν. ὁ Φουλτὼν ἀπὸ Νεοβόρρακον ἐφευρέτης τοῦ
πανοράματος πρῶτος κατεσκεύασεν ἀτμοκίνητον πλοῖον·
ἀλλ' ἡ ἰδέα τῆς κατασκευῆς του ἀνεφάνη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν
Γαλλίαν. Εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν ἀνήκει, καὶ ὁ λύχνος τοῦ
Δεβρῦ, ὅστις φωτίζει τοὺς γαιωρύχους εἰς τὴν ἔξοδον καὶ ἀσφα-
λίζει αὐτοὺς ἀπὸ τὰ ἀναπτύσσόμενα πνεύματα εἰς τὰ βάθη
τῶν μεταλλείων· ἐπειδὴ τὸ πυκνὸν σιδηροῦν πλέγμα, ἀπὸ τὸ
ὅποιον περιτυλίσσεται, ἐμπιδίζει τὴν φλόγα νὰ ἔκβη ἔξω καὶ
νὰ ἀνάψῃ τὰ πνεύματα· ἐφεῦρε δὲ καὶ ὁ Ἀλδίνης θώρα-
κα διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἐμπρησμόν τῶν πυροσβεστῶν
ἐν μέσῳ τοῦ πυρός. Ἐκτὸς τούτων τὰ πυροβόλα ἐτελειο-
ποιήθησαν ἀπὸ τὸν Γρίμπελ, Γκίλμεν κλπ. Ὁ Δαρσέτος
ἐπηξε τὸν ζωμὸν κρέατος εἰς πλάκας διὰ τοὺς ὀδοιπόρους,
ὁ Bordier ἐπενόησε τὰ παραβολικὰ ἀνταυγαστήρια, ὁ
Θηλοτιέρος ἐστερεοποίησε ἐσχάτως τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὁ
Σμιθ ἐπενόησε τὰ ἄριστα διηθητήρια τῶν ὑδάτων, ὁ Γεν-
ράρδος κατεσκεύασεν ὑδροστατικούς λύχνους, ὁ Beyer
ἐφεῦρε τὰ φωσφορικὰ ἐναύσματα, ὁ Berte τὸ νομισματο-
τυπεῖον (balancier), ὁ Bauvven τὴν πετομένην κερκίδα
(σαίταν) τῶν ὑφαντῶν, ὁ Βερβολὲ τὴν βαφὴν μὲ τὸ ὑδροχλω-
ρικὸν ὀξύ, ὁ Payen τὸν ἐκβρωμισμόν τῆς κόπρου μὲ τὸν

ἄνθρακα τῶν ὀστέων κτλ. Ὁ καπνὸς τῶν ἐστιῶν ἐμποδίσθη μὲ διαφόρους τρόπους καὶ ἡ θερμότης τῶν καμίνων διασκορπίζεται ἤδη ἰσομερῶς εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς οἰκίας· θερμαίνονται δὲ τὰ μεγάλα καταστήματα καὶ μὲ τὸν ἀτμὸν κτλ.

Ἡ γεωργία ἐτελειοποιήθη, ἐπειδὴ καὶ σχολεῖα πρακτικὰ αὐτῆς συνιστῶνται παντοῦ, καὶ ἡ ἀλλεπαλληλοπορία γίνεται κοινὴ, καὶ οἱ τεχνητοὶ λειμῶνες κατ' ὀλίγον συνειθίζονται ὥστε εὐκολυνομένης τῆς κτηνοτροφίας διὰ τοῦ ἀφθόνου χόρτου παχύνεται ἡ γῆ διὰ τῆς κοπρίας, καὶ παράγει ἀεννάως διάφορα φυτὰ χρήσιμα εἰς τροφήν τῶν ζώων καὶ εἰς τὰς τέχνας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων πληροφορούμεθα ὅτι οἱ νεώτεροι αἰῶνες διαφέρουσι τῶν παλαιῶν μάλιστα κατὰ τὰς ἐπισήμας· διὰ τοῦτο μέγας ἀστρονόμος τῆς Εὐρώπης ὁ Ἀραγὼ ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ βουλευτηρίου τῆς Γαλλίας παρέσθησε πόσον ἦτο ἀναγκαῖον πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους νὰ ἐκταθῇ ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιστημῶν· ἐπειδὴ ἂν ἡ φιλολογία σχηματίξῃ, οὕτως εἰπεῖν, τὸν ἠθικὸν ἄνθρωπον, ἐξάπτῃ τὴν φαντασίαν διὰ τῆς ἀναμνήσεως μεγάλων πράξεων, ἀναπτύσῃ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις καὶ ἀποταμιεύῃ εἰς τὸ πνεῦμα πλήθος εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι μετέπειτα ἀγλαΐζουσι τὰς ἰδέας, αἱ ἐπιστήμαι μόνον ἐκπαιδεύουσι τὴν κρίσιν καὶ τὸ λογικόν, αὐταὶ πλατύνουσι τὸν ὀρίζοντα τῆς διανοίας καὶ τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν, αὐταὶ εἰσάγουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ μυστήρια τῆς δημιουργίας, καὶ γεμίζουσι τὴν ψυχὴν του ἀπὸ σέβας πρὸς τὸν δημιουργὸν δι' ὅλα τὰ θαύματα τῆς φύσεως, τῶν ὁποίων ἀναζητεῖ τὰς νόμους καὶ τὰς αἰτίας.

Φιλοσοφία τῆς ἱστορίας, πορεία τοῦ
πολιτισμοῦ .

Ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι εἰκὼν ἀξιοθέατος, καθόσον αὐτὸς ἠὔξησε καὶ διεδόθη ἀπ' αἰῶνος εἰς αἰῶνα ἐπὶ τῆς γῆς, κυριεύων ἐκ περιόδου ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Κατὰ πρῶτον ἀνεφύη εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὴν κεντρικὴν δηλ. καὶ μυστηριώδη Ἰνδίαν, ὅπου οἱ λαοὶ ἔθεσαν κατὰ παράδοσιν τὸν ἐπίγειον παράδεισον. Οὕτω λοιπὸν ὁ πολιτισμὸς ἀνέτειλεν, ὡς ἡ αὐγὴ, εἰς τὴν Ἀνατολήν· ἐξαπλωθεὶς δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν τὴν πατρίδα τῆς αὐγῆς, ἐξέτεινε τὴν μία χεῖρα του εἰς τὴν Κίναν, ἐκεῖ ἔνθα ἐφευρέθησαν τὰ ἱερογλυφικὰ, τὸ πυροβολικὸν καὶ ὁ τύπος, ὡς πρώτη σκιαγραφία τῶν μελλόντων ἔργων του καὶ ὡς δεῖγμα στερεὸν τῶν ὅσα ἔμελλε ποτὲ νὰ πράξῃ. Διὰ τῆς ἄλλης ἀνήγειρεν εἰς τὴν Δύσιν τὰ μεγάλα βασίλεια τῆς Ἀσσυρίας, τῆς Περσίας καὶ τῆς Χαλδαίας, ὅπου ὑψώθησαν αἰ τεράστιαι πόλεις, ἡ Βαβυλῶν, τὰ Σοῦδα, ἡ Περσέπολις, μητροπόλεις τῆς γῆς, τῶν ὁποίων οὔτε κἂν ἶχνος δὲν διεσώθη πρὸς μαρτυρίαν. Τότε, ἐνῶ ὅλον τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ κόσμου ἦτο βεβυθισμένον εἰς τὸ σκότος, ἀνέλαμψεν εἰς τὴν Ἀνατολήν ὁ ὑψηλὸς Θεοκρατικὸς πολιτισμὸς, τοῦ ὁποῦ μοῖλις ἀναφοίνονται, ἀναμέσον τῶν αἰῶνων, ἀμβλυντικαὶ τινες ἀκτίνες καὶ γιγαντιαῖα τινα ἶχνη καὶ ὁ ὁποῖος ἐξ αἰτίας τοῦ διαστήματος τοῦ χρόνου, φαίνεται εἰς ἡμᾶς μυθώδης, ἀβέβαιος καὶ συγκεχυμένος. Ἐν τούτοις ὁ πολιτισμὸς προβαίνει πάντοτε καὶ ἀναπτύσσεται, ὄχι μόνον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς γῆς ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ εἰς τὰ παραθαλάσσια. Οἱ ἄλιεῖς καὶ οἱ ἔμποροι διαδέχονται τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς ποιμένας. Ἐκ τούτου προῆλθον οἱ Τύριοι, οἱ Φρύγες, ἡ Σιδῶν, ἡ Τρωάς, καὶ ἡ μεταξὺ Τύρου καὶ Σιδῶνος Σάρεπτα, καὶ ἡ Τύρος ἡ τύπτουσα τὰς θαλάσσας, κατὰ τὴν παλαιὰν Γραφήν, διὰ τῶν χιλιῶν αὐτῆς νηῶν. Τελευταῖον αὐτὸς ἄρχεται νὰ μεταβαίνει εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ κατὰ πρῶτον εἰσχωρεῖ εἰς τὸ σύνορον

αὐτῆς, τοὔτέστιν εἰς τὴν αἰνιγματώδη ἐκείνην Αἴγυπτον, ὅπου ὑπῆρξαν οἱ λαοὶ τῶν ἱερέων, τῶν ἐμπόρων, τῶν γεωργῶν, καὶ τῶν θαλασσινῶν καὶ ὅπουθεν μετέβη ὁ Ἀσιατικὸς πολιτισμὸς εἰς τὸν Ἀφρικανὸν πολιτισμὸν, καὶ τὰ θεοκρατικὰ βασίλεια μετεφέρθησαν εἰς τὰς ἐμπορικὰς δημοκρατίας, δηλαδὴ ἡ Βαβυλῶν εἰς τὴν Καρχηδόνα.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον τῷ ὄντι ἐστηρίχθησαν οἱ τρεῖς πολιτισμοὶ τῆς Ἀσίας, τῆς Εὐρώπης, καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι στήλη στηρίζουσα τὸν θόλον τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκεῖ ὁ πολιτισμὸς ἐκτρέπεται καὶ βαδίζει δύο ὁδοὺς, μίαν πρὸς Ἄρκτον καὶ ἄλλην πρὸς δυσμὰς, καὶ εἰς ἣν ἡ Αἴγυπτος πλάττει τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ Σιδῶν φέρει τὴν Καρχηδόνα εἰς τὴν Ἀφρικὴν τότε ἀλλάσσει ἡ σκηνή. Ἡ Ἀσία σβέννυται καὶ ἡ Ἀφρικὴ τὴν διαδέχεται. Οἱ Καρχηδόνιοι τελειοποιοῦσι τὸ ἔργον τῶν πατέρων των Φοινίκων καὶ ἐνῶ ἄπισθεν αὐτῶν ἐγείρονται ὡς στύλοι τῆς βασιλείας των τὰ Βασίλεια τῆς Νουβίας, τῆς Ἀβυσσυνίας, τῆς Νιγηρίας, τῆς Αἰθιοπίας καὶ τῆς Νουμηδίας, καὶ καθ' ὃν καιρὸν πληθύνεται καὶ αὐξάνει ἡ πυρίνη αὐτῆ γῆ [ἡ Ἀφρικὴ] ἣτις ἔμελλε νὰ γεννήσῃ τὸν Γιούβαν καὶ τὸν Γιουγούρθαν βασιλεῖς τῆς Νουμηδίας, ἡ Καρχηδὼν κυριεῦει τὰς θαλάσσας, τρέχει ἐκ ταῦτομάτου, ἀποβαίνει εἰς τὴν Σικελίαν, εἰς τὴν Κυθῆρην [Κόρσικα], εἰς τὴν Σαρδηνίαν καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν μεσόγειον θάλασσαν, ἀλλὰ τὰ ἀναρίθμητα πλοιά της ὑπερβαίνουνσι τὰς στήλας τοῦ Ἡρακλέους, ὅπου μετὰ ταῦτα οἱ δειλοὶ θαλασσοπόροι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἐνόμισαν ὅτι ἐυρίσκοντο τὰ ὅρια τοῦ κόσμου. Μετ' οὐ πολὺ αἱ Καρχηδονιακαὶ ἀποικίαι διακινδυνεύουσιν εἰς τὸν Ὠκεανόν, ὑπερβαίνουνσι τὴν Ἰσπανικὴν (Ἰβηρικὴν) [α] Χερσονήσον ἀναβαίνουνσι τολμηρῶς πρὸς τὴν Ἄρκτον καὶ παρα-

(α) Ἰβηρία ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Γεωργίαν, νομίζοντες ὅτι αὐταὶ ἦσαν εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ κόσμου. Σ. τ. Μ.

πλέοντες τὴν Δυτικὴν παραλίαν τῆς Εὐρώπης, φέρουσι τὴν Φοινικικὴν διάλεκτον, πρῶτον εἰς τὴν Βισκαίαν (Κανταβρίαν) ὅπου αὐτὴ χρωματίζει μὲ παραδόξους λέξεις τὴν παλαιὰν Ἰβηρικὴν διάλεκτον, ἔπειτα εἰς τὴν Ἰρλάνδαν (Ἰβερνίαν) εἰς τὴν Καμβρίαν (Γκάλλης) εἰς τὴν Ἀρμορικὴν, τόπον τῶν Γαλατῶν, δηλ. εἰς τὰ πρὸς Ὠκεανὸν παραθαλάσσιον τῆς Γαλλίας) μεταξὺ τῶν Ποταμῶν Σένας καὶ Λονάρας (Σεκουάρα καὶ Λίγερ) ὅπου ὑπάρχει αὐτὴ μεμιγμένη μέχρι τῆς σήμερον μὲ τὴν πρωτότυπον Κελτικὴν διάλεκτον. Αὐταὶ μὲ ἀποικίαι ἐδίδαξαν ἐκείνους τοὺς ἀγρίους λαοὺς μέρος τῶν τεχνῶν, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς θρησκείας. Ἐδίδαξαν λέγω τὴν τερατώδη λατρείαν τοῦ Καρχηδονιακοῦ Κρόνου, ὃ ὁποῖος ἔγινεν ὁ Κελτικὸς Θεῦτος [α] ἢ ὁ Κελτικὸς Ἑρμῆς· τὰς ἀνθρωπίνας θυσίας μέχρι καὶ τοῦ τρόπου τῶν ἀπανθρώπων αὐτῶν θυσιῶν, τὰ θύματα ἐκεῖνα ἄπερ ἔκαιον ἐντὸς κυρτίδων (ὀρνιθοτροφείων) κατεσκευασμένων ἀπὸ λύγον εἰς σχῆμα ἀνθρώπου. Ἡ Καρχηδὼν λοιπὸν μετέδωκεν εἰς τοὺς Κελτοὺς ὅ,τι ἔλαβεν αὐτὴ ἀπὸ τὴν Ἀσιατικὴν Διοκρατίαν μεταβληθεῖσαν ἐξ αἰτίας τοῦ ἀγρίου αὐτῆς πολιτισμοῦ. Οἱ Δρυῖδες ἦσαν μάγοι οἱ ὁποῖοι μετέβησαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν. Εἰς αὐτὸν τὸν λαὸν τῶν Κελτῶν ὅλα ἔχουσι συνάφειάν τινα μετὰ τῆς Ἀνατολῆς· καὶ τὰ ἀνέργαστα καὶ τραχέα μνημεῖα τῶν ἔχουσιν Αἰγυπτιακόν τι. Οἱ Ῥουνικοὶ χαρακτήρες εἶχον ἀρχίσει νὰ σημειῶσι τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἀγροίκων ἐκείνων ἱερογλυφικῶν γραμμάτων, τὴν ὁποίαν ἕως τότε δὲν ἤγγισεν ὁ σίδηρος καὶ εἶναι πιθανὸν οἱ ἰσχυροὶ ναυσιπόροι Καρχηδόνιοι εἰς τὴν ἀμμώδη παραλίαν τῆς Ἀρμαρικῆς,

(α) Οἱ Καρχηδόνιοι ἐσέβοντο περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶν τὸν Κρόνον καὶ ἐθυσίαζον εἰς αὐτὸν τὰ ἴδια τῶν τέκνα· καὶ αἱ μητέρες αὐτῶν παροῦσαι εἰς τὰς θυσίας εἶν ἔκλαιον ἢ ἐσέναζον κατεδικάζοντο εἰς πρόστιμα. Θευτὰς ἢ Θευτάτες ὠνόμαζον οἱ Κελται τὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ὀνομαζόμενον Ἑρμῆν, τ. ο. μ.

νὰ ἐναπέθεσαν, ἐκείνο τὸ ἄλλο κολοσσαῖον ἱερογλυφικὸν μνημεῖον, τοῦ ὁποῦλου ἡ ἔννοια ἀπόλετο ἐξ αἰτίας τῶν αἰῶνων καὶ ἕκαστον στοιχεῖόν του εἶναι ὀβελίσκος κατεσκευασμένος ἐκ τοῦ σκληροῦ λίθου γρανίτου. Ἡ Γαλλικὴ Βρετανία λοιπὸν ἔχει καθὼς ἡ ἐκατόμυλος πόλις τῶν Θηβῶν τὸ παλάτιόν της Καρνάκ. ὕπερ ἔστι ὁ τοῦ Διὸς Ἄμμωνος ναὸς, ἐν ᾧ ὑπάρχει ὀβελίσκος. Ἡ Φοινικὴ τόλμη ἴσως δὲν ἔσταμάτησεν ἐκεῖ, διότι τίς εἶδε μέχρι ποῦ προέβη ἡ Καρχηδών; καὶ δὲν εἶναι παράδοξον τὸ νὰ εὔρεθῇ μετὰ τόσους αἰῶνας εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἔτι ζῶσα ἡ λατρεία τοῦ Ἡλίου, ὁ Βῆλος τῶν Ἀσσυρίων καὶ ὁ Μίθρα (Μίχρ) τῶν Περσῶν; δὲν εἶναι ἀξιοθαύμαστον τὸ νὰ εὔρεθῶσι ἐκεῖ αἱ Ἐστίαί (Θυγατέρες τοῦ ἡλίου) λείψανα τοῦ Ἀσιατικῆ καὶ Ἀφρικανοῦ ἱερατείου, τὸ ὁποῖον ἐδανείσθη ὁμοίως ἡ Ῥώμη ἀπὸ τὴν Καρχηδόνα; καὶ δὲν εἶναι τέλος πάντων ἐπίσης τεράστιον τὸ ὅτι τὰ εῤεῖπια τοῦ Περσῆ καὶ τοῦ Μεξικῆ, μεγαλοπρεπῆ λείψανα ἀρχαίου πολιτισμοῦ ἐσβεσμένου, νὰ ὁμοιάζωσι τόσον πολὺ, κατὰ μὲν τὸν χαρακτῆρα καὶ κατὰ τὰ καλλωπίσματά των, μὲ τὰ Συριακὰ μνημεῖα, κατὰ δὲ τὰ σχήματα καὶ τὰ ἱερογλυφικά των μὲ τὴν Αἰγυπτιακὴν Ἀρχιτεκτονικὴν;

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ὁ Καρχηδονιακὸς κολοσσὸς θαλασσοκράτωρ καὶ κληρονόμος τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀσίας, ἐρειδόμενος ἀφ' ἑνὸς μέρους εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου, περικυκλῶν ἤδη τὴν Εὐρώπην ἦτον πρὸς καιρὸν τὸ κέντρον τῶν ἐθνῶν, ὁ στρόφιγξ τῆς σφαίρας, τουτέστιν ἡ Ἀφρικὴ ἐκυρίευσεν τὸν κόσμον.

Ἐν τούτοις ὁ πολιτισμὸς ἔρριψε καὶ ἓνα σπóρον του, ὁ ὁποῖος, ἔρριζωθη, ἀνεπτύχθη, καὶ διὰ τοῦ πρώτου βλαστῆματός του προήγαγε λαὸν ἰκανὸν τοῦ νὰ τὸν προσατεύῃ ἐναντίον τῶν ἐπιδρομῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῶν ὑψηλοφρόνων ἀπαιτήσεων τῆς γηραιᾶς ἐκείνης μητρὸς τῶν ἐθνῶν. Ἐὰν δὲ αὐτὸς ὁ λαὸς ἐδυνήθη νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ ἱερόν πυρ, δὲν ἐδυνήθη ὅμως νὰ τὸ διαδώσῃ διότι ἐςερεῖτο μητρο-

πόλεως καὶ ἐνότητος. Διηρημένη ἡ Ἑλλὰς εἰς μικρὰς πολιτείας, παλαιούσας τὴν μίαν κατὰ τῆς ἄλλης καὶ ἔνδον τῶν ὁποίων ἀντεκρούοντο ἤδη ὅλα τὰ εἶδη τῶν διοικήσεων, ἡ ὀλιγαρχία, ἡ ἀριστοκρατία, καὶ ἡ βασιλεία, ἔνθα μὲν ἐκνευρισμένη ἐξ αἰτίας προῶν τεχνῶν ἔνθα δὲ περισφιγγομένη ἀπὸ ξενῶν νόμους, εἶχε περισσοτέραν ὠραιότητα παρὰ δύναμιν, περισσοτέραν κομψότητα παρὰ μέγεθος καὶ ὁ πολιτισμὸς ἐλεπτύνετο ἐκεῖ, προτοῦ νὰ ἐνδυναμωθῇ. "Ὅθεν ἡ Ῥώμη σπεύδει νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὴν λαμπάδα τῆς Εὐρώπης, κλονεῖ αὐτὴν τὴν λαμπάδα ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Καπιτωλίου, καὶ τὴν κάμνει νὰ ρίψῃ ἀπροσδοκῆτους ἀκτῖνας. Ἡ Ῥώμη ὁμοιάζουσα τὸν ἀέτον, τὸ τρομερὸν αὐτῆς σύμβολον, ἐκτείνει εἰς πλάτος τὰς πτέρυγας τῆς, ἐξελιττεῖ ἀνδρείως τοὺς ὀξεῖς ὄνυχάς τῆς, λαμβάνει εἰς χεῖρας τὸν κεραυνὸν καὶ πετᾷ. Ἡ Καρχηδὼν ἦτον τότε ὁ ἥλιος τοῦ κόσμου, ὅθεν ἡ Ῥώμη πρὸς αὐτὴν ἐνατενίζει κατὰ πρῶτον τὰ βλέμματά τῆς. Ἡ Καρχηδὼν ἦτο Κυρία τῶν Ὀκεανῶν, τῶν βασιλείων, τῶν ἐθνῶν, ἦτον μεγαλοπρεπῆς, γέμουσα ἀπὸ λαμπρότητα καὶ πλουσιότητα καὶ ἀκτινοβολοῦσα διὰ τῶν παραδόξων τεχνῶν τῆς Ἀνατολῆς ἦτον κοινωνία ἀνθρώπων ἐντελής, εἰς τὴν ὁποῖαν οὐδὲν τῶν ἔργων τοῦ καιροῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐλλείπετο. Τελευταῖον ἡ μητρόπολις τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὸ ἀπόγειον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς εὐρίσκετο, καὶ δὲν ἐδύνατο τοῦ λοιποῦ νὰ ὑψωθῇ περισσότερον, ὥστε πᾶσα ἡ πρόοδος τῆς ἠθέλεν εἶναι παρακμὴ ἐξεναντίας ἡ Ῥώμη οὐδὲν εἶχε, καὶ ἔλαβε μὲν ἤδη πᾶν ὅ,τι ἦτον ἐφικτὸν εἰς αὐτὴν· ἀλλ' αὐτὴ ἔλαβε διὰ νὰ λάβῃ μᾶλλον ἢ διὰ νὰ πλουτήσῃ· αὐτὴ ἦτον ἡμιαγρία καὶ ἡμιβάρβαρος καὶ εἶχε χρεῖαν εἰσέτι καὶ ἀνατροφῆς ὁμοῦ καὶ εὐτυχίας· ὅλα ἦσαν ἔμπροσθέν τῆς καὶ οὐδὲν ὀπισθεν.

Καιρὸν τινα οἱ δύο λαοὶ ἕζαντο κατὰ μέτωπον ὁ εἰς ἀντικρὺ τοῦ ἄλλου καὶ ὁ μὲν ἐπαναπαύεται εἰς τὴν λαμπρότητά του, ὁ δὲ αὐξάνεται καὶ μεγαλύνεται ὑπὸ τὴν σκιάν. Κατ' ὀλίγον ὁμοῦς γίνονται ἀνήσυχοι καὶ

οὐ δύο· καὶ ὁ ἀήρ καὶ ἡ θέσις τοῖς λείπεται διὰ τὰ ἀνάπτουχθῶσιν. Ἡ Ῥώμη ἄρχεται τὰ σενοχωρῆ τῆν Καρχηδόνα, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ καὶ ἡ Καρχηδὼν ἐνοχλεῖ τὴν Ῥώμην. Αἱ δύο αὐταὶ πόλει κείμεναι εἰς τὰς δύο ἀντικειμένας παραλίας τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, βλέπει ἡ μία τὴν ἄλλην κατὰ πρόσωπον, καὶ ἡ θάλασσα αὐτὴ δὲν ἦτον τοῦ λοιποῦ ἰκανὴ τὰ τὰς διαχωρίση. Ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀφρική βαρύνουσα ἡ μία τὴν ἄλλην, ὡσάν δύο ἐπιφορτιμένα ἀπὸ ἠλεκτρισμὸν νέφη, τὰ ὅποια παραπορεύονται τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου, τρέχουσιν τὰ ἀναμιχθῶσι καὶ τὰ γεννήσωσι τὸν κεραυνόν. Τότε ἐγένετο ἡ καταστροφὴ τοῦ μεγάλου ἐκείνου δράματος. Καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ παρόντες ἐκεῖ ὑποκριταί; Δύο γενεαί, ἡ μία ἐμπέρων καὶ θαλασσιῶν, καὶ ἡ ἄλλη γεωργῶν καὶ πολεμικῶν. Δύο λαοί, ὁ μὲν βασιλεύων διὰ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ὁ ἄλλος διὰ τοῦ σιδήρου· δύο πολιτεῖαι, ἡ μὲν Θεοκρατικὴ, ἡ δὲ Ἀριστοκρατικὴ ἢ Ῥώμη καὶ ἡ Καρχηδὼν. Ἡ Ῥώμη μὲ τὸ στρατεύματις, καὶ ἡ Καρχηδὼν μὲ τὸν στόλον τῆς. Ἡ Καρχηδὼν γηραιά, πλουσία καὶ πανούργος. Ἡ δὲ Ῥώμη νέα, πτωχὴ καὶ ἰσχυρά. Ἡ μὲν εἶχε τὸ παρελθόν, ἡ δὲ τὸ μέλλον· ἡ μὲν τὸν νοῦν τῶν ἀνακαλύψεων ἡ δὲ τὸν νοῦν τῶν κατακτητήσεων. Ἡ μὲν τὴν ῥαπὴν τῶν θαλασσοποριῶν καὶ ἐμπορίου, ἡ δὲ τὸ δαιμόνιον τοῦ πολέμου καὶ τῆς φιλοδοξίας. Ἡ μὲν εἶχε τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Μεσημβρίαν ἡ δὲ τὴν δύσιν καὶ τὴν Ἀρκτον. Τελευταῖον δύο κόσμοι, ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀφρικής καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς Εὐρώπης.

Ἀμφότεραι συμπλέκονται μὲ τὰ ὄμματὰ καὶ ἡ θέσις ἀμφοτέρων πρὸ τοῦ πολέμου εἶναι ἐπίσης τρομερά. Ἡ Ῥώμη σενοχωρουμένη ἤδη ἐντὸς τοῦ ὅσου κόσμου ἐγνώριζε συνάγει ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς καὶ ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς. Ἡ δὲ Καρχηδὼν κρατοῦσα δέσμιον τὴν Ἰσπανίαν, τὴν Ἀρμορικὴν καὶ ἐκείνην τὴν Βρετανίαν, τὴν ὅποιαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόμιζον ὅτι εἶναι εἰς τὸ βάθος τοῦ παντός, προσωρμίσθη καὶ ἐρρίψε τὴν ἀγκυρὰν τῆς εἰς τὴν Εὐρώ-

πην. Τότε διερράγη ὁ πόλεμος καὶ ἡ Εὐρώπη μιμεῖται πάντῃ ἀτεχνῶς τὸ ναυτικὸν τῆς ἀντιπάλου τῆς καὶ ἡ μάχη συγκροτεῖται κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Χερσόνησον καὶ εἰς τὰς νήσους. Ἡ Ῥώμη ἀντιπαλαίει μὲ τὴν Καρχηδόνα εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου ἡ Ἑλλάς ἀπήντησε ἤδη τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου μετὰ καιρὸν ἔμελλε νὰ παλαίωσιν ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀφρική, ἡ Ἀνατολή καὶ ἡ Δύσις, ἡ Ἄρκτος καὶ ἡ Μεσημβρία.

Κατ' ὀλίγον-ὀλίγον ὁ πόλεμος ἐξάπτεται, ὁ κόσμος φλέγεται καὶ οἱ δύο κολοσσοὶ τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Καρχηδόνας συμπλέκονται κατὰ τὰ σώματα, παλαίουσιν, ἀφίνονται καὶ πάλιν συλλαμβάνονται, ζητεῖ ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἀντρωθύνται. Ἡ Καρχηδὼν ὑπερβαίνει τὰς Ἄλπεις, ἡ Ῥώμη διαπερᾶ τὰ πελάγη, καὶ οἱ δύο λαοὶ ἐνσωματοῦνται εἰς δύο πρόσωπα τὸν Ἀνήβαν καὶ τὸν Σκιπίωνα. περισφίγγονται καὶ ἐξαγριοῦνται ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου διὰ νὰ δώσωσιν τέλος εἰς τὸ δράμα· Μονομαχία τῶ ὄντι ὑπέρμετρος, καὶ πόλεμος θανάσιμος! Ἡ Ῥώμη κλονεῖται καὶ φωνὴν ἀθυμίας ἐκπέμπει: Ὁ Ἀνήβας εἰς τὰς πύλας μας! Ἄλλ' ἀνεγείρεται πάλιν, ἐκκενεῖ τὰς δυνάμεις τῆς διὰ τινος τελευταίας προσβολῆς, ὁρμᾶ κατὰ τῆς Καρχηδόνας, καὶ τὴν ἐξαλείφει ἀπὸ τὸν κόσμον.

Τοῦτο εἶναι τὸ μέγιστον θέαμα τῆς ἰσορίας· διότι δὲν εἶναι θρόνος καταπίπτων, πόλις κρημιζομένη, λαὸς ἀποπνέων, ἀλλὰ συμβέβηκός τὸ ὅποῖον ἅπαξ μόνον ἐφάνη Ἦτον ἀσὴρ ὅσιν σβέννυται, ὀλόκληρος κόσμος ὅσιν ἐξολοθρεύεται, κοινωνία ἀνθρώπων ἣτις πνίγει ἄλλην κοινωνίαν καὶ τὴν πνίγει ἀνιλεῶς, ὥσε οὐδὲν νὰ μείνῃ ἀπὸ τὴν Καρχηδόνα, καὶ νὰ μὴ μάθωσιν οἱ μέλλοντες αἰῶνες ἄλλο τι περὶ αὐτῆς, ἢ μόνον ὅτι ἂν ἤθελε προαιρεθῆ ὁ ἄσπονδος αὐτῆς ἀντίζηλος. Οἱ μέλλοντες αἰῶνες μόλις ἀναμέσον πυκνοῦ σκότους μέλλου νὰ διακρίνωσιν ἐκείνην τὴν καθέδραν τῆς Ἀφρικῆς, τὸν βαρβαρικὸν αὐτῆς πολιτισμὸν, τὴν ἄμορφὸν τῆς διοίκησιν τὴν αἵματηρὰν αὐτῆς θρησκείαν, τὸν λαὸν τῆς, τὰ τέχνας τῆς, τὰ γυ-

γαντιαία αὐτῆς μνημεῖα, τοὺς ζόλους τῆς οὐτινες ἐξέμυον τὸ γραιικὸν πῦρ, καὶ τὸν ἄλλον ἐκείνον κόσμον, τὸν ὅποιον ἐγνώρισαν οἱ ναύκληροι αὐτῆς καὶ τὸν ὅποιον οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι ὠνόμασαν περιφρονητικῶς, ἀπολωλότα κόσμον.

Οὐδὲν ἔμελλε νὰ μείνῃ ἐξ αὐτῆς, μόνον μετὰ πολὺν καιρὸν πάλιν ἡ Ῥώμη ἀσθμαίνουσα καὶ ἀποκαμουσα ἀπὸ τὰς νίκας τῆς, ἀνακαλοῦσα τὰς αἰσθήσεις τῆς, καὶ βυθισμένη τρόπον τινα εἰς βυθείαν σκέψιν, Ἰέλει εἰπῆ " ὦ Τερατώδης Ἀφρική ! "

Ἄς ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον ἰδοὺ τετελεσμένον τὸ μέγα κατώρθωμα, ἰδοὺ ἡ ἔρις τῶν δύο ἡμίσεων τῆς γῆς ἐλύθη. Ταύτην τὴν ἀντενέργειαν τῆς δύσεως κατὰ τῆς ἀνατολῆς τὴν ἐπεχείρησεν ἤδη δις ἡ Ἑλλάς. Τὸ Ἄργος κατεδάφισε τὴν Τροίαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆγε νὰ προσβάλλῃ τὴν Ἰνδίαν διὰ μέσου τῆς Περσίας. Οἱ μὲν Ἕλληνες βασιλεῖς κατέστρεψαν μίαν μόνην πόλιν, ἐκείνος ὅμως ὁ τυχοδιώκτης Μακεδὼν ἠνοιξεν ἓν μόνον ἄνοιγμα εἰς τὴν γηραιάν Ἀσίαν, τὸ ὅποιον πάραυτὰ ἐκλείσθη μετ' αὐτόν. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ παμμέγεθες δρᾶμα τῆς Εὐρώπης τεινούσης νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἀσίας ἦτον χρεῖα ἀθλητοῦ κρείττονος τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Ἀλεξάνδρου ἐδέησεν ἡ Ῥώμη.

" Ὅσοι νόες θελήσωσι νὰ ἐρευνῶσι τὰς ἀβύσσους δὲν δύνανται νὰ μὴν ἐρωτήσωσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς· τί ἔμελλεν ἄραγε νὰ ἀποβῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνίσως ἐθιμάμβευεν ἡ Καρχηδὼν κατ' ἐκείνην τὴν πάλιν. Βεβαίως τὸ θέατρον εἴκοσι αἰῶνων ἔμελλε νὰ μετατοπισθῇ. Οἱ ἔμποροι ἔμελλε νὰ βασιλεύωσι καὶ οὐχὶ οἱ στρατιῶται, καὶ ἡ Εὐρώπη μένουσα ἔνδον τῆς ὀμίχλης καὶ τῶν δασῶν ἔμελλε νὰ κατασταθῇ ἐπὶ τῆς γῆς πρᾶγμα τι ἄγνωστον.

Ἄλλ' οὕτως ἔδει γενέσθαι. Αἱ ἄμμοι καὶ ἡ ἔρημος ἀνεκάλεσεν ὀπίσω τὴν Ἀφρικὴν, ἡ ὅποια ὄφειλε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Τῷ ὄντι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῆς πτώσεως τῆς Καρχηδόνος ὑπερίσχυσεν ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς. Ἡ

Ρώμη λαμβάνουσα αύξησιν ύπερφυή, άναπτύσσεται καθ' όσον άρχίζει νά διαιρηται. 'Αφού δέ έγεινε παντοκράτωρ του γνωστού Κόσμου, μὴν έχουσα του λοιπού ξένον πόλεμον, έκαμε τον έμφύλιον, και ώσαν παλαιά δρύς, πλατύνεται μέν, αλλά κοιλούται. 'Εν τούτοις ο πολιτισμός ίσταται και στερεούται έν αύτῃ· ήτον ρίζα, έγένετο κορμός, και μετ' ου παλὺ άννηψώθη είς κορυφάς δένδρων. Είς μάτην οί Καίσαρες ήθέλησαν έν τῷ μέσῳ τῆς μικράς δυνάμεώς των νά καταργήσωσι την άέναον πόλιν του κόσμου είς την 'Ανατολήν· άλλ' αύτοί μέν παρέρχονται, ο δέ πολιτισμός μένει, δέν τοίς άκολουθεί και υπέρχονται είς την βαρβαρότητα. Το Βυζάντιον έμελλε νά γίγη ίσταμπούλ και ή Ρώμη έμελλε νά μένη Ρώμη, το δέ Βατικάνον μέλλει νά λάβη τον τόπον του Καπιτωλίου. 'Ιδου το παν. Τα πάντα κατέπεσαν υπό τῆς παλαιότητος περι αύτήν. 'Η 'Ιερά πόλις ανακαινίζεται, και ή βασιλεύουσα πρώτον δια τῆς δυνάμεως, έβασίλευσεν έπειτα δια τῆς πίστεως, ισχυροτέρας ούσης από την δύναμιν. 'Ο 'Αγιος Πέτρος διαδέχεται τον Καίσαρα και ή Ρώμη δέν ενεργεί του λοιπού, αλλά όμιλεί μόνον και ο λόγος της είναι βροντή. Είς το έξῆς οί Κεραυνοί της προσβάλλουσι τας ψυχάς. 'Ο νους του πολιτισμού διαδέχεται τον Νουν τῆς κατακτήσεως. Αύτη έστι κάμινος τῆς γῆϊνης Σφαίρας, έχει ήχώ είς όλα τα έθνη, και ότι είς άνθρωπος από του ύψους του Παππικου δώματος είπεν είς την ιεράν πόλιν, τουτο όμοίως έλέχθη δια το παν υghι et ogbi, τουτέστιν όπου ή πόλις εκεί και ο κόσμος. Ούτως ή Θεοκρατία έποίησε την Εύρώπην, καθως άλλη θεοκρατία έποίησε την 'Αφρικῆν, και καθως έτέρα páλιν την 'Ασίαν. Τα πάντα συνάγονται είς τας τρεις πόλεις την Βαβυλώνα, την Κυρρηδόνα, και την Ρώμην. Είς καθηγητής επί τῆς καθέδρας του προεδρεύει των βασιλέων καθημένων επί των θρόνων των. 'Η Ρώμη ούσα πρώτιστος τόπος του χριστιανισμού, έγένετο και ο πρώτιστος και αναγκαίος τόπος τῆς ανθρωπίνης κοινωνίας, και ως άγρυπνος μήτηρ φυλάττει την μεγάλην Εύρωπαϊκῆν οικογένειαν και την διασώζει δις από τας έπι-

δρομάς τῆς Ἀρκτοῦ καὶ ἀπὸ τὰς εἰσβολὰς τῆς Μεσημβρίας. Τὰ τείχη τῆς δὲν κατορθοῦσι νὰ ὀπισθοδρομήσῃ ὁ Ἀττίλος καὶ οἱ Βάνδαλοι· χαλκεύει δὲ τὴν σφύραν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κάρολος Μάγνος κατέβραυσε τὸν Ἀμπδουρράχμαν καὶ τοὺς Ἀραβας. Ἦθελεν εἰπῆ τις μάλιστα ὅτι ἡ Χριστιανικὴ Ρώμη ἐκληρονόμησε τὸ μῖσος τῆς εἰδωλοατρικῆς Ρώμης κατὰ τῆς Ἀνατολῆς· ὅτε ἶδε τὴν Εὐρώπην ἱκανῶς δυνατὴν νὰ πολεμῇ, ἐδίδαξε καὶ ἐκύρηξε τὴν Σταυροφορίαν, λαμπρὸν καὶ παράδοξον πόλεμον, πόλεμον ἵππευτικὸν καὶ θρησκευτικὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ θεοκρατία ὥπλισε Φεουδαλισμὸν (1) Ἰδοὺ δισχίλια ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα τὰ πράγματα οὕτως εἶχον, καὶ εἴκοσι αἰῶνες καθ' οὓς ἐπικρατεῖ ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, δηλ. ὁ τρίτος μέγας πολιτισμὸς, ὅστις ἐπεσκίασε τὴν γῆν καὶ ἴσως ἡμεῖς ἐσμὲν περὶ τὸ τέλος αὐτοῦ. Ἡ οἰκοδομὴ μας εἶναι πολλὰ γηραιὰ καὶ διαρρήγνυται πανταχόθεν. Ἡ Ρώμη δὲν εἶναι τοῦ λοιποῦ τὸ κέντρον αὐτῆς ἀλλ' ἕκαστος λαὸς ἔλκει πρὸς τὸ μέρος του τὸ δόγμα, καὶ δὲν ἔχει τοῦ λοιποῦ αὕτη τὴν διοίκησιν τῶν συνειδήσεων. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἀπεπεράτωσε τὸ ἔργον τῆς μεταρρύθμισεως, αὐτὴ ἀπεκεφάλισε τὸν Καθολικισμὸν, καὶ περιέστειλε τὴν μόνοκρατορίαν· ἀφείλε τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν Ρώμην. Ὁ δὲ Ναπολέων μαστίζων μετ' ἀφελῶν λόγους τὴν Παπικὴν ἐξουσίαν, τὴν κατεδάφισε ἀφελῶν τὸ γοῆτευμα αὐτῆς ἀπὸ τὸ φάντασμα.

Τί μέλλει γενέσθαι εἰς τὸ ἐξῆς ἡ Εὐρωπαϊκὴ αὕτη κοινωνία, ἣτις ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἀποβάλλει τὸ Παπτικὸν καὶ μονοκρατικὸν σχῆμα; μήπως ἦλθεν ὁ καιρὸς καθ' ὃν ὁ Πολιτισμὸς, τὸν ὁποῖον εἶδαμεν ἐκ περιόδου νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴν

(1) Ἐκ τῆς Γαλλικῆς λέξεως *fiel* παραγομένης ἀπὸ τῆς Λατινικῆς *foedus* ὅπερ σημαίνει συμμαχίαν, συνθήκην· δηλοῖ δὲ ἐν χρήσει κτήμα εὐγενεῖς, ὅπερ κατέχει ὁ πελάτης ὑπὸ τὴν προστασίαν ἀρχοντος. Τὰ φέουδα ταῦτα ὁμοιάζουσι μὲ τὰ εἰς τὴν Τοσκίαν τιμάρια λεγόμενα κτήματα ὑπὸ τὴν κατοχὴν ὄντα τῶν σιπαχίδων· ἀλλ' ὡς τὰ πρῶτα καθιερῆθησαν, οὕτω καὶ τὰ δεύτερα εἰσὶν ἔγγιστα τῆς καταργήσεως. σ. τ. μ.

Ἀσίαν διὰ τὴν ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, καὶ τὴν φεύγῃ τὴν Ἀφρικὴν διὰ τὴν ὑπάγῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, μέλλει πάλιν νὰ ἄψεται τῆς ὁδοῦ, καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μεγαλοπρεπεστάτην ὁδοιπορείαν τοῦ περίξ τοῦ Κόσμου, καὶ δὲν φαίνεται ὅτι αὐτὸς κλίνει πρὸς τὴν Ἀμερικὴν; καὶ δὲν ἐφεύρεν αὐτὸς τρόπους τοῦ νὰ διατρέχῃ τὸν Ὠκεανὸν ταχύτερον, ἢ περὶ διεπέρα ἄλλοτε τὴν μεσόγειον τῷ μένει μὲν εἰς τὸ ἐξῆς πολλὴ ἐργασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἄρα γε τόλμη εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Πολιτισμὸς κατατριβεῖς καὶ παραλλάξας εἰς τὴν παλαιὰν Ἠπειρὸν, μέλλει νὰ ζητήσῃ νέαν καὶ παρθένον γῆν διὰ νὰ ἀνανεωθῇ καὶ νὰ καρποφορήσῃ εἰς αὐτήν. Ἄρα γε δὲν φυλάττει δι' αὐτὴν τὴν νέαν Γῆν νέον ἀξίωμα, νέον λέγω, μολονότι προερχόμενον ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον γεννηθὲν πρὸ δισχιλίων ἐτῶν περίπου· εἰάν τὸ εὐαγγέλιον ἤρξατο ποτέ. Ἐνταῦθα θέλω νὰ εἰπῶ περὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς προόδου καὶ ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἔσεται ὁ νόμος τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐγένοντο μέχρι τοῦδε μεγάλαι προσαρμογαὶ αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκεῖ γίνονται ἀπειραιῶσπεραι· ἐκεῖ οἰνεωτερισμοὶ πράττονται ἀνενοχλήτως καὶ δὲν προσκόπτουσιν εἰς κάθε βῆμα εἰς τὰ συντρίμματα τῶν πεπαλαιωμένων ἤδη καὶ κατεδαφισμένων θεσμοθεσιῶν. Ἐὰν λοιπὸν ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς πιστεύομεν μετὰ χαρᾶς προσκληθῆ διὰ νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, ἡ Ἀμερικὴ ἔσεται τὸ κέντρον αὐτῆς τῆς κοινωνίας· ἐξ αὐτῆς τῆς ἐξίας μέλλει νὰ διασκορπισθῇ εἰς τὸν Κόσμον τὸ νέον φῶς, τὸ ὁποῖον πόρρω τοῦ νὰ ξηράνῃ τὰς παλαιὰς Ἠπείρους, μέλλει ἴσως νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς ζωὴν, θερμότητα καὶ νεότητα. Οἱ τέσσαρες Κόσμοι γενήσονται ἀενάως ἀδελφοὶ ἐναγκαλιζόμενοι ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ἡ παγκόσμιος οἰκογένεια μέλλει νὰ διαδεχθῇ τὰς τρεῖς κατὰ διαδοχὴν Θεοκρατίας τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐξουσίας μέλλει νὰ δώκῃ τὸν τύπον τῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας, ἥτις μ' ὅλον ὅτι ἀνθρώπινες, εἶναι ὁμῶς ἄνωθεν καταβαίνουσα.

Ἡμεῖς μὲν ἀγνοοῦμεν, ἀλλ' εἰς πέπρωται οὕτω γενέσθαι, δηλ. εἰς ἣν ἡ Ἀμερικὴ μέλλῃ νὰ παραζήσῃ τὴν τετάρτην πράξιν αὐτοῦ τοῦ δράματος τῶν αἰώνων, εἶναι λίαν ἀξιοσημείωτον ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐγεννᾶτο ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἔμελλε προπαρασκευάζων τὴν πολιτικὴν ἀναρχίαν τῆς θρησκείας νὰ εἰσαγάγῃ τὸν σπόρον τοῦ θανάτου εἰς τὴν γηραιὰν τυραννικὴν καὶ Παπικὴν κοινωνίαν τῆς Εὐρώπης, ἐτίκτετο ἄλλος ἄνθρωπος, ἀνακαλύπτων νέαν γῆν, μέλλον ἄσυλον τοῦ φυγᾶδος πολιτισμοῦ· ἐν μιᾷ λέξει, ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, εὑρίσκει νέον Κόσμον, ὅτε ὁ Λούθηρος ἐξηφάνιζε τὸν παλαιόν. Ἐπάρχει λοιπὸν πρόνοιᾳ τις περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων!

Ἐκ τοῦ Βικτόρ Χουγγά.

I. A.

Περὶ τῶν τοῦ Πλουτάρχου παραλλήλων βίων.

Ἐν τῶν λαμπροτέρων λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὑποία κατισχύσαντα τοῦ πανδαμάτορος χρόνου διεσώθησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας πολύτιμος κληρονομία ἐκ τοῦ πλούτου τῶν πατέρων μας, εἶναι καὶ οἱ παράλληλοι βίοι τοῦ Πλουτάρχου. Θησαυρὸς ἱστορικῶν γνώσεων, ὕψος ἐννοιῶν, λόγου ἐμβρίθεια εὐτυχῶς συνεξευγμένη μετὰ τὸ ἐπαγωγὸν καὶ ἐπίχαρι, ἐξαιρέτως δὲ θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς αἰσθήματος καθαρότης, ἐμφαινομένου πανταχοῦ εἰς τὰ φιλόσοφα συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου, κατέστησαν τοὺς ῥηθέντας παραλλήλους βίους αὐτοῦ περισπουδάστους εἰς πάντα χρόνον, εἰς πᾶσαν ἀνθρώπων ἡλικίαν καὶ τάξιν. Πολλὰς καὶ ποικίλας ἐρεῖνας δύναται νὰ κάμῃ ἐπ' αὐτῶν ὁ ἱστορικὸς, ὁ πολιτικὸς, ὁ κριτικὸς, ὁ φιλόλογος ὁ φιλόσοφος, ἔχων ἐν αὐτοῖς ὕλην παντείας ἐραψιλείας· ἀλλ' ἡμεῖς παραλείποντες τὰς λοιπὰς περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ ἐξετάσωμεν, ὑποία ἢ ἀξία τοῦ βιογραφικοῦ εἶδους τῆς ἱστορίας ἐν γένει, καὶ ἰδίως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος βιογραφιῶν.

Εἰς τῶν ἐνδοξοτάτων συγχρόνων μας σοφῶν ἀποφαίνεται, ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς διανοητικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναπτύξεως ἐκάστου ἔθνους καθ' ἐκάστην αὐτοῦ ἐποχὴν λαμβάνων, οὕτως εἰπεῖν, ὄζα, νεῦρα, καὶ σάρκα, ἐμψυχώνεται εἰς ἕξοχόν τινα ἄνδρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν βίον κατοπτρεύεται τοῦ λαοῦ ὀλοκλήρου ὁ βίος. Αἱ ἀκτῖνες τῆς ζωτικῆς ἐκείνης ιδέας, ἣτις θερμαίνει, ζωογονεῖ καὶ κινεῖ εἰς ὠρισμένην τινα ἐποχὴν ὀλοκλήρον τὸν λαόν, καὶ συνήθως ὀνομάζεται πνεῦμα τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ αἰῶνος, συναγόμεναι ὡς εἰς ἐστίαν εἰς ἓν λαμπρὸν καὶ ἕξοχον ἄτομον, λαμβάνουσιν ἐν αὐτῷ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην ἐπίτασιν, καὶ οὕτως ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ ἰσχυρότερα. Ἀντανεκλώμεναι δ' ἐκεῖθεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἱστορικοῦ παριστάνουσιν οὕτω τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐ-

ποχής τὴν ἰδέαν ζωηροτέραν. "Ὅθεν οἱ μεγάλοι ἄνδρες παρουσιάζονται ὡς τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐποχῆς των οἱ ἀντιπρόσωποι, ἢ ὡς ἰσχυρὰ ὄργανα τῶν περὶ τῆς ἀνθρωπότητος βουλῶν τοῦ ὑψίστου, ἢ δ' ἱστορία τούτων γίνεται τῶν λαῶν καὶ ἐποχῶν ἱστορία. Δός μοι, λέγει ἄλλος τις τῶν συγχρόνων μας σοφῶν, τὴν σειρὰν ὄλων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ θέλω συντάξῃ ἐξ αὐτῆς ὀλόκληρον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὴν ἱστορίαν. Ἡ ἀπόφανσις αὕτη τίποτε παράδοξον δὲν περιέχει. Τὶ ἄλλο εἶναι ἡ ἱστορία, εἰμὴ μακρὰ τις δραματικὴ παράστασις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσεται βαθμηδὸν ἡ ἰδέα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἡ ὁποία διαιρεῖται εἰς τόσα μερικώτερα δράματα, ὅσοι καὶ βαθμοὶ ἀναπτύξεως τῆς ῥηθείσης ἰδέας παρατηροῦνται; Τὶ δ' ἄλλο εἶναι οἱ μεγάλοι ἄνδρες, εἰμὴ πρωταγωνισταὶ τῶν διαφόρων τούτων δραμάτων;" Ὅστις γνωρίζει τὴν πρωτολογίαν αὐτῶν δὲν θέλει βεβαίως δυσκολευθῆναι νὰ συμπληρώσῃ ἐξ αὐτῆς τὴν ὅλην δραματικὴν παράστασιν.

Προτέρημα τοῦ βιογραφικοῦ εἴδους τῆς ἱστορίας εἶναι ἀκόμη καὶ τούτο, ὅτι δι' αὐτῶν δὲν γνωρίζεται μόνον ὁ δημόσιος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἰδιωτικὸς ἄνθρωπος. Ἡ μὲν ἱστορία φωτίζει τὴν πρὸς τὰ ἔξω ἐςραμμένην ὄψιν τοῦ βίου τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ἐξετάζουσα ἐκείνας μόνον αὐτῶν τὰς πράξεις, ὅσαι ἐπιρρέουσιν εἰς τὸν δημόσιον βίον τῶν πόλεων καὶ ἐθνῶν, καὶ παριστάνουσα αὐτοὺς ὁποῖοι ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὸ βουλευτήριον, εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰς τὸν θρόνον, ἢ εἰς τὰ πάνδημα ἔκγονα τοῦ ἐξόχου τῶν πνεύματος· ἡ δὲ βιογραφία ἐκκυκλεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας καὶ τὸν ἐσωτερικόν, ἰδιωτικόν καὶ οἰκιακόν αὐτῶν βίον, εἰσχωροῦσα πολλάκις εἰς τὸν μυχόν τοῦ δωματίου των, καὶ διερευνῶσα, ὁποῖοι ἐμφανίζονται πρὸς τοὺς γονεῖς, πρὸς τὴν σύζυγον, πρὸς τὰ τέκνα, πρὸς τοὺς οἰκέτας των καὶ οἰκείους, μάλιστα εἰς τοιαύτας στιγμὰς τοῦ βίου, ὅταν τὸ κοινὸν ἐκείνο πνεῦμα, τὸ ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν ἐνεργοῦν ἀποκοιμίζεται ἐπ' ὀλίγον, καὶ οὗτοι ἀπεκδυόμενοι τὸν δημόσιον χαρακτῆρά των,

ἀπογυμνῶσιν ἐξολοκλήρου τὴν ἰδίαν των ἀτομικότητα. Πόσον διδακτικὴ εἶναι αὕτη τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἡσύγκρισις; Δι' αὐτῆς ἀποκαλύπτομεν πολλάκις, παράδοξόν τινα ἀντίθεσιν εἰς τὸν βίον αὐτῶν. Ἐνόσω μὲν οἱ μεγάλοι ἄνδρες παρουσιάζονται ὡς οἱ ἐκλεκτοὶ ὑπηρέται τῶν θείων βουλῶν, ἢ τὰ προσφυῆ ὄργανα τῆς διανοητικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναπτύξεως τῶν λαῶν καὶ ἔθνων, ἢ μεγαλονοιά των καὶ μεγαλοουργία μᾶς καταπλήττει. Ὅταν δ' ἢ ἐν αὐτοῖς ὑψηλότερα δύναμις παύσῃ γὰ ἐνεργῆ, αἱ ποικίλαι τῆς ἀτομικῆς φύσεώς των ἀσθένειαι μᾶς κινουῦσιν εἰς οἶκτον. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες πάσχουσιν ὁμοίον τι πάθος μὲ τὸ τοῦ μυθολογούμενου Ἀνταίου. Καθὼς εἰς ἐκεῖνον, ψαύοντα μὲν τῆς γῆς τὸ ἔδαφος ἄλλοτρία τις καὶ παράδοξος δύναμις μετέδιδετο, ἣτις καθίσα αὐτὸν ἀκαταπάλαισον, χωριζόμενον δὲ τῆς γῆς τὸν κατέλειπεν ἀσθενῆ καὶ εὐχείρωτον, οὕτω καὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες φαίνονται συνήθως ὑπὸ ξένης τινὸς καὶ τερασίου δυνάμεως ἐμψυχούμενοι, ἐνόσω ψαύουσι τὴν σφαῖραν τῆς δημοσίου των ἐνεργείας, μεταπίπτουσι δὲ πάλιν εἰς τὴν ἀτομικὴν των ὀλιγοδρανίαν, ὅταν συζέλλωνται ἐντὸς τῆς ἰδιωτικῆς αὐτῶν σφίρας.

Ἐὰς προστεθῆ εἰς ταῦτα, ὅτι τὸ βιογραφικὸν εἶδος τῆς ἱστορίας εἶναι καὶ τερπνότερον εἰς τὸν ἀναγνώστην καὶ εὐμνημονευτότερον παρὰ τὸ χρονογραφικὸν καὶ ἔθνογραφικόν. Τὸ ἄτομον εἶναι εἰς τὸ ἄτομον πλησιέστερον παρὰ λαὸς καὶ ἔθνος ὀλόκληρον. Αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ ἐλλείμματα, αἱ πράξεις καὶ τὰ παθήματα τοῦ ἱστορουμένου ἀτόμου ἔλκουσι τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἰσχυρότερα, ὡς ἔχοντα πρόχειρον τὴν παράθεσιν εἴτε πρὸς τὰ ἡμέτερα αὐτῶν, εἴτε πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων συγχρόνων. Ὅθεν ἐπιρρέουσιν ἰσχυρότεοα καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν ἡμῶν κατάστασιν, καὶ πορίζουσιν ἄφελος ἀμφιλαφὲς καὶ τὸν σκεπτικὸν ἀναγνώστην. Ἡ δὲ μνήμη εὐρίσκει μέγα βοήθημα εἰς τὸν εὐχερέσερον τῶν ἰδεῶν συνειρμόν, τὸν ὁποῖον παρέχουσιν αἱ βιογραφίαι, διότι πρὸς πᾶσαν πράξιν, πρὸς πάντα λόγον, πρὸς πᾶσαν

περιπέτειαν τοῦ ἰσορουμένου προσώπου, δύναται νὰ εὐ-
ρη ὁ ἀναγνώστης ἀντιστοιχοῦσαν ἑτέραν ἢ ἰδικήν του, ἢ ἐκ
τῶν οικείων του καὶ γνωρίμων, μὲ τὴν ὑποίαν νὰ τὴν συνά-
ψη καθ' ὁμοιότητα, ἢ ἀντίθεσιν.

Ἐκ τῶν ῥηθέντων ἀρκούντως ἀποδεικνύεται ἡ ἀξία τοῦ
βιογραφικοῦ εἶδους τῆς ἱστορίας. "Ὅθεν εἰσερχόμεθα ἤδη
εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἔρευναν τῶν βιογραφιῶν τοῦ Πλουτάρ-
χου. Αὗται φαίνονται τόσον μεγαλητέρου λόγου ἄξια, ὅσον
οἱ ἄνδρες, τῶν ὑποίων τοὺς βίους ὁ κάλλιστος τοῦ Πλουτάρ-
χου ἐφιλοτέχνησεν, ἀνήκουσιν εἰς τὰ δύο περιφημότερα καὶ
ἐνεργητικώτερα ἔθνη τοῦ ἀρχαίου κόσμου, εἰς τὰς δύο ἐπι-
σημοτέρας ἐποχὰς τοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος. Τίς τῶν ἀρ-
χαίων λαῶν ὑπῆρξε δραστηριώτερος καὶ τοῦ πολιτικοῦ
βίου προακτικώτερος παρὰ τὸν λαὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥω-
μαίων; Ποία ἱστορικὴ ἐποχὴ ὑπῆρξε γονιμωτέρα μεγάλων
κατορθωμάτων καὶ πολιτικῶν μεταβολῶν φορωτέρα παρὰ
τὴν ἐποχὴν, τὴν ἀρχομένην μὲν ἀπὸ τοῦ Θησεῦς καὶ Ῥω-
μύλου, τῶν δύο ἐνδόξων οἰκιστῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ῥώ-
μης, τῶν δύο λαμπροτέρων πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου,
ἀποπερατουμένην δὲ εἰς τὴν κατὰ λυσιν τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊ-
κοῦ πολιτεύματος; Ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἐποχὴ δύναται προσ-
φυῶς νὰ παραβληθῇ μὲ τὴν μεσαίαν ἐκείνην γεωγονικὴν
ἐποχὴν, ὅτε δύναμις τις τιτανία, ἢ τυφωνικὴ ἐνεργοῦσα
ἰσχυρῶς εἰς τὰ σπλίχνα τοῦ ἀρτιγόνου πλανήτου μας
καὶ διαρρήσσουσα ἐπανελημμένως τὸν πρωτοταγῆ τούτου
φλοιὸν, ἠλλοίωσε κατὰ βραχὺ τῆς γηίνης σφαίρας τὸ ἀρ-
χαῖον καὶ μονόνονον πρόσωπον· ἐνῶ δ' ἐφαίνετο κατασρε-
πτικῆ, ὑπῆρέτει εἰς τὰς θείας βουλὰς τοῦ ὑψίστου καὶ πα-
ρσκευάζε τὸν πλανήτην μας ἐπιτηδειότερον εἰς κατοίκησιν
τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτω καὶ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἱστορικὴν ἐπο-
χὴν, ἕξαισία τις δύναμις, ἐνεργοῦσα ἐντὸς τῶν δύο πολιτι-
κῶν κοινωπιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης, διέσπα κατ' ὀλίγον
τοὺς ἀρχαίους καὶ αὐτοσχεδίους δεσμοὺς τῶν πρωτογόνων
κοινωνιῶν, διὰ τὰς παραδῶση λελυμένας εἰς ὑψηλοτέραν
τινὰ δύναμιν, ἣτις ἔμελλε νὰ τὰς συνάψη κατ' ἄλλους

συνδυασμούς διὰ δεσμῶν στερρότερων, καὶ νὰ τὰς κατα-
 ζήση συντελεστικωτέρας εἰς τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν τοῦ
 ἀνθρώπου. Ἡ φυσικὴ τῆς γῆς ὄψις, ἣτις σήμερον παρι-
 ζάνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, εἶναι κατὰ τὸ μέγιστον
 μέρος τοιαύτη, ὅποιαν ἡ ῥηθεῖσα γεωγονικὴ ἐποχὴ διὰ τῶν
 ἀλλεπαλλήλων τρομερῶν τῆς καταστροφῶν τὴν κατέζησεν.
 Ἡ δὲ πολιτικὴ αὐτῆς ὄψις φυλάττει κατὰ μέγα μέρος
 τοὺς τύπους, τοὺς ὁποίους ἐπέπρασεν εἰς αὐτὴν ἡ ἑλλη-
 νικὴ μεγαλόνοια καὶ ῥωμαϊκὴ μεγαλοουργία. "Ὅθεν ἂν θέ-
 λωμεν νὰ κατανοήσωμεν προσηκόντως τὴν παρούσαν
 ἡμῶν κοινωνικὴν κατάστασιν, νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀρχὴν
 καὶ τὸν λόγον πολλῶν κοινωνικῶν διατάξεων, διατηρουμέ-
 νων μέχρι τῆς σήμερον, τὴν πηγὴν τῶν πλείστων νόμων, οἱ
 ὁποῖοι μᾶς κυβερνῶσι, τὴν βῆσιν πολλῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων,
 τὰ ὁποῖα μᾶς διευθύνουσιν, ἀνάγκη ν' ἀναδράμωμεν εἰς τὴν
 ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ Ῥώμην, καὶ ν' ἀνερευνησώμεν μετ'
 ἐπιμελείας ἀμφοτέρων τὴν ἱστορίαν. Πρὸς τὴν ἔρευναν
 ταύτην χρησιμεύουσι τόσῳ μᾶλλον οἱ παράλληλοι βίοι
 τοῦ Χαιρωνέως Ἱστορικοῦ, ὅσον τὸ σύγγραμμα τοῦτο πε-
 ριλαμβάνει δώδεκα περίπου αἰῶνων διάστημα, μαρτυρεῖ
 κρίσιν βαθεῖαν καὶ σπανίαν πολυμάθειαν, ὡς δ' εὐρεία δε-
 ξαμενὴ ἐδέχθη καθαρὰ καὶ ἀθόλωτα πολλῶν ἱστορικῶν
 πηγῶν τὰ νάματα, καταχωσθεισῶν ἀκολουθῶς ὑπὸ τοῦ
 παντολέτορος χρόνου. Ἐπαυξάνει δὲ τὴν ἀξίαν τοῦ ῥηθέν-
 τος ἱστορικοῦ συγγράμματος τοῦ Πλουτάρχου καὶ ὁ με-
 σοσταγῆς ἐκεῖνος χρόνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξεπονήθη. Ὁ
 Πλουτάρχος ἴσταται μεταξὺ δύο κόσμων, τοῦ ἀπανθούντος
 καὶ δύνοντος ἀρχαίου καὶ τοῦ ἤδη ἀνατέλλοντος νέου. Ἡ
 πόλις τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρχεν ἔτι ἐκεῖ, ὅπου οἱ ἀθληταὶ τοῦ
 περσικοῦ πολέμου εἶχον τὴν ἀνεγείρη ἐκ τῆς τέφρας τῆς
 λαμπροτέρας, καὶ ὅθεν ἐκτείνασα πρὸς τὸ Φαληρὸν καὶ
 τὸν Πειραιᾶ τοὺς δύο μακροὺς τῆς βραχίονας εἶχεν ἀρπά-
 σῃ τοῦ Ποσειδῶνος τὴν τρίαιναν καὶ καθιδρυθῆ τῶν θαλασ-
 σῶν βασιλῆς. Ἀλλὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς μεγαλείον εἶχεν
 ἐκλείψη, ἡ νεανικὴ τῆς ἰσχύς εἶχε παρακμάση,

„ stabat magni nominis umbra!
 Ὡμοίαζε δρῦν ἱερὰν καὶ ἀρχαίαν, συληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ
 χρόνου καὶ τῆς ἐπηρείας τῶν πολεμίων στοιχείων τὴν πυ-
 κνήν τῆς κόμην καὶ τὸν ζωτικὸν τῆς χυμὸν, ἐρρίζωμένην
 ἤδη ἀκροσφαλῶς, καὶ σαλευομένην πρὸς πᾶσαν βιαιοτέ-
 ραν τῶν ἀνέμων πνοὴν, θεραπευομένην ὁμως ὑπ' ἐγγχωρίων
 καὶ ξένων, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἤρχοντο ἢ ἀναπαυθῶσιν ὑπὸ τὴν
 σκιὰν τοῦ στελέχους τῆς, θί δὲ κλίνοντες τοὺς ὀξυστόμους
 πελέκεις τῶν μετὰ σεβασμοῦ ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἐγχαράξω-
 σιν εἰς τὸν γηραιὸν τῆς φλοιὸν τὰ ὀνόματά των. Ἡ Ῥώμη,
 ἡ μεγαλώνυμος Ῥώμη, ἐφαίνετο μὲν ἔτι ἐξωθεν ἀκμάζουσα
 καὶ σπαργῶσα· ἀλλὰ τῆς φιλαρχίας, φιληδονίας καὶ φιλο-
 χρηματίας οἱ δηλητήριοι σκώληκες εἶχον ἤδη εἰσερπύση
 εἰς τὰ ἐντὸς τῆς. Οὗτοι περιτρώγοντες ἔκτοτε τὰ ἐντόσθιά
 τῆς ὑπούλως, καὶ ἐκμυζῶντες κατ' ὀλίγον τὴν ζωτικὴν τῆς
 ἰκμάδα, τὴν ἐμάραινον βαθμηδὸν, καὶ τὴν ἠτῶιμαζον διὰ
 τὴν γοτθικὴν ἀξίνην, ἣτις βραδύτερον ἔμελλε νὰ τὴν ρίψη
 εἰς τὸ ἔδαφος μεγάλην μεγαλωστί. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς κοι-
 νωνίας, καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἡ
 ἀρχαία θρησκεία εἶχεν ἤδη χάσῃ τὴν σημασίαν τῆς καὶ
 περιορισθῆ εἰς μόνους τοὺς ἐξωτερικοὺς δυσσυμβλήτους
 τῆς τύπους. Ἡ πολιτεία ἔφερε ποικίλον τι ἔνδυμα, εἰς τὸ
 ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι δημοκρατικοὶ τύποι ἐφαίνοντο παρεν-
 φασμένοι εἰς δεσποτικούς στήμονας. Τὸν ἀπλοῦν φυσικὸν
 καὶ ἀπέριπτον τρόπον τοῦ ζῆν εἶχε διαδεχθῆ κατὰ πάσας
 τῶν πολιτῶν τὰς τάξεις ἢ ἀκράτεια, ἢ ἀσωτία καὶ ἢ ἀλό-
 γιστος φιληδονία, τὰ ἣθη εἶχον ἀχρειωθῆ, ἢ δ' αἰδῶς καὶ ἢ
 νέμεσις κατὰ τὸν Ἡσίοδον

„ Λευκοῖσιν φαρέεσσι καλυψαμένῳ χροῖα καλόν,

„ Ἐθανάτων μετὰ φύλον ἔβαν προλιπόντ' ἀνθρώπους.

Οὕτως ὁ ἀρχαῖος κόσμος διελύετο ἤδη εἰς τὰ σοιχειά του,
 καὶ μέση τις κατάστασις παρετηρεῖτο μεταξὺ θανάτου καὶ
 νέας ζωῆς. Τὴν νέαν ταύτην ζωὴν δὲν ἐδύνατο νὰ προΐδῃ ὁ
 Πλούταρχος· διότι τὸ καθαρὸν ἐκεῖνο καὶ αἰθέριον φῶς, τὸ
 ὁποῖον ἔμελλεν ἐπὶ τῆς γῆς νὰ διαχυθῆ, καὶ διὰ θερμότητος

θειοτέρας ἢ ἀναζωογονήσῃ τὰ διαλελυμένα τοῦ ἀρχαίου κόσμου στοιχεῖα, εἶχε μὲν πρὸ μικροῦ ἀνατείλη, ἀλλ' εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἱστορικοῦ μας δὲν εἶχεν ἀποπέμψῃ κἀμμίαν ἀκτίνα. Ὅθεν ἔστρεφεν αὐτοὺς μετὰ πόθου πρὸς τὸν ἀπώτατον τῶν προγενεστέρων χρόνων ὀρίζοντα, καὶ ἀναζητῶν ἐκεῖ τοὺς ἀμυδροὺς ἐκείνους φωστήρας, οὔτινες διηκτινοβόλουν ἔτι ἐκ τῶν νεφῶν τῶν αἰώνων, ἐπεκαλεῖτο τὴν ἀνίσχυρόν των ἐπιβρόχην εἰς διάλυσιν τοῦ πυκνουμένου σκότους τῆς ἐποχῆς τῆς. Ὁ Πλούταρχος ἴστατο, οὕτως εἰπεῖν, ἐν μέσῳ τῶν πολυπληθῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τὰ ὅποια πανταχόθεν παρουσιάζοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του. Εἰς ταῦτα περιείχετο καὶ ὁ λόγος τῆς προτέρας ἐκείνου ἀκμῆς, καὶ ὁ λόγος τῆς ἀκολούθου παρακμῆς καὶ καταστροφῆς. Ὅθεν διασκοπῶν αὐτὰ ἀκριβῶς ἠγωνιζετο ἢ ἀνακαλύψῃ πρὸς διδασκαλίαν τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων του τὰς ἐγκρυπτομένας ἀληθείας, αἱ ὅποια εἰς ἄλλην ἐποχὴν παρὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πλουτάρχου, καὶ εἰς ἄλλον παρατηρητὴν παρὰ τὸν ὄξυδερκὴ Πλουτάρχον δυσκόλως ἤθελον ἐμφανισθῆ με τοσαύτην καθαρότητα, μὲ ὅσην παριστάνονται εἰς τὸ ῥηθὲν αὐτοῦ σύγγραμμα.

Δὲν ἔχομεν ἐνταῦθα σκοπὸν νὰ ἐξετάσωμεν, πόσον ὁ Πλούταρχος ἐπλησίασεν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ βιογραφικοῦ εἶδους τῆς ἱστορίας, ἢ πόσον ἀπελείφθη αὐτῆς. Θέλομεν ὅμως ἐπιθεωρήσῃ τὰ κυριώτερα ψέγματα, τὰ ὅποια κριτικοὶ τινες ἐνόμισαν ὅτι ἀνεκάλυψαν εἰς τὰς βιογραφίας αὐτοῦ, καὶ θέλομεν διασταθμίσῃ τὸ βᾶρος τῶν λόγων των.

Ὁ Πλούταρχος ψέγεται κατὰ πρῶτον, ὅτι δὲν τηρεῖ πανταχοῦ τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν, ἀλλὰ παραδέχεται πολλάκις ἀβάσανιστως παραδόσεις κενάς, ἄλλοτε παραμορφώνει καὶ παραχρωματίζει ἐπὶ τὸ ἠθικώτερον τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἄλλοτε δε παρασιωπᾷ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ προσθέσῃ.

Διὰ νὰ διασταθμίσωμεν τὸ βᾶρος τῶν ψόγων τούτων, καὶ νὰ ἐπιφέρωμεν κρίσιν ὀρθὴν περὶ τῶν βιογραφιῶν τοῦ Πλουτάρχου, πρέπει νὰ γνωρίσωμεν πρῶτον τὴν ἀρχὴν, τὴν ὅποιαν οὗτος ἔλαβεν εἰς τὸ ἔργον του ἀδελφόν, καὶ τὸν

σκοπὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπων συνέτασσε τοὺς βίους τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης. Ταῦτα δὲ δυνάμεθα νὰ μάθωμεν παρ' αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου ὅθεν ἄς ἀκούσωμεν, τί λέγει προοιμιαζόμενος εἰς τὸν βίον τοῦ Ἀλεξάνδρου.

„ Γράφοντες εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο τὸν βίον Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως, καὶ Καίσαρος τοῦ καταλύσαντος τὸν Πομπηϊόν, καὶ ἔχοντες πλήθος πράξεων, προκειμένων εἰς ἐξιστόρησιν, δὲν θέλομεν προοιμιασθῆ ἄλλοτι, ἀλλὰ μόνον θέλομεν παρακαλέσῃ τοὺς ἀναγνώστας μας νὰ μὴ μᾶς κατηγορῶσιν, ἂν δὲν ἐξιστορῶμεν ὅλα, οὔτε ἀκριβῶς ἐν πρὸς ἐν τὰ περιβόητα ἔργα αὐτῶν, ἀλλὰ συντέμνομεν τὰ περισσώτερα. Διότι πρῶτον μὲν δὲν γράφομεν ἰστορίαν, ἀλλὰ βίους· ἔπειτα αἱ λαμπραὶ πράξεις δὲν εἶναι ἐξάπαντος καὶ ἐπιτήδειαι εἰς φανέρωσιν ἀρετῆς καὶ κακίας, ἀλλὰ πολλάκις πρᾶγμα μικρὸν, ἢ λόγος καὶ παιδιὰ παριστάνουσι τὸ ἦθος τῶν ἀνθρώπων καλῆτερα, παρὰ μάχαι φονικώταται, καὶ μέγιστα παρατάξεις, καὶ πτελιορκίαι πόλεων. Καθὼς λοιπὸν οἱ ζωγράφοι εἰκονίζουσι τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ προσώπου καὶ τῶν χαρακτήρων τῆς ὄψεώς του, τὰ ὁποῖα δεικνύουσι τὸ ἦθός του, ὀλίγον δὲ φροντίζουσι περὶ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ σώματος, οὕτως ἄς συγχωρηθῆ καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ εἰσχωρήσωμεν μόνον εἰς τὰ σημεῖα τῆς ψυχικῆς διαθέσεως, καὶ δι' αὐτῶν νὰ ζωγραφίσωμεν τὸν βίον ἐκάστου, παραλείποντες εἰς ἄλλους τὴν περιγραφὴν τῶν μεγάλων αὐτῶν πράξεων καὶ ἀγώνων. ”

Εἰς δὲ τὸν βίον τοῦ Κλεομένουσ Κεφ. 16. διηγούμενος, ὅτι ὁ Κλεομένης ἐπιχειρήσας νὰ διατηρήσῃ τὴν ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν, καταπατουμένην ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ἀπέτυχε διὰ τοῦτο καὶ μόνον, διότι ὁ Ἄρατος ἀντενήργησεν εἰς αὐτὸν ἐχθρικῶς, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸς ἐκεῖνος τοὺς Μακεδόνας εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅστις νέος ὢν ἔτι εἶχεν ἐξώση αὐτοὺς καὶ ἐλευθέρωσῃ τὸν Ἀκροκόρινθον, κολάζει τὴν τραχύτητα τοῦ ψόγου, προσθέτων τὰ ἀκόλουθα. “ Ἀλλὰ

„ δὲν γράφω ταῦτα, θέλων νὰ κατηγορήσω τὸν Ἄρατον·
 „ διότι ὁ ἀνὴρ ὑπῆρξεν εἰς πολλὰ ἑλληνικὸς καὶ μέγας·
 „ ἀλλ' οἰκτεῖρων τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως,
 „ ὅτι μήτε εἰς χαρακτήρας τόσον ἀξιολόγους καὶ ἐξόχους
 „ κατὰ τὴν ἀρετὴν δὲν γεννᾶτι καλὸν καθαρὸν ψόγου καὶ
 „ ἄμεμπτον. ”

Ὅμοίως εἰς τὸν βίον τοῦ Κίμωνος Κεφ. 2. ἀφοῦ ἀνέ-
 φερεν ὅτι οἱ Χαιρωνεῖς συκοφαντηθέντες ὡς συναίτιοι τοῦ
 φόνου ῥωμαίου τινός, ἀρχηγοῦ τῆς εἰς τὴν πόλιν των
 παραχειμαζούσης σπείρας, καὶ κινδυνεύοντες ἕνεκα τού-
 του νὰ ἐξανδραποδισθῶσιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἐσώθησαν
 διὰ τῆς δικαίας καὶ ἀληθοῦς μαρτυρίας Λευκίου τοῦ Λου-
 κούλλου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήγειραν ἀκολούθως δι' εὐγνωμο-
 σύνην λίθινον ἀνδριάντα, προσθέτει „ Ἄν καὶ ζῶμεν πολ-
 „ λὰς γενεὰς ὕψεροί τοῦ Λουκούλλου, νομίζομεν, ὅτι ἡ
 „ χάρις ἐκτείνεται καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἤδη ζῶντας. Νομί-
 „ ζοντες δὲ, ὅτι παρὰ τὴν εἰκόνα τὴν ἀπομιμουμένην τὸ
 „ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον εἶναι πολὺ καλητέρα ἐκείνη,
 „ ἣτις ἐμφανίζει τὸ ἦθος καὶ τὸν τρόπον, θέλομεν κατα-
 „ χωρίσω εἰς τοὺς παραλλήλους βίους τὰς πράξεις τοῦ
 „ ἀνδρός, διηγοῦμενοι τὴν ἀλήθειαν· διότι ἀρκεῖ ἡ εὐγνώ-
 „ μων μνήμη. Ἄλλ' οὐτ' ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ἤθελεν ἐγκρί-
 „ νη νὰ λάβῃ ὡς μισθὸν τῆς ἀληθοῦς μαρτυρίας του ψευ-
 „ δῆ καὶ πεπλασμένην ὑπὲρ ἑαυτοῦ διήγησιν. Διότι, κα-
 „ θὼς ὅσοι ζωγραφοῦσι καλὰ καὶ χαρίεντα πρόσωπα,
 „ ἂν ὑπάρχη εἰς ταῦτα κἀνὲν μικρὸν ἐλάττωμα, δὲν κρί-
 „ νομεν πρέπον νὰ τὸ παραλίπωσιν ὀλοτελῶς, μήτε
 „ πάλιν νὰ τὸ παρασήσωσιν ἀκριβῶς· διότι κατ' ἐκεῖνον
 „ μὲν τὸν τρόπον ἤθελον καταζήσῃ τὸ πρόσωπον ἀνόμοιον,
 „ κατὰ τοῦτον δὲ πάλιν κακόσχημον, οὕτως, ἐπειδὴ εἶναι
 „ δύσκολον, ἢ μᾶλλον ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ βίος ἀνδρός
 „ καθαρὸς πάντη καὶ ἄμεμπτος, πρέπον εἶναι νὰ ἐκθέτηται
 „ ἐπὶ τῶν καλῶν πλήρης καὶ ἀκριβῆς ἡ ἀλήθεια, ὡς συν-
 „ τείνουσα εἰς τὴν ὁμοιότητα· τὰ δὲ σφάλματα καὶ τὰς ἀτε-
 „ λείας, τὰ ὁποῖα ἐκ πάθους τινός ἢ πολιτικῆς ἀνάγκης

„ ἐπιφαίνονται εἰς τὰς πράξεις, πρέπει νὰ θεωρῶμεν μᾶλλον ὡς ἑλλείμματα ἀρετῆς, παρ' ὧς ἐμφύτου κακίας ἀποτελέσματα, καὶ ἐπομένως νὰ μὴ τὰ παρισάνωμεν εἰς τὴν ἰσορίαν μὲ πολλὴν προθυμίαν καὶ καθ' ὅλην τὴν ἀκρίβειαν, ἀλλ' οὕτως, ὡς ἐὰν ἐντρεπόμεθα, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν γεννᾷ τι καλὸν καθαρὸν, οὔτε ἦθος εἰς ἀρετὴν ἀνάμφισβήτητον. „

Ἐκ τούτων, ὅσα ὁ Πλούταρχος λέγει, εἰς τὰς ἀνωτέρω περιστάσεις, ἐξίγεται καθαρῶς ἡ ἀρχή, τὴν ὁποίαν εἰς τὴν σύνταξιν τῶν παραλλήλων του βίων παρηκολούθησεν. Ἄν αὕτη ᾖ ὀρθή, καθὼς καὶ εἶναι, οἱ ἀνωτέρω ψόγοι εἶναι ἄσποιοι καὶ κενοί. Ὁ Πλούταρχος συγκρίνει τὸν βιογράφον μὲ τὴν ζωγράφον. Τί εἶναι τοῦ καλλιτέχνου ζωγράφου τὸ ἔργον; Βέβαια νὰ κάμῃ πιστὴν εἰκόνα τοῦ ζωγραφουμένου προσώπου· ἀλλ' ἂν ἡ εἰκὼν μέλλῃ νὰ ᾖ τῷ ὄντι πιστή, δὲν πρέπει νὰ παρισάνῃ τὸν ἀνθρώπον, ὁποῖος τυχαίως ἐνεφανίσθη ποτὲ, π. χ. ἐν νόσῳ, ἢ ἐν σφοδρᾷ συγκινήσει πάθους τινὸς, ὅτε οἱ φυσικοὶ αὐτοῦ χαρακτῆρες ἐξαλλοιοῦνται, καὶ ὁ ἀνθρώπος καθίσταται καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πλησιεστάτους οἰκείους του καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀκόμη ἀγνώριςτος. Ἡ πιστὴ εἰκὼν δὲν πρέπει νὰ παρισάνῃ τὸ ῥέον τῆς μορφῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄστατον, τὸ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀλλοίως φαινόμενον, ἀλλ' ὅ,τι αὐτῆς εἶναι ἀληθές, ἔμμονον καὶ φυσικόν. Οἱ καλλιτέχνοι ζωγράφοι καὶ πλάσαι προχωροῦσιν ἀκόμη μακρύτερα καὶ θεωροῦσιν ἔργον των νὰ ἐξιδεῶσι τρόπον τινὰ τὸ ζωγραφούμενον πρόσωπον, καὶ ἐπομένως νὰ παρακαλύπτωσι φυσικά τινα ἐλαττώματα, ὅσα κίς καὶ ὅπως δύνανται νὰ καλυφθῶσι, χωρὶς νὰ παραμορφωθῇ ἡ ἀλήθεια. Ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ ἰδίου Πλουτάρχου μᾶς εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ πλάσαι παρίστανον πάντοτε τὸν σχινοκέφαλον Περικλέα, φερροντα περικεφαλαίαν, καλύπτοντες οὕτως ἐπιτηδεῖως τὸ φυσικὸν τῆς κεφαλῆς του ἐλάττωμα, χωρὶς νὰ παραποιήσωσι τὴν ἀλήθειαν. Τοὺς κανόνας τούτους τῆς ζωγραφίας ἐτήρησε καὶ ὁ Πλούταρχος εἰς τὰς βιογραφίας του, εἰς

τὰς ὁποίας ἔμελλε νὰ ζωγραφῆσῃ ὄχι τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, ἀλλὰ τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν καὶ ψυχικὴν διάθεσιν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης. Παράδοσεις τοιαύτας περὶ τῶν ἱστορουμένων προσώπων, αἱ ὁποῖαι παντελῶς δὲν ἐσυμφώνουν μὲ τὸ ὄλον τοῦ βίου αὐτῶν, ἀλλ' ἐπαρουσιάζοντο ὡς ἀνεξήγητοι ἀντιφάσεις, ἢ ὡς ἀνωμαλῖαι ἀδιανόητοι, μηδένα λόγον ἔχουσαι εἰς τὴν ἄλλοθεν γνωστὴν φύσιν ἐκείνων, δὲν παρεδέχετο προχείρως εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ὀ φιλόκαλος καὶ φιλόανθρωπος Πλούταρχος, ἀλλ' ἔκρινε χρέος του νὰ τὰς παραλείψῃ ἢ ὡς πλάσματα φθονερῶν καὶ φιλομώμων ἀνθρώπων, ἢ ὡς πάθη τυχαῖα καὶ στιγμιαῖα τῶν ἱστορουμένων ἀνδρῶν, ἀλλότρια τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν ἤθους, ὡς φλεγμονῆς στιγμιαίας τυχαῖα ἐκφύματα, παραμορφώνοντα τὴν ἀληθῆ καὶ φυσικὴν αὐτῶν μορφήν. Ἐγνώριζε προσέτι ὁ Πλούταρχος, ὅτι οἱ μικροὶ ἄνθρωποι, κινούμενοι καὶ ἄκοντες εἰς θάυμασμον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, φιλοπραγμοῦσι καὶ ἀνιχνεύουσι περιέργως καὶ τὰ μικρότατα τούτων ἑλλείμματα, καὶ εἰς ταῦτα ἐνδιατρίβοντες εὐχαρίζως, τὰ ἐκτείνουσι εἰς μῆκος καὶ πλάτος, παραμυθούμενοι τρόπον τινὰ ἑαυτοὺς, καὶ νομίζοντες, ὅτι προσθέτουσι τόσον εἰς τὴν ἰδίαν των μικρότητα καὶ ἀτέλειαν, ὅσον ἀφαιροῦσι ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον ἐκείνων. Ὅθεν δὲν ἔκρινε δίκαιον νὰ αἰσχύνῃ τὰς εἰκόνας τῶν ἡρώων του μὲ κηλῖδας τοιαύτας, τὰς ὁποίας πιθανῶς ὁ φθόνος ἐφεύρει, ἢ ἐμεγέθυεν. Ἄλλ' ἄλλας μὲν ἐξ αὐτῶν παρεκάλυπτεν ἐπιτηδείως, ὅταν ἡ παρακάλυψις των δὲν παρεμόρφωνε τὴν ἀλήθειαν, ἄλλας δ' ἐκθέτων συμφώνως μὲ τὴν ἀλήθειαν τὰς παρίσανεν ὡς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐπιμώμους μὲν, ἀλλὰ συγγνωστάς. Οὕτω δὲν ἔτεινεν εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ κατ' αὐτῆς τὸ μῖσος τῶν ἀναγνωστῶν του καὶ τὴν ἀποστροφὴν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν συγκατάβασιν καὶ συμπάθειαν, καὶ ὁδηγῶν αὐτοὺς, ὡς ὄντας ὁμοίως ἀνθρώπους, εἰς τὴν ἀνιχνεύσιν τῶν ἰδίων των ἑλλειμμάτων, τοὺς ἐκίνει εἰς βελτίωσιν ἑαυτῶν καὶ τελείωσιν. Ὅθεν ἀληθεύει ὁ Ῥουσ-

σὼς λέγων, ὅτι ὁ μὲν Τάκιτος ἀπαλλοτριώνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ Πλούταρχος τὸν οἰκειώνει μὲ αὐτοὺς περισσότερον. Τῷ ὄντι ὁ Τάκιτος ζωγραφῶν τὰς κακίας, μωρίας καὶ ἀσθενείας τῶν συγχρόνων του μὲ χρώματα μέλανα, καὶ ἀναδιφῶν τοὺς μυχοὺς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας διὰ τὰ εὖρη κακίην τινα καὶ ἰδιοτελεῖ αἰτίαν τῶν πράξεων τῶν, ἐμπνέει εἰς τοὺς ἀναγνώστας του γενικὴν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν δυσπιστίαν καὶ μῖσος. Ὁ δὲ φιλάνθρωπος Πλούταρχος ἀποδίδων καὶ τὰ φαινόμενα κακὰ εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μὴ ἀντεχούσης πανταχοῦ καὶ πάντοτε εἰς τὰς ἐξωθεν ἀνθολκὰς, ἀλλ' ἐνδιδούσης πολλάκις, καὶ ἀκουσίως πως φερομένης πρὸς τὸ προφαινόμενον τῶν ἡδονῶν δέλεαρ, μᾶς κινεῖ εἰς φιλάνθρωπιαν, μᾶς καθιστάνει ἐπιεικεστέρους δικαστὰς τῶν ἀλλοτρίων ἡθῶν καὶ πράξεων, καὶ περιεργότερους ἐξεταστὰς τῶν ἰδίων μας ὀρέξεων καὶ ὀρμῶν.

Δεύτερον ψέγουσι τὸν Χαιρωνέα ἱστορικὸν ὡς πολλὰ ἔτοιμόπιστον εἰς διωσημείας καὶ τέρατα, καὶ συνεχῶς ἐνδιατρίβοντα εἰς τὴν διήγησιν τῶν τοιούτων. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἢ πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβεια, ἢ το βαθέως εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Πλουτάρχου ἐρριζωμένη, καὶ δὲν συνεχῶρει εἰς αὐτὸν ἢ ἀπορρίπτῃ κούφος καὶ ἰταρῶς τὰς μὲ τὸ θρησκευμά του συμφώνους γηραιὰς παραδόσεις. Ἄλλὰ δὲν ἦτο διὰ τοῦτο δεισιδαίμων, οὐδ' ἔτοιμόπιστος. Τοῦ τοιούτου ψόγου ἀπαλλάσσει αὐτὸν ἐντελῶς ὄχι μόνον ὁ σόφρων καὶ εὐλαβὴς τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον διηγεῖται τὰ τοιαῦτα συνήθως, ἀναφέρων αὐτὰ ὡς ἀπλῶς ἀδόμενα, καὶ παρεμφαίνων πολλάκις τοὺς ἰδίους του δισταγμοὺς, ἀλλὰ καὶ ὁ εὐγενὴς ἀγὼν τοῦ νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὰ κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου τὴν ὑπαγόρευσιν, καὶ οὕτω νὰ τὰ ἐξελεύσῃ ἀπὸ τὴν ζοφώδη χώραν τῆς ἀλογίσου δεισιδαιμονίας. Εἰς παράδειγμα τῶν λεγομένων ἂς χρησιμεύσωσι τὰ ἀκόλουθα.

Εἰς τὸ 38 κεφάλαιον τοῦ βίου τοῦ Κάριολάνου ἀναφέρων τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, ὅτι τὸ διὰ δαπάνης τῶν γυναικῶν τῆς Ρώμης κατασκευασθὲν καὶ ἰδρυθὲν ἄγαλμα

τῆς Τύχης ἐλάλησεν, ὁμολογεῖ, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο ἀπίστευτον, καὶ ἐπάγει τὴν ἀκόλουθον γνώμην του. „Τὸ νὰ
 „ φανῶσιν ἀγάλματα ἰδρῶνοντα, καὶ δακρύνοντα καὶ ἀ-
 „ ναδίδοντα αἱματώδεις νοτίδας δὲν εἶναι ἀδύνατον· διότι
 „ καὶ ξύλα καὶ λίθοι συνάγουσι πολλάκις εὐρώτα, ἐκ
 „ τοῦ ὁποίου γεννᾶται ὑγρότης, καὶ ἐκφέρουσιν ἀφ' ἑαυ-
 „ τῶν παλλὰ χρώματα, καὶ δέχονται ἐκ τοῦ περιέχοντος
 „ ἀέρος πολλὰς βαφὰς, τὰ ὅποια δὲν εἶναι παράδοξον
 „ ἂν μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς ἐνίοτε ὡς σημεῖα. Ἀκόμη εἶναι
 „ δυνατὸν νὰ ἐκφέρωσι τὰ ἀγάλματα καὶ ψόφον, ὅμοιον
 „ μὲ μυγμὸν καὶ στεναγμὸν προερχόμενον ἀπὸ βιαιῶν τινῶν
 „ ῥήξιν ἢ διάσπασιν τῶν ἐντὸς αὐτῶν μορίων. Τὸ νὰ γεννη-
 „ θῆ ὅμως φωνὴ ἔνυθρος καὶ διάλεκτος τόσον καθαρὰ,
 „ καὶ ἔντεχνος, καὶ ἀκριβῆς εἰς ἀψυχὸν πρᾶγμα εἶναι πάντῃ
 „ ἀδύνατον· ἐπειδὴ μὴτ' αὐτὴ ἢ ψυχὴ, μῆτε ὁ Θεὸς δύναται
 „ νὰ ἐκφέρῃ φωνὴν καὶ νὰ διαλέχθῃ χωρὶς σώματος ὀργανι-
 „ κοῦ, ἔχοντος μέρη φωνητικά. Ὅπου ὅμως ἡ ἰσορία, διὰ
 „ πολλῶν καὶ ἀξιοπίστων μαρτύων μᾶς ἀναγκάζει νὰ πιστεύ-
 „ σωμεν ἐκεῖ μᾶς πείθει νὰ θεωρῶμεν τὸ φαινόμενον ὡς τι
 „ πάθος γεννώμενον ἐντὸς τοῦ φανταστικοῦ τῆς ψυχῆς μας καὶ
 „ ἄσχετον μὲ τὴν αἴσθησιν, καθὼς π. χ. φανταζόμεθα πολ-
 „ λάκις εἰς τὸν ὕπνον μας, ὅτι βλέπομέν τι, μὴ βλέποντες,
 „ καὶ ὅτι ἀκούομεν, πραγματικῶς μὴ ἀκούοντες. „

Ὅμοίως εἰς τὸ Κεφ. 6. τοῦ βίου τοῦ Καμίλλου ἀναφέ-
 ρων, ὅτι μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς πόλεως τῶν Βηθίων ὑπὸ
 τῶν Ῥωμαίων ἠθέλησεν ὁ Κάμιλλος νὰ μετακομίσῃ εἰς
 τὴν Ῥώμην τὸ ἐκεῖ εὑρεθὲν τῆς Ἥρας ἄγαλμα, καὶ ὅτι
 τοῦτο ἐρωτώμενον ἐλάλησε καὶ εἶπεν, ὅτι δέχεται νὰ μετα-
 κομισθῆ ἐκεῖ, λέγει, ὅτι τὸ τεράστιον τοῦτο φαίνεται εἰς
 ἄλλους πιστευτὸν καὶ εἰς ἄλλους ἀπίστευτον, καὶ ἐπιφέρει
 τὰ ἀκόλουθα.

„ Ἐχομεν νὰ διηγηθῶμεν πολλὰ θαυμαστά, τὰ ὅποια
 „ καὶ ἀπὸ συγχρόνους μας ἀνθρώπους ἠκούσαμεν, καὶ τὰ
 „ ὅποια δὲν δύναται τις ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε νὰ καταφρο-
 „ νήσῃ. Ἄλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα οὔτε νὰ πιστεῖται τις ὑπὲρ

„ τὸ μέτρον, οὔτε πάλιν νὰ δυσπιστῆ εἰς ἄκρον εἶναι ὀρθόν, διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ἣτις δὲν ἔχει ὄριον, οὔτε κρατεῖται, ἀλλ' ἐκφέρεται ἄλλοτε μὲν εἰς δεισιδαιμονίαν καὶ ζάλην, ἄλλοτε δ' εἰς καταφρόνησιν τῶν θεῶν. Ἡ δ' εὐλάβεια καὶ τὸ μέτρον εἶναι τὸ κάλλιστον. ”

Ἐκ τῶν ῥηθέντων μαθαίνομεν, ὅτι ὁ Πλούταρχος δὲν ὁμοίαζε τοὺς δοκησισόφους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι χλευαστικῶς ἀπομυκτηρίζουσι πᾶσαν περὶ τεραστίων γεγονότων διήγησιν, καὶ χωρὶς τινος δισταγμοῦ ἀποσκυβαλίζουσιν ὡς ψευδὲς πᾶν ὅ,τι δὲν περιέχεται εἰς τὸν στενὸν ὀρίζοντα τῆς ἰδίας τῶν πείρας. Ὁ Πλούταρχος ἦτο θεοσεβὴς ὄχι κατὰ δεισιδαιμονίαν καὶ πρόληψιν, ἀλλὰ διότι ἐγνώριζε νὰ κάμνη τοῦ λογικοῦ του κρίσιν ὀρθήν. Γνωρίζων ἐκ πείρας ὄντα κατὰ βαθμοὺς διαφόρους ἀσθενέστερα παρὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀτελέστερα, ἐπέθετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὅτι τῆς κλίμακος ταύτης τὸ ἀνώτατον πέρασ δὲν ἀπετέλει ὁ ἀνθρώπος. Ὅθεν παραδεχόμενος ἀναγκαίως τὴν ὑπαρξιν καὶ ὄντων τελειότερων παρὰ τὸν ἀνθρώπον καὶ ἰσχυροτέρων, δὲν ἐδύνατο νὰ δυσπιστήσῃ παντελῶς εἰς ἐνεργείας τοιαύτας, αἱ ὅποια ἐφαίνοντο ὑπερβαίνουσαι τὰ ὄρια τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως. Δὲν παρεδέχετο ὅμως πάλιν ἀβασανίστως πᾶσαν περὶ τεραστίων γεγονότων διήγησιν κατὰ τοὺς μωροπίστους καὶ δεισιδαίμονας, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας καὶ προσοχῆς, ἀνιχνεύων κατὰ τὸ δυνατόν καὶ αὐτῶν τῶν παραδόξων φαινομένων τὰς αἰτίας, καὶ ζητῶν νὰ ἐξηγήσῃ, ὅσον ἐνδέχεται, κατὰ φυσικοὺς νόμους τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐγίνοντο. Τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἐκ τοῦ βίου τοῦ Καριολάνου καὶ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸ 6. κεφ. τοῦ βίου τοῦ Περικλέους περὶ τῆς διαφόρου, ἀλλ' ἐπίσης ἀληθοῦς ἐξηγήσεως, τὴν ὁποίαν ὁ φυσικὸς Ἀναξαγόρας καὶ ὁ μάντις Λάμπων ἔδωκαν εἰς τὸ παράδοξον φαινόμενον τοῦ μονοκέρου κριοῦ, μᾶς διδάσκουσιν, ὁποῖα ἦτο ἡ γνώμη τοῦ Πλουτάρχου περὶ τῶν τεραστίων ἐν γένει. Τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἐθεώρει ὁ Πλούταρχος ὡς σταθεροὺς καὶ ἀμετατρέπτους, μὴ δυναμένους μηδ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ

θείον ν' ἀλλοιωθῶσι κατὰ τι. "Ὅθεν τὸ μὲν ἄμεσον ποιητικὸν αἷτιον ἔπρεπε κατ' αὐτὸν νὰ ζητῆται πάντοτε εἰς τὴν φύσιν, τὸ δὲ τελικὸν εἰς τὴν ἐλευθέραν τοῦ θεοῦ θέλησιν, τὸ ὁποῖον τὰ κατὰ φύσιν γινόμενα μετεχειρίζετο πολλάκις διὰ νὰ ση- μάνῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς βουλήσεις του καὶ τὰ μέλ- λοντά. Ἡ γνώμη αὕτη, σύμφωνος μὲ τὰς τότε ἑλληνικὰς περὶ θεῶν καὶ φύσεως δοξασίας, εἶναι περίεργος καὶ απο- πλύνει τὸν Πλούταρχον ἐντελῶς ἀπὸ τῆς ἀλογίστου δέσει- δαιμονίας τὸν μῶμον.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ρηθέντων ἀπεδείχθη, νομίζομεν, ἰκανῶς ἡ ἱστορικὴ ἀξία τῶν βιογραφιῶν τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἐξηλέγχθη τὸ ὑπηνέμιον καὶ ἀνίσχυρον τῶν βελῶν, τὰ ὅποια ὁ μῶμος ἐξετόξευσε κατ' αὐτῶν. Ἀλλὰ παρεκτός τῆς ἱστορικῆς ἀξίας ἔχει τὸ ρηθὲν σύγγραμμα καὶ ἄλλην ἀξίαν τιμιωτέραν, τὴν ἠθικὴν, ἣτις προστιθεμένη εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς ὀρθῆς κριτικῆς κουφίζει παντελῶς καὶ με- τεωρίζει τὰ μικρὰ περὶ τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν ἀμαρτήμα- τα, τὰ ὅποια τυχὸν περὶσπώλισθησαν εἰς αὐτό. Ἡ ἠθικὴ ἀξία τῶν παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου εἶναι ἀνεκτί- μητος, καὶ ἐνὸς μὲταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει τις λόγος τῆς ἀρετῆς, τὸ σύγγραμμα τοῦτο θέλει εἶσθαι περισπού- δαστον καὶ τοῦ ἐναρέτου συγγραφέως τὸ ὄνομα ἔνδοξον καὶ σεβάσμιον. Διότι καθὼς τὸ φῶς δὲν καθιστᾷ μόνον τὰ ἀν- τικείμενα ὀρατά, ἀλλὰ καὶ ἑαυτό, οὕτω καὶ ὁ Πλούταρχος γράφων τοὺς βίους τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης, καὶ ἐξιστορῶν τοὺς τρόπους αὐτῶν καὶ τοὺς ἠθικοὺς χαρακτήρας, ἐμφανίζει καὶ τὸν ἴδιον αὐτοῦ τρόπον καὶ χα- ρακτήρα, καὶ δίδει διπλοῦν παράδειγμα μιμήσεως εἰς τοὺς ἀναγνώστας.

Ὁ Πλούταρχος διδαχθεὶς εἰς Ἀθήνας παρὰ τοῦ Ἀμ- μωνίου τὴν Πλατωνικὴν καὶ Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν, καὶ ἀκριβῶσας ἐκατέρας τούτων τὰ δόγματα, μελετήσας δὲ καὶ τὰ λοιπὰ φιλοσοφικὰ συστήματα, ἀπὴνθιξε μὲν ἐκλεκτικώτερον ἀπὸ παντὸς τὰ κάλλιστα καὶ λυσιτελέστερα, ἡσμένιζεν ὁμῶς καὶ ἡσπάζετο μᾶλλον τὸν Πλατωνισμόν,

ὅστις ὄχι μόνον δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς προπαρασκευῆ
 τις εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ προτέλεισις, ἐκφράσας πρῶ-
 τος τὴν χρείαν ἀληθείας καὶ βεβαιότητος ὑψηλοτέρας,
 ὑπερκειμένης τῶν γνωστικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου,
 ἀλλὰ περιέχει καὶ θετικὴν τινα πρὸς τὴν χριστιανικὴν
 διδασκαλίαν συγγένειαν. Ἀντλήσας οὕτως ὁ Πλούταρχος,
 ἐξ ἀφθόνων πηγῶν τὰ καθαρώτερα νάματα τῆς φιλοσο-
 φίας συνέλεξεν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ θησαυρὸν μέγαν
 γνώσεων θεωρητικῶν· ἀλλὰ δὲν περιωρίσθη εἰς μόνην τὴν
 θεωρίαν, φιλοσοφῶν εἰς τοῦ δωματίου τοῦ τὸν μυχόν, καὶ
 πλάττων θεωρίας, αἱ ὁποῖαι πολλάκις εἰς τὸν πρακτικὸν
 βίον δὲν ἐφαρμόζονται. Ὁ Πλούταρχος ἦτο λόγων
 ῥητῆρ καὶ ἔργων ῥεκτήρ. Τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ
 Τραϊανοῦ καὶ Ἀδριανοῦ, διὰ τὴν σοφίαν καὶ ἀρετὴν του,
 καὶ ὑψωθείς εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς Ῥωμαϊκῆς
 πολιτείας, ἔλαβε περιστάσεις νὰ ἐξετάσῃ καὶ γνωρίσῃ
 τὸν ἀνθρώπινον βίον καθ' ὅλας τὰς φάσεις του καὶ ν' ἀπο-
 κτήσῃ καὶ πρακτικὰς γνώσεις πολυαριθμούς καὶ πολυ-
 τίμους. Ἐντεῦθεν ἡ μεγίστη πρακτικὴ ἀξία τῶν φιλο-
 σοφικῶν συγγραμμάτων του, καὶ ἰδίως τῶν παραλλήλων
 του βίων, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάγνωσις εἶναι τόσον ὠφελι-
 μωτέρα ἐκείνων, ὅσον τὰ παραδείγματα κινουῦσι τὸν
 ἄνθρωπον ἰσχυρότερα ἐπ' ἀμφοτέρα, παρὰ τὰς ξηρὰς
 ἠθικὰς γνώμας καὶ τὰς ψυχρὰς ὑποθήκας. Ἐδυνάμεθα νὰ
 φέρωμεν ἐνταῦθα ἐκ τῶν παραλλήλων βίων πάμπολλα
 παραδείγματα, ἀποδεικνύοντα, πόσαι ἀξιόλογοι πρακτικαὶ
 διδασκαλίαι εἶναι εἰς αὐτοὺς τεθησαυρισμένοι, πόσην
 συγγένειαν καὶ οἰκειότητα ἔχουσι πρὸς τὰς χριστιανικὰς,
 καὶ ἐπομένως πόσον ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαῖα εἶναι ἡ συνε-
 χῆς ἀνάγνωσις αὐτῶν εἰς πάντα ἄνθρωπον, ἰδίως δ' εἰς
 τοὺς νέους, οἵτινες ἔχουσι περισσοτέραν χρείαν παραδειγ-
 μάτων εἰς μίμησιν, καὶ ὁδηγῶν δεδοκιμασμένων εἰς τὴν
 πολυπλανῆ τρίβον τοῦ βίου· ἀλλὰ περιοριζόμεθα εἰς τὸ
 νὰ παραπέμφωμεν τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὰ ἀκόλουθα
 χωρία.

Ῥωμύλος κεφ. 28, περὶ τελειοποιήσεως καὶ ἑξομοιώσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ θεῖον. Ἀριστείδης κεφ. 6, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ θεότητι. Περικλῆς κεφ. 39, ὅτι ὁ θεὸς εἶναι αἷτιος τοῦ ἀγαθοῦ μόνον. Κάμιλλος κεφ. 6 καὶ Τιμολέων κεφ. 14, 16, ὅτι πρόνοιά τις κυβερνᾷ τὰ ἀνθρώπινα. Καριολάνος κεφ. 38, καὶ Περικλῆς κεφ. 6, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἀνθρωπον, καὶ ἐπομένως τὰ θαύματα δὲν εἶναι ἀπίστευτα. Ἀλέξανδρος κεφ. 75, ὅτι ἡ πολλὴ ἀπιστία καὶ ἡ δεισιδαιμονία εἶναι ἐπίσης ἄτοπα. Πελοπίδας κεφ. ὅτι τὸ χρέος τῆς συντηρήσεως τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ἀνάπαλιν ἡ καταφρόνησις αὐτῆς ἔχουσιν ὄρια, τὰ ὅποια ὅταν ὑπερβῶσιν, οὔτε τὸ πρῶτον οὔτε τὸ δεύτερον εἶναι ἐπαινετόν. Κλεομένης κεφ. 31, ὅτι ἡ αὐτοχειρία εἶναι ψεκτὴ· διότι ἡ ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης ἀπέλευσις πρέπει νὰ ᾖ πρᾶξις καὶ ὄχι φυγὴ πρᾶξεως. Σόλων κεφ. 2, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κακολογῶμεν τοὺς νεκρούς. Ἀριστείδης κεφ. 5, ὅτι ἡ φιλαρχία καὶ φιλοδοξία εἶναι ἀδοξότερα παρὰ τὴν μετριοφροσύνην. Ἀριστείδης κεφ. 25 καὶ Κάτων κεφ. 4, ὅτι ἡ πτωχεία δὲν προξενεῖ αἰσχύνην. Ἅγιος κεφ. 18, ὅτι ἡ πιεσὴ σύζυγος εἶναι καὶ τῆς βασιλείας προτιμότερα· αὐτόθι κεφ. 1 καὶ 2, ὅτι ὁ φιλόδοξος δὲν εἶναι εὐτυχής.

Ἀποπερατοῦμεν τὴν σύντομον ταύτην περὶ τῶν παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου μελέτην, συνιστῶντες τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν εἰς πάντα ἄνθρωπον, φροντίζοντα περὶ τῆς διανοητικῆς του καὶ ἠθικῆς βελτιώσεως, ἰδίως δὲ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι εὐρίσκουσιν εἰς αὐτοὺς τοσαῦτα πατρῶα παραδείγματα, πρὸς τὰ ὅποια ῥυθμίζοντες ἑαυτοὺς, δύνανται ν' ἀποδείξωσι πάλιν τὴν πατρίδα των ζηλωτὴν καὶ περίβλεπτον.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ, ΚΑΤΑ ΤΟ 1839.

Πάρεστιν ὁ Δεκέμβριος μῆν, ὁ δὲ καιρὸς μελαγχολικὸς, καὶ, ὡς ἡμεῖς οἱ Ἄγγλοι τὸν ὀνομάζομεν, τραχὺς (Raw)· αἱ λευκαὶ τοῦ φωτοτρόφου αἰρίου (gaz) μαρμαρυγαὶ δὲν ἐξέλιπον εἰσέτι. Ἐξελθε μετ' ἐμοῦ, ἄφες τὰς ἡδονὰς τῆς νυκτερινῆς σου αὐγῆς, καὶ πλανῶ εἰς ταύτας τὰς κατηφεῖς καὶ ἐρήμους, τὰς μηδὲν παρεχούσας τῇ ὄψει καὶ εἰσέτι ἀθώας ὁδοὺς· ἔχουσιν αὐταὶ καινοπρεπές τι καὶ ἀξιοθέατον.

Τὸν διπλοῦν τῶν οἰκιῶν στίχον περικαλύπτει σκότος, μόνων δὲ τῶν καπνοδόκων αἱ φαντασιώδεις μορφαὶ σκιαγραφοῦνται ἀμυδρῶς εἰς τὸν σποδοειδῆ οὐρανόν. Αἱ ὁδοὶ κατάρρυτοι ἐκ τῶν ὑετῶν, ἀποστιλβουσί που καὶ που, ἀντανακλῶσαι πρὸς τὴν λάμπριν τοῦ φωτὸς τὰ ἐκατέρωθεν αὐτῶν ἀνακείμενα γιγαντιαῖα παραπήγματα [écriteaus], καὶ τοὺς καθύγρους τοῦ ὀλισθηροῦ ἐδάφους των ὄρους [hornes]. Ναοὶ πολύφωτοι μειδιῶσιν ὑπᾶνοιγόμενοι εἰς ὅλας τὰς τριόδους· ἐντὸς αὐτῶν μέλλει νὰ τελεσθῇ ἄφθονος σπονδὴ τοῦ ἐξ ἀρκέυθου ἐπιβούλου νέκταρος· ἐντὸς αὐτῶν ἐγείρονται, ἐπὶ βάρων ἐπαλλήλων, οἱ βωμοὶ τῆς δημώδους ταύτης θεότητος· αὐτόθι ἀπαστράπτουσι μικροὶ πίθοι χαλκῶ περιεζωσμένοι καὶ τὸν οἰκέιον ἕκαστος ἔχοντες ἀριθμὸν καὶ γνώρισμα, καθαρῶτατοι καὶ μόνοι προσηλοῦντες ἤδη τὴν προσοχὴν σου· μετὰ τέσσαρας ὥρας ὅλα ταῦτα καθίστανται ἀνεπαίσθητα εἰς τὸν διαβάτην. — Τὰ πάντα σιωπηλά. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς συνοικίαι εἶναι ἔρημοι· εἰς τινὰς δὲ γωνίας τῶν ὁδῶν ἴστανταί που καὶ που τὰ ἀγοραῖα ὀχήματα,

ἀκίνητα αὐτά τε καὶ τὰ ὑποζύγια, ὡς οἱ ἐπὶ τῶν πλατειῶν ἡμῶν ὀρειχάλκινοι ἵπποι παρεκεῖ Σίβυλλά τις κάθηται ἐπ' ἀγκῶνος ἐστηριγμένη παρὰ τὸ ζέον λεβήτιόν της, πλησίον δὲ αὐτῆς ἴσταται φύλαξ ἀστυνομικὸς, ὅστις τὸ παχὺ περιειμένος ἱμάτιόν του, καὶ περίβλεπτος διὰ τὸν ἀποστίλβοντα αὐτοῦ ἄορτήρα, πολεμεῖ τὰς ἱκμάδας τῆς πρωίας ῥοφῶν σκύφον τείου [the] ἢ ποτήριον γίνου [gin] μὲ θερμὸν καὶ σακχαρωμένον ὕδωρ μεμιγμένον.

Ἄναβῶμεν ἐφ' ἀμάξης· τὸ πᾶν κοιμᾶται ὕπνον βαθὺν ὡς τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου· τὸ πᾶν, πλην τοῦ Ἴρλανδοῦ ἐκείνου, ὅστις φέρων δίκηλλαν ἐπὶ τῶν ὤμων βαδίζει βῆμα βαρὺ καὶ βραδύ· πλην τοῦ λεπτουργοῦ τοῦ ἔχοντος πρίονα ὑπὸ τὴν μασχάλην· πλην τοῦ παιδὸς, τοῦ ἀναξείλαιτος τὸ περίζωμα διὰ νὰ περιπατῆ εὐκολώτερα· πλην τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων ἐργατῶν, οἵτινες κρύπτουσι τὰς χεῖρας ὑπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ ἐνδύματος αὐτῶν διὰ νὰ τὰς φυλάξωσιν ἀπὸ τὸ ψύχος· ἄτομα ἀνεπαίσθητα, μόνον σημεῖα ζωῆς ἐν τῷ μέσῳ μεγάλου πλήθους ἀνθρωπίνων πλασμάτων. Ἐντὸς τῶν ἐκ λίθου καὶ κεράμου τούτων τάφων κοιμῶνται ἑκατὸν καὶ πενήκοντα μυριάδες ὁμοίων σου· ἀλλὰ προχώρει. Ἡ ζωὴ ἐπανέρχεται κατὰ μικρόν· ἡ πάροδος παντὸς λεπτοῦ ἐξυπνᾶ ἐν ἄτομον, διασεῖει ἓνα ὕπνον καὶ καταστρέφει ἴσως μίαν εὐτυχίαν. Ἡ μεγάλη πόλις ἀναγεννᾶται βαθιηδόν· ἔφθασες παρὰ τὴν παλαιὰν τῶν Μαύρων Καλογήρων [Blackfriars] γέφυραν. Ὁ ἥλιος ὠχρὸς ἔτι, φωτίζει ἀμυδρῶς μυρία ἐωθινὰ πρόσωπα, διαβαίνοντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου κατὰ διαφόρους διευθύνσεις· εἶναι οὗτοι ἐργάται, οἵτινες βαδίζουσι πανταχόθεν πρὸς τὸ ἔργον των, πολυτρόπως συναπαντῶμενοι· ὀδεύουσιν ὅλοι ἀπατραπέπτως τὴν εὐθείαν, σπεύδοντες τὸ βῆμα, ἵνα μὴ χάσωσι μόριον ἡμέρας, λεπτὸν ὥρας, τεμάχιον ἄρτου.

Ἄς ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνης τῶν παντοδαπῶν τούτων φυλῶν, αἵτινες ἀπεργάζονται τὴν πολύμοχθον τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ὑπομονῆς ἀλχημείαν· ἐνοῶ τοὺς τυπογράφους. Σκεύη της διανοητικῆς κινήσεως,

δραστήριοι τῆς ἐπιστήμης ἐργάται, ἴστανται ἐπὶ τὸ μεταξὺ τῶν δύο βασιλείων τέρμα· ἐπὶ τὸ μεθόριον τῶν δύο ἐπικρατειῶν, τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος.

Στολὴ, βάδισμα, τρόπος, φυσιογνωμία, ὅλα ἀναγγέλουσι τὴν διφυῆ ταύτην ὑπαρξιν, ἣτις δὲν εἶναι οὐδ' ὑπερηφανίας οὐδὲ κενοδοξίας ἄμοιρος. Τὸ κατ' ἐμὲ, οὗτοι εἶναι οἱ χρησιμώτεροι καὶ περιεργότεροι πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὅσους ποτὲ ἢ κοινωνία ὑπέβαλεν εἰς τὴν φυσικὴν ἐργασίαν· δουλεύοντες παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπολαύουσι παρ' ἡμῖν ἐλευθερίας, πλὴν κατὰ δυστυχίαν! ἐλευθερίας πολλᾶκις οἰκτρᾶς ὡς τὴν δουλείαν τῶν ἀρχαίων, Ἴδὸν ὅμᾶς τυπογράφων πορευομένων εἰς τὴν τυπογραφίαν τῶν κυρίων Κλόβη [Clowes], μίαν τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Ἀγγλίας τυπογραφιῶν· ἄς ἀκολουθήσωμεν αὐτοὺς, καταβάντες ἀπὸ τῆς ἀμάξης, καὶ ἄς εἰσέλθωμεν μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἄγνωστον βασιλείων των.

Τὸ οἰκοδόμημα τὸ χρησιμεῖον εἰς τὰς ἐργασίας τῶν Κ. Κ. Κλόβη, τυπογράφων τῆς τριμηνιαίας ἐπιθεωρήσεως (Quarterly - Review), κεῖται ἐπὶ μιᾶς τῶν ὄχθων τῆς Ταμίσης, κατὰ τὴν συνοικίαν τοῦ Στούρρεϋ, μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν τοῦ Βάτερλω καὶ τῶν Μαύρων Καλογήρων, ἐκτεινόμενον διὰ παντὸς τοῦ μεταξὺ τῶν ὁδῶν τοῦ Πρίγκιπος καὶ τοῦ Δουκὸς (Prince - Street et Duke-Street) διαστήματος. Εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο εἰσέρχονται διὰ τιος στενωποῦ κατωφεροῦς, ἀγούσης εἰς μικρὸν προαύλιον. Ἐξ ἀριστερῶν κεῖται τὸ ταμεῖον· ἐκ δεξιῶν τὸ χυτήριο, αἱ ἀτμοκίνητοι μηχαναὶ καὶ αἱ τοῦ χάρτου ἀποθήκαι· κατέναντι δὲ τὸ ἐργαστήριο τῶν στοιχειοθετῶν καὶ τῶν διορθούντων τὰ δοκίμια. — Οἱ Κ. Κ. Κλόβεις, ὡς οἱ Κ. Κ. Διδότοι ἐν Παρισίοις, συνέκέντρωσαν ἐν τῷ αὐτῷ καταστήματι ὅλα τὰ συνισζῶντα τὴν τυπογραφικὴν τέχνην ἢ συνεχόμενα μετ' αὐτῆς ἔργα. Ἐπισκεφθῶμεν ἐμπρώτοις τὸν περίβολον, ὅπου οἱ τύποι ὑπὸ χειρῶν δεξιῶν καὶ εὐκινήτων διατασσόμενοι, ἀποτελοῦν τὴν λεγομένην στοιχειοθεσίαν· αὕτη κατέχει διάφορον οἰκοδομὴν συγκει-

μένην ἐκ πέντε μεγάλων θαλάμων, ὧν ὁ εὐρυχωρότερος ἔχει μῆκος πῶδῶν διακοσίων.

Πρωίας, πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν στοιχειοθετῶν, εἰσερχόμενος βλέπεις ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐξήκοντα ἀναλογεῖα (ruptures) ὑψηλὰ ὡς τὰ τῶν ἐν θεάτρῳ μουσικῶν, ἀλλὰ πολὺ πλατύτερα αὐτῶν ἢ κατασκευητῶν εἶναι ὡσαύτως διάφορος ἡ σφριζόμενα ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν, ἔχουσι τὸ πλάγιον ἕδαφος τῆς ἐπικειμένης σανίδος διηρημένον εἰς ἀπείρους οἰκίσκους, εἶθα κοιμῶνται τὰ στοιχεῖα, τὰ ὅποια συνετέλεσαν καὶ εἰς τούτου τοῦ ἀνα χειρας βιβλίου τὴν μόρφωσιν, ταῦτα εἶναι αἱ λεγόμεναι γραμματοθήκαι.

Κανεὺς δὲν ἦλθεν εἰσέτι τὸ πᾶν ἡρεμεῖ καὶ μόνον ἀκούεται τὸ μονότονον τίκτακ τούτου, τοῦ εἰς τοὺς ἐργάτας ἀνήκοντος ὥρολογίου, ὥρολογίου μολυβδίνου, μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένου, πιστοῦ παντοτεινῆς ἐργασίας συντρόφου, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀσήγητος φωνὴ ἀναγγέλλει εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ χρόνος παρέρχεται, ὅτι τὰ σελλίγια γεννῶνται κατὰ μικρὸν, ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ γεύματος ἐγγίζει καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐλευθερίας μέλλει ἐντὸς ὀλίγου νὰ σημᾶνῃ. Εἰς τὸν ἀπέναντι τῆς σειρᾶς τῶν παραθύρων τοῖχον εἶναι, ὡς βλέπεις, ἀναγεγραμμένος ὁ κανονισμὸς, καθ' ὃν εἰσφέρει καθ' ἑβδομάδα πᾶς ἐργάτης μὲν δύο σελλίγια, παῖς δὲ ἓν καὶ μόνον ἀποτασσόμενα εἰς κοινὸν πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν τῷ καταστήματι ἐργαζομένων ταμεῖον ἢ ἀπανταχοῦ αὐτῆ ὀρίζει τὴν εἰς τὸν νοσοῦντα ἐργάτην ἐπιβάλλουσαν ποσότητα, καὶ προσθίτει τὴν ἐξῆς παρηγορητικὴν σημείωσιν, ὅτι ἐκτὸς τούτου λαμβάνει μετὰ θάνατον χάριν τῆς ταφῆς αὐτοῦ ἕκαστος, ἀνὴρ μὲν πέντε, παῖς δὲ δύο λίτρας στερλίνας. Ἐπὶ ἓνα πόδα ἀνωτέρω τοῦ ἕδαφους ὑπάρχει σωλὴν δι' ἀτμοῦ θερμαινόμενος κ' ἐμφαίνων μέγιστον χυτὸν ὄφιν ἐκτεινόμενον διὰ παντὸς τοῦ καταστήματος, καὶ περιβάλλοντα αὐτὸ μετὰ τὰς σπείρας του οὗτος ἔχων μῆκος $\frac{3}{4}$ μιλίου, ἄλλως δὲ ταπεινὸς καὶ λαμπρότητος καὶ κοσμημάτων ἄμοιρος, εὐλογεῖται ἀπὸ καρδίας κατὰ τοὺς χειμερινοὺς τοῦ ἔτους μῆνας καὶ θαυμάζεται ὑπὲρ πάντα τὰ κοσμοῦντα τὰ παλάτια ἡμῶν ἰσχυράματα.

Ἐπὶ τὰς ἀδρανεῖς καὶ ἀφώνους γραμματοθήκας, αἵτινες φαίνονται ὅλαι ὅμοιαι καὶ μηδὲν διαφέρουσαι ἀλλήλων, ῥίπτεις βλέμμα ἀπρόσεκτον καὶ ἀπερίεργον. Ἔχεις ἄδικον ἐκάστη αὐτῶν εἶναι ἀξία ἰδιαίτερας ἐξετάσεως. Αἱ γραμματοθήκαι, ἔχουσαι ὕψος ἀνθρωπίνου ἀναστήματος, δεικνύουσιν ὅτι ὁ στοιχειοθέτης ἐργάζεται ἰστάμενος· τὸ ἐπὶ τῆς γραμματοθήκης ἐρρίμμενον περίζωμα, τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς ὀσφύος δύναται νὰ τὸν καλύψῃ, ἀναγγέλλει ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς κινήσεως καὶ μάλιστα τῶν βραχιόνων εἶναι ἀπαραίτητος. Ὁ ἀμελής ἐργάτης ἀφίνει τὸ χειρόγραφον κυλιόμενον ἐπὶ τῆς γραμματοθήκης καὶ κινδυνεύει νὰ μὴ τὸ εὔρῃ τὴν αὔριον. Ὁ καλὸς ὅμως ἐργάτης τὸ προσαρτᾶ μετὰ προσοχῆς εἰς τὸ ἐπὶ τινος τῶν γωνιῶν τοῦ ἀναλογείου ἐπὶ τούτῳ ἐμπεπηγμένον ξύλινον πινάκιον.

Περὶ τὴν θέσιν τοῦ μνητηϊῶντος, τὰ ἐξ ἀπειρίας ἐσκορπισμένα καὶ ἔνθεν κἀκεῖθεν κατακείμενα πτώματα χαρακτῆρων ὄχι ὀλίγων, καταγγέλλουσι τὸ ἀδέξιον εἰσέτι χειρὸς ἀγυμνάστου. Μεταξὺ τῶν ἐργατῶν ὑπάρχουν γίγαντες καὶ νάνοι· τὰ παρὰ τὰς γραμματοθήκας ὑποπόδια ὑψηλότερα καὶ ταπεινότερα κατὰ τὴν χρεῖαν γινόμενα, διορθοῦσι τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην καὶ ἐπαναφέρουν τῶν ἀναστημάτων τὴν ἰσότητα. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἔχουν θρονία, οἱ μὲν ζωϊκώτεροι ἐκ ξύλου ψιλοῦ, ἐστρωμένα δὲ οἱ ἡδυπαθέστεροι ταῦτα κατασκευάζουσιν ἰδίαις ἐκαστος δαπάναις, διότι ὁ ἐργοστασιάρχης δὲν χορηγεῖ τοιαῦτα ἀργίας καὶ ὀκνηρίας ὄργανα. Πᾶσα μικρὰ τῆς πολιτείας ταύτης μερὶς ἔχει ἰδίαν τινα φυσιογνωμίαν· ἐνταῦθα βλέπεις γελοιογραφίαν τινα, ἐκεῖ ἀπόφασιν, παρεκεῖ εἰκόνα, μικρὸν δὲ πορρωτέρω ὀμιλίαν ἱεροκήρυκος. Ἐκαστον τμήμα ἔχει ἰδιά τινα παρεμπήγματα, μάρτυρας ἀφώνους τῆς κλήσεως τοῦ ἰδιοκτήτου. Ὁ εἰς ἀσπάζεται τὰς ὥρας τέχνας, ὁ ἄλλος τὴν θεολογίαν· ἐδὼ προσηλώνει τὰ βλέμματά σου ἢ ῥωμαϊκὴ ῥῖν καὶ ἡ ἀρειμάνειος ὄψις τοῦ Λόρδου Βελιγκτῶνος καὶ ὀλίγον παρεκεῖ νυαικεία τις φυσιογνωμία ἔχουσα παρὰ πόδας ζίχους ἀνακρεοντεῖους ἰκανῶς σαφεῖς καὶ μὴ ἔχοντας χρεῖαν

μηδεμιᾶς ἐξηγήσεως. Βυθισμένον εἰς τὰς μελέτας ταύτας καὶ ἀσχολούμενον πρὸς τὸ ἀμυδρὸν τῆς αὐγῆς φῶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱστορικῶν τούτων ἐπιγραφῶν, ἰδοὺ σὲ διακόπτουν εἰσερχόμενοι δύο ἢ τρεῖς παῖδες χαρτίνην περικείμενοι μίτραν, σύνηθες τῆς τάξεως ταύτης κόσμημα, καὶ φέροντες ἀνὰ χεῖρας σάρωθρον καὶ ὑδρίαν. Εἰς τούτους ἀπόκειται ἡ φροντίς νὰ σαρόνουν τὰ ἐργαστήρια μέχρις οὗ διορισθῶσι καὶ γενῶσι μέλη τακτικὰ τοῦ καταστήματος. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι ὁ ἀντιθάλαμος τῆς μαθητείας τῶν Τὸ ὄργανον, τὸ ὁποῖον περιάγουσι πανταχόσε τοῦ ἐργαζήριου, συνωθεῖ μέχρι τῆς τελευταίας ἐσχατιᾶς αὐτοῦ βουνὸν καθαρμάτων καὶ σκυβάλων γραμματικῶν. Ἴσως νομίζεις ὅτι ταῦτα παραδίδονται εἰς τὸν ὄλεθρον; πολλοῦ γε καὶ δεῖ, κόσκινος σιδηροῦς ἀποκρίνει καὶ σώζει πλήθος χαρακτήρων πεπλανημένων. Ἡ εἰς τοὺς οἰκείους ἀπέδοσις ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀπολωλότων τούτων τέκνων ἤθελεν εἶσθαι ἔργον ἡράκλειον διὰ τοῦτο ρίπτονται ἀναμιξ εἰς σκοτεινὴν τινα γωνίαν, μετὰ δὲ ταῦτα τιθέμενα εἰς χωνευτήριον, ἀναγεννῶνται ἀλλόφυλα καὶ μηδὲν ἔχοντα κοινὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν κατάστασιν. Ἀληθινὴ μετεμψύχωσις, παλιγγενεσία περίεργος! ἡ ὑποστιγμῆ, ἀσήμαντος τὸ πρὶν καὶ μόλις ἐπαισθητῆ, μεταμορφοῦται ἐνδόξως εἰς κεφαλαῖον Ἀγγουσιανὸν (1). τὸ ὑπερήφανον εὐπάρυφον (lettre ornée) ἀναξῆ ἀναδυόμενον τὸ ἀφανὲς σχῆμα τοῦ ἐλαχίστου (pompreille)· καὶ τὸ σύμφωνον z (2), τὸ ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος ἐν χρήσει, ἀναλαμβάνει τὸ ἔνδυμα τοῦ φωνήεντος e, γράμματος ἀεικινήτου, πανταχοῦ παρόντος καὶ πολλαπλασιαζομένου ἐπ' ἄπειρον.

Μόλις ἐσαρώθησαν τὰ ἐργαστήρια καὶ ἰδοὺ βλέπεις εἰσερχομένους, τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, πρῶτον τοὺς καλοὺς ἐργάτας, ἄνδρας φιλοπόνους καὶ ἐκτιμῶντας τοῦ

(1) Εἶδος στοιχείων οὕτω καλουμένων.

(2) Τὸ στοιχεῖον z εἰσέρχεται σπανιώτατα εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν Ἀγγλικῶν λέξεων.

χρόνου τὸ πολύτιμον, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ὀκνηροὺς καὶ τοὺς ὑστερίζοντας. Ἐκαστον μέλος τῆς δημοκρατίας ἀποδύεται τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστέλλει τὰς χειρίδας τοῦ χιτῶνός του, ζώνεται τὸ ἐργατικὸν περίζωμα, ἀνταλλάσσει τὰ βαρέα καὶ ὑλοφόρα σανδάλιά του πρὸς εὐρυχώρους καὶ ἀνασπαιτικὰς ἐμβάδας (pantoufles), καὶ προοιμιάζει τοῦ ἔργου ἀνελίσσων καὶ διαθετῶν τὸ χειρόγραφον. Κατὰ τὴν ὀγδόην ὥραν τὸ ἐργαστήριον εἶναι πλήρες, τὸ δὲ σμήνος τῶν ἐργατῶν συγκινεῖται πάρεισι πάντες, οἱ μὲν μέλαν ἔχοντες ἱμάτιον, ἀληθεῖς εὐπατρεῖδαι, οἱ δὲ τριβονοφόροι, ἄλλοι περιεργότερα ἐστολισμένοι, οἱ πλείστοι μηδὲν κατὰ τὸ ἔνδυμα διαφέροντες τῶν πάσης τάξεως ἐργατῶν ὅλοι δὲ ἔχουν τὸ βλέμμα γοργόν, τὴν φυσιογνωμίαν ζωηράν, τὸ σῶμα εὐκίνητον, τὸ σχῆμα ἀνθρώπου νοήμωνος.

Ἄμα ἕκαστος καταλάβει τὴν οἰκείαν θέσιν, παρατίθεται τὸ πρόγευμα. Δύο κοράσια ῥοδοκόκκινα τὴν χροάν, λειότριχα καὶ πνευματώδη, προσφέρουν εἰς ἕκαστον τῶν ἐργατῶν πίντον ἢ ἡμίπιντον θῆης ἢ καφφέ, καὶ μίαν ἢ δύο σφήνας ἄρτου βουτυρομένου, ἢ στρογγύλον καὶ θερμὸν ἀρτίσκον ἀναδίδοντα εὐωδίαν ἐρεθιστικὴν τῆς ὀρέξεως. Μετὰ τὴν σωματικὴν, ἐπέρχεται ἡ πνευματικὴ τροφή, Νεανίας τις εἰσέρχεται ἀργοπατῶν καὶ προσφαίρει, ἀφαιρῶν ἀπὸ τὴν ὑπὸ τὴν μασχάλην του ὀγκώδη δέσμη, τὴν ἑωθινὴν ἐφημερίδα (Journal du matin)

Ἐφρόνεις ἴσως ὅτι οἱ στοιχειοθῆται ἀπαξιούσι τὴν φιλολογίαν; ὅτι ἀναδιφούντες αὐτὴν καθ' ἑκάστην, τὴν ἀποστρέφονται ὡς ὁ φαρμακοπώλης τὸ χαμαίμηλον; Ἐχεις λάθος ἢ ὀρεξις τῆς διανοίας ἐρεθίζεται βαθμηδὸν γυμναζομένη. Τὴν ἡδονὴν ταύτην ἀπολαμβάνουσιν οἱ ἐργάται ἀπὸ κοινῆς συνεισφορᾶς, διὰ δὲ τὴν στενὴν μεθ' ὅλων τῶν ἐν Λονδίῳ τυπογραφικῶν σχέσιν των, ἔχουσι πάντοτε βεβαίας τὰς ἀπαρχάς. Ἄλλ' ὁ ζῆλός των δὲν περιορίζεται μέχρι τούδε. Ἐνίστε εἰς τῶν συνεργατῶν, ἀποζημιούμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν, ἀναβαίνει ἐπὶ θρονίου ὑψηλοῦ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐργαστηρίου τιθεμένου, καὶ ἀναγινώσκει, μεγάλη τῇ

φωνή, ὄχι μόνον τὴν ἔφημερίδα, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ περίεργα τεμάχια τῶν νεοφανῶν βιβλίων· οἱ λοιποὶ ἀκροῶνται ἐργαζόμενοι, καὶ, στοιχειοθετοῦντες, ἐπικρίνουν. Πῶς κατορθοῦσι νὰ μερίσωσι τὴν προσοχὴν των εἰς δύο ἐργασίας τόσον ἀσυμβιβάστους; μολαταῦτα τὸ μυστήριον τοῦτο τελεῖται πραγματικῶς. Ὁ μέγας Καῖσαρ, ὁ διαφόρους ἐπιστολάς εἰς τέσσαρας γραφεῖς συγχρόνως ὑπαγορεύων, δὲν εἶναι οὔτε θαυμαστότερος οὔτε μεγαλητέρων ἐγκωμίων ἄξιος. Διπλοῦς καὶ ἐξαίσιος συνδυασμὸς, ἀνοίκειος μὲν εἰς τοὺς μαθητιῶντας καὶ τοὺς δευτερείοντας ἐργάτας, ἀλλὰ τὸν ὅποιον συμβιβάζουσιν ἰσχυρῶς οἱ λοιποί. Ἡ ἀνάγνωσις διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ, οἱ δὲ ἀκροαταὶ ἐργάζονται, ἐξακολουθοῦντες ἐνταυτῷ νὰ ἐπικρίνωσι καὶ σχολιάζωσι τὰ κορυφαῖα μάλιστα ἄρθρα (1) ὑποβάλλοντα εἰς αὐστηρὸν ἔλεγχον. Πρὶν ἢ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες λάβουν τὴν ἔφημερίδα των, πρὶν ἰδῶσιν εἰς αὐτὴν τὰς ὑβρεῖς τῶν ἀντιπάλων, τοὺς κεραυνοὺς τῆς ἰδίας αὐτῶν εὐγλωττίας καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν, τὸ περιέχον ταῦτα πάντα δημόσιον φύλλον ὑπέστη ἤδη πρὸ μιᾶς ἢ καὶ δύο ὥρῶν τὸ σύντονον πῦρ τῶν στοιχειαθετῶν, τῶν πρωτίστων τούτων κριτῶν τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν συμβεβηκότων τοῦ κόσμου.

Ἴδου ἤδη ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ οἱ ἐξήκοντα οὔτοι ἔμφυχοι μοχλοὶ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ τὰ δραστικά ἐλατήρια, ἀκάματοι ἐργάται ἐργαζόμενοι καρτερικῶς ἀπὸ τῆς πρωϊνῆς ὀγδόης, μέχρι τῆς ἑσπερινῆς ὀγδόης, ἐξαιρουμένης μιᾶς καὶ μόνης ὥρας, ἥτις ἀρκεῖ πρὸς σίτησιν.

Ἡ ἐργασία των εἶναι πολλαπλῆ. Ἄς διακρίνωμεν τοὺς διαφόρους τῆς ἐπιτηδειότητός των βαθμοὺς, ἃς ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς καὶ ἀπηκριβωμένως τὰ καθέκαστα τοῦ ἔργου ἰκανὴν λογιζόμενοι τῆς μικρολογίας ταύτης ἀμοιβὴν τοῦ

(1) Τὰ συνήθως ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἔφημερίδων τιθέμενα, τὰ ὁποῖα περιέχουν ἔποψιν τῶν κυριωτέρων συμβεβηκότων, καὶ τὰ ὁποῖα οἱ μὲν Ἀγγλοὶ ὀνομάζουσι *Leading article*, οἱ δὲ Γάλλοι *premier Paris*.

ἀποτελέσματος τὸ χρήσιμον· ἐπιτήδευμα κυβερνῶν τὸν διανοητικὸν κόσμον, δὲν ἔχει τίποτε ἀποδοκιμαστέον.

Βλέπεις ἐκεῖ κάτω, παρὰ τὴν στοιχειοθήκην του, τὸν ἐργάτην ἐκείνον, τὸν ἐναγωνίως συγκινούντα πᾶν τὸ σῶμα, τὰ σπασμωδικῶς καὶ ἀδεξίως τὴν χεῖρα πρὸς τοὺς χαρακτῆρας ἐκτείνοντα, τὸν αἵματι καὶ ἰδρώτι περιρρέομενοι; Εἶναι κακὸς ἐργάτης· καταναλίσκει ἐπὶ ματαίῳ χρόνον πολλόν, ἐκνευρίζεται, καὶ τὸ ἔργον του γέμει σφαλμάτων. Ἡ ἄκρα τοῦ στοιχειοθέτου ἐμπειρία συνίσταται εἰς τὴν γοργότητα τοῦ βλέμματος, τὴν εὐστροφίαν τῶν δακτύλων καὶ τῶν βραχιόνων τὸ εὐκίνητον. "Ὀλη ἡ ἐνέργεια πρέπει νὰ συγκεντρῶται εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος· ὁ καλὸς ἐργάτης, ἀκίνητος τὰ σκέλη καὶ τὸν κορμὸν, περιάγει πανταχόσε τὴν χεῖρά του ὀδηγουμένην ἀπὸ ὄμμα ἀσφαλές προσεκτικὸν καὶ ἐγρήγορον. Καὶ εἰς τοῦτο, ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἔργα, ἡ προσοχή, ἡ καρτερία καὶ ἡ ἀπάθεια εἶναι τοῦ ἀκάρπου ζήλου κρείττενα. Στοιχειοθέτα, μὴ δαπανήσης ἐπὶ ματαίῳ τὰς δυνάμεις σου· ἔχε ὀδηγὸν τὴν πρὸς τὸν σκηρικὸν συμβουλήν τοῦ Σακεσπήρου. "Μὴ πλήττε τὸν ἀέρα, βιαίως, μὲ σπεῦδε, μηδὲ ὄκνει, ἀλλ' ἐπέσθω τὸ σχῆμα, τῆ λ έ ξ ε ι καὶ ἡ λ έ ξ ι ς τῷ σχήματι."

Ἡ στοιχειοθήκη περιέχει συνήθως ἑκατὸν λίτρας μολύβδου πολλαχῶς διηρημένας, οἷον εἰς κεφαλαῖα, μικρὰ κεφαλαῖα, χαρακτηριστικὰ ῥωμαϊκοὺς, στοιχεῖα ἀριθμητικὰ, στιγμὰς, διαστήματα, παραπληρώματα μεγάλα καὶ μικρὰ καὶ τέλος τόνους. Τὸ ἄνω μέρος τῆς στοιχειοθήκης εἶναι διηρημένον εἰς ἑννεήκοντα ὀκτὼ ἰσομεγέθεις οἰκίσκους, τὸ δὲ κάτω μέρος αὐτῆς εἰς πενήκοντα καὶ τρεῖς ἀνίσους διαιρέσεις. Τὰ γράμματα τὰ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν συνεχῶς ἐπαναλαμβάνόμενα, κατέχουν τὰ εὐρυχωρότερα δωμάτια· τοιοῦτον παρ. χάριν εἶναι τὸ ε τὸ ὅποιον ἀναφαίνεται ἑξηκοντάκις κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα καθ' ὃ τὸ z μόνον ἀπαξ ἐμφανίζεται, Τὸ γράμμα τοῦτο, τὸ e, εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν γραμμάτων, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ εἶναι ἀληθὲς ἀνάκτορον. Πλησίον του

καὶ οἶονεὶ δορυφόρους αὐτοῦ εὐρίσκεις τὰ γράμματα a, c, d, h, i, m, n, o, r, s, t, u· μικρὸν δὲ πορρωτέρω τὰ b, f, g, k, l, p, v, w, y, τῶν ὁποίων εἶναι μικρότερον τὸ ἀξίωμα· τελευταῖον, ἀπεωσμένα εἰς κατοικίας ἀποκέντρους, ὅπου μόνον ἐν ἀνάγκῃ καταφεύγει ἡ χεὶρ τοῦ στοιχειοθέτου, κατοικοῦν τὰ j, q, x, z, æ, œ. Εἰς τῶν λατινικῶν καὶ γαλλικῶν βιβλίων τὴν σύνθεσιν γίνεται χρῆσις μεγαλύτερα τῶν γραμμάτων c, i, l, m, p, q, s, v, καὶ n, ἔνεκα τούτων ὑπάρχουν ἰδιαιτέρας στοιχειοθῆκαι πρὸς τὴν χρεῖαν ταύτην καταλλήλως διατεθειμένα.

Οἱ πρὸς τύπωσιν συγγράμματός τινος συντελέσαντες χαρακτῆρες ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὰ κιβώτια ἐκάστου στοιχειοθέτου· ἡ ἐργασία αὕτη τῆς ἐπαναφορᾶς ὀνομάζεται *διάλυσις*. Ἄν οἱ χαρακτῆρες οὗτοι συνεχέοντο εἰς ἀσύμφυλον φύραμα, ἢ πρὸς διάκρισιν ἐνὸς ἐκάστου τῶν τυπογραφικῶν τούτων σημείων ἐργασία ἤθελεν εἶσθαι χρονία καὶ ἐπίπονος· οἰκονομεῖς τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐργασίας τὴν ἀπώλειαν, φυλάττων ἀσυγχύτους τοὺς σχηματίσαντας τὴν σελίδα τοῦ τυπωθέντος βιβλίου χαρακτῆρας. Τότε ὁ ἐργάτης εἶναι ἱκανὸς, ἀναγινώσκων ἐπ' αὐτῶν τῶν χαρακτῆρων ζίχον ὀλόκληρον, ἢ καὶ ἀνὰ μίαν φράσιν, νὰ ῥίψη διὰ τῆς συγχρόνου συνεργείας τῆς μνήμης καὶ τῆς χειρὸς, ἕκαστον ψηφίον εἰς τὸν οἰκείον οἰκίσκον. Ὁ καλὸς στοιχειοθέτης διαλύει ἀνὰ πᾶσαν ὥραν τετρακισχίλια γράμματα· τοῦτο δεικνύει ὅτι ἡ διάλυσις εἶναι σχεδὸν πεντάκις εὐκολωτέρα τῆς συνθέσεως. Μὴ σᾶς φανῆ παράξενον, φίλοι ἀγαθοὶ, οἷτινες ἐστὲ καὶ πορισταὶ καὶ ἀναλωταὶ χρημάτων· γινώσκετε πάντες ὅτι καὶ τὸ ἀργύριον *διαλύεται* δαπανώμενον εἰκοσάκις ταχύτερον, παρ' ὅτι *συντίθεται* διὰ τῆς ἐργασίας παραγόμενον. *Συγγράμματα ἠθικὰ, ποιήσεις εὐτράπελοι, ὁμιλίαι ἐκκλησιαστικαὶ, μυθιστορίαι* τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς διδάσκαλοι, τὰ δὲ ἠκιστα παρηγορητικὰ, πάντα διαλύονται εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθησαν καὶ κατατίθενται εἰς τὴν στοιχειοθήκην, τὸν μέγαν τοῦτον τῶν τυπογραφικῶν γεκρῶν τάφον.

Μετ' οὐ πολὺ θέλουσι ἀναφανῆ πάλιν νεοπρεπεῖς, μεταφορ-
 φωμένοι καὶ ἀγνώριστοι. Οἱ χαρακτῆρες διαλυθέντες ἀπο-
 βάλλουσι πάντα χαρακτῆρα, ὑπείκουσι εἰς τὸν δημοκρατικὸν
 τοῦ τάφου νόμον, ὅστις ἐξισώνει τοὺς ἀνθρώπους, ὡς τὰ
 γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Καθὼς ἡμεῖς, ἀφίνουσι καὶ τὰ
 βιβλία μετὰ θάνατον τὰ συστατικὰ τοῦ σώματος των
 στοιχεῖα. Παράδοξος μετεμψύχωσις! ἐκ τῶν λειψάνων
 Οὐῖγκοῦ σίλλου ἀναφύεται σίλλος τορικός. Αἱ περὶ ψυ-
 χικῆς σωτηρίας ἀπειλητικαὶ ἀρχιερέως τινος ὁμιλίαι, μέλ-
 λουσι νὰ ζωογονήσουσι πραγματεῖαν περὶ ἡδυπαθείας. Βακ-
 χικὸν δὲ ἀσμάτιον ἀνεγείρεται ἐκ τῶν ἐρειπίων φιλοσοφι-
 κοῦ περὶ ἐγκρατείας συντάγματος.

Ἄλλ' ὁ διαλύτης γίνεται συνθέτης, ἀφοῦ κατέστρεψε
 ὀφείλει καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ.

* Ἄς ἐξακολουθήσωμεν παρατηροῦντες αὐτὸν ἐργαζόμενον
 τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Σισύφου. Τοὺς τετραγώνους οἰκίσκους
 τοὺς ὁποίους διαλύων ἐγέμισε, τοὺς κενώνει ἤδη, ἡ δὲ δευτέρα
 αὕτη ἐργασία εἶναι ἡ λεγομένη σύνθεσις ἢ στοιχειο-
 θεσία· ὀπλισμένοι μὲ κανόνα τινα σιδηροῦν τετράγωνον
 καὶ ἐπιμήκη, ἐπιδεκτικὸν κατὰ τὴν χρεῖαν ἐκτάσεως
 ἢ σμικρύνσεως, καὶ ἰκανὸν νὰ χωρήσῃ ἐνὸς στοιχείου χαρα-
 κτήρας, περιάγει πανταχόσε τὴν δεξιάν του, δρεπόμενος
 μὲ ἀστραπῆς ταχύτητα ὅσα στοιχεῖα ἀπαιτεῖ τὸ ὑπὸ τὰς
 ὄψεις του χειρόγραφον ὅσα ἡ δεξιὰ χεὶρ συνέλεξε γράμ-
 ματα, κατατίθενται εἰς τὸν κανόνα, τὸν ὁποῖον φέρει ἡ
 ἀριστερά· ὅλα δὲ ὄρθια παρίστανται ἐν τάξει ὡς στρατιῶ-
 ται παρατεταγμένοι εἰς γραμμὴν· ἔχοντα ὀπισθεν μικρὰν
 ἀλλὰ βαθεῖαν ἐγκοπὴν, ἀπαντῶσι εἰς τὸν ἀκροθιγῶς ψη-
 λαφοῦντα καὶ ἀνερευνῶντα αὐτὰ δάκτυλον τοῦ στοιχειο-
 θέτου, ὅστις τὰ διευθετεῖ στρέφων πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος ὅ-
 λας τὰς ἐγκοπὰς. Τοιουτοτρόπως προλαμβάνονται βαρῆα
 σφάλματα, δυνάμενα νὰ προκύψωσι ἀπὸ τὸν ἐπισφαλῆ
 ἐξελεγκτὸν γραμμάτων ἀντεστραμμένων παράβασιν πειθαρχίας
 ἐπικίνδυνος δυναμένη νὰ παραστήσῃ τὸ ρ ἀντὶ τοῦ δ
 τὸ q ἀντὶ τοῦ b, τὸ n ἀντὶ τοῦ u· διὰ τοῦτο ἡ παράβασιν

αὕτη λογίζεται παρὰ τοῖς τυπογράφοις θανάσιμον ἀμάρτημα. Μετὰ πᾶσαν λέξιν τίθεται διάστημα, ψηφίον μολύβδινον, ἀκέφαλον, μικροτέρου ἀναστήματος καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἐκτυπούμενον ἐπὶ τοῦ χάρτου. "Ὅταν ὁ σ ο ι χ ε ι ο δ ὄ χ ο ς ἦτοι ὁ σιδηροῦς κανὼν γεμισθῇ, συμπληρωθείσης τῆς γραμμῆς, ἡ γραμμὴ αὕτη κατατίθεται εἰς τινὰ παρακείμενον ξύλινον πίνακα, χωριζομένη τῆς πρὸ αὐτῆς κατατεθείσης διὰ παρενθέσεως λεπτοῦ φύλλου μολυβδίνου, συνέχοντος τὰς γραμμὰς καὶ διακρίνοντος αὐτὰς ἀπ' ἑλλήλων. "Ὅταν ὅλοι οἱ συγκροτοῦντες μίαν τινὰ σελίδα στίχοι στοιχοιοθετηθῶσι, ἡ σελὶς αὕτη καθιδρύεται μεταφερομένη εἰς τὸν σελιδοδόχον μέγαν σιδηροῦν ἄβακα, περιέχοντα δεκαεξὶ σελιδας ὀκταπτύχου (in octavo), ὀκτὼ τετραπτύχου (in quarto), τέσσαρας διπτύχου (in folio), καὶ εἰκοσιτέσσαρας δωδεκαπτύχου (in douze) τυπογραφικοῦ φύλλου, ξύλινοι σφήναι διευθετοῦσι καὶ συσφίγγουσι τὰ ἀναριθμητὰ ἄρθρα τοῦ εὐθραύστου τούτου πηγματος, τὸ δὲ μάλιστα θάυμασμον ἄξιον εἶναι ἡ τεχνικὴ συνάρτησις μυρίων τεμαχίων μολύβδου σχηματιζόντων βαθεῖαν φάλαγγα καὶ προωρισμένων νὰ ὑποστῶσι δισχιλίας ἴσως ἐφόδους μηχανῆς ἰσχυράς. Οὕτω διατεταγμένος ὁ στοιχειώδεσμος (forme) τίθεται ἐπὶ μαρμάρου μέχρις οὗ ἡ πῆσις ἀπομάξη τὸ πρῶτον ἐντύπωμα τὸ λεγόμενον δοκίμιον, τὸ ὁποῖον ὑποβάλλεται εἰς τὸν διορθωτήν.

Ὁ στοιχειοθέτης ὑπόκειται εἰς λάθην τὸ δοκίμιον τοῦ τὰ ὑποδεικνύει, αὐτὸς δὲ πρέπει νὰ διορθώσῃ ἑαυτὸν ἀηδῆς καὶ ὀχληρὰ ἐργασία ἐν τῇ τυπογραφίᾳ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ. Κεκυφὼς ἐπὶ τὴν πλάκα τοῦ μαρμάρου, τεθωρακισμένος ὑπομονὴν καὶ κρατῶν ζοιχειάγραν ἀνορθοῖ τὰ ἀνετραμμένα γράμματα, μεταλλάσσει τὰ λελωβημένα (coquilles), διορθώνει τοὺς ἀναδιπλασιασμοὺς (dublons), ἦτοι τὰς δις ἐπανελημμένας λέξεις, καὶ ἐκτυπώνει δεύτερον δοκίμιον μέλλον νὰ ὑποβληθῇ εἰς τοῦ συγγραφέως τὴν ἐπιδιόρθωσιν· ἐντεύθεν ἄρχεται τὸ μαρτύριον τοῦ στοιχειοθέτου. Πολλάκις ἀναγκάζεται νὰ ἀνασκευάσῃ ὅλον

τὸ ἔργον. Παραγγέλλοντος τοῦ συγγραφέως, ἄρχεται νὰ καταστρέψῃ τὸ ἐξαίσιον τοῦτο πῆγμα τῶν μολυβδίνων χαρακτηριστῶν· στίχος ὀλόκληρος συντέμνεται, καὶ περιστέλλεται εἰς μίαν καὶ μόνον λέξιν· μικρὸς παράγραφος μεταβάλλεται πλατυνόμενος εἰς ὀλόκληρον σελίδα. ἐπίθετα κατὰ τριακοντάδας ἐξαλείφονται εἰς τὸ παντελές, καὶ νέα φράσεις παρεντίθενται. Τί ἤθελε πάθει ὁ πρωτογράψτης τοῦ Δονδίνου Στύλζιος, ἢ ἡ κορωνὶς τῶν ραπτριῶν Κ. Μαραδάνη Καρσῶνος, ἂν φέροντες τὸ ἱμάτιον εἰς τὸν παραγγέλλαντα, ἤκουον παρ' αὐτοῦ. “ Ἡῤῥησα κατὰ τρεῖς πόδας, ἐσμικρύνθη κατὰ ἕξ δακτύλους, “ οἱ ὦμοί μου ἐξέλιπον, ἔγινα τρεῖς παχύτερος; „ Δυσυχεῖς ζοιχειοῦται! ἀνάγκη νὰ ὑπομείνετε τὴν ἀηδίαν ὄλων τούτων τῶν ὀφθίμων προσθηκῶν καὶ ἀφαιρέσεων, τὰς ὁποίας ἢ ὄρεξις τοῦ συγγραφέως ὑποδεικνύει. Ἡ φράσις αὕτη, τὴν ὁποίαν ὑπηγόρευεν ἡμικρανία, καθίσταται ἀγνώριμος εἰς τὸν καλὸν αὐτῆς πατέρα, ὅταν δεύτερον τὴν ἀναγινώσκῃ, διὸ καὶ ἀνασκευάζει αὐτὴν καὶ τὴν ἐξαφανίζει. Ἐπὶ δὲ ταύτης τῆς ἄλλης, ὡς μὴ ἰκανῶς ἀνεπτυγμένης, ἐποικοδομεῖ σελίδα ὀλόκληρον. Μόνος ὁ κύριος γινώσκει τὴν ἀγωνίαν τοῦ ἐργάτου, ὅτις ἐπιμόνως διεξελθὼν χειρόγραφον ἀκατάληπτον ἢ ἀνεπίδεκτον ἀναγνώσεως, βλέπει ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ μετασκευάσῃ τὸ ἔργον του κατὰ τὰς ἀλλοιώσεις, τοὺς κωδικέλλους καὶ τὰς διορθώσεις τοῦ συγγραφέως. Ποσάκις δὲν ἀναθεματίσθησαν τὰ κακὰ χειρόγραφα καὶ τὰ βρύνοντα διορθώσεων ὑξερογράφων δοκίμια! εἶδομεν δοκίμια ἐπὶ τοσοῦτον γέμοντα παραπομπῶν, ἀστερισκῶν, ζαυρῶν, διπλῶν σταυρῶν καὶ παντοδαπῶν ἄλλων ἱερογλυφικῶν σημείων, ὥστε τὸ κείμενον κατεποντίζετο ὑπὸ τὸν κατακλυσμὸν τοῦτον τῶν μεταβολῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ στοιχειοθέτης, ἀμηχανῶν νὰ διεξέλθῃ τὸ ἀδιεξίτητον τοῦτο χάος, φύρει καὶ συγχέει ἀπελπισμένος σελίδας ὅλας ἤδη συντεθειμένας, καὶ ἀνασυνθέτει ἐξ ὑπαρχῆς.

Παρατήρησον καὶ αὐθις τοὺς ἐξήκοντα κατοίκους τοῦ

μεγάλου τούτου ἐργασηρίου καὶ ἀφ' οὗ ἰδίᾳ περιεργασθῆς τὴν ἰδιαιτέραν θέσιν τῶν ζοιχειοθετούντων, τῶν διαλυνόντων, τῶν διορθούντων καὶ τῶν παγιούντων τοὺς χαρακτῆρας εἰς τοὺς σελιδοδόχους, μετάβηθι εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ διορθωτοῦ τῶν δοκιμίων, τὸν ὅποιον ἡμεῖς οἱ Ἕλληες ὀνομάζομεν ἀναγνώσῃν, καὶ ὅστις εἶναι ὁ μόνος ἐργάτης τοῦ εὐρυχώρου τούτου καταστήματος, ὅστις ἐργάζεται καθήμενος. Καταδικασμένος εἰς ἀτενῆ καὶ ἀδιάλειπτον προσοχὴν, καὶ ἰκανώτερος πάντων τῶν περὶ αὐτὸν, λαμβάνει ὡς μόνην ἀμοιβὴν τὸν ψόγον καὶ τὴν καταλαλιὰν τοῦ κοινού· διὰ μικρὰν παραδρομὴν ἀναθεματίζεται, ἄκρα δὲ προσήλωσις καὶ φιλοπονία καὶ πλήρης εὐδοκίμησις ἐγγυᾶται εἰς αὐτὸν οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ἀνενόχλητον ἀσημότητα· ὁ Ἐρασμος ἦτο διορθωτὴς, ὁ ταλαίπωρος Γόλσμθ (1), ὅταν ἐστερεῖτο ἄρτον ἐδιώρθονε, τὰ δοκίμια τοῦ τυπογράφου Ριχαρδίσωνος (Richardson) τοῦ παραγαγόντος τὴν Κλαρίσσην. Τὸν βλέπεις, τὸν ἀπαραίτητον τοῦτον ἄνδρα, δέσμιον εἰς τὴν ἔδραν του ὡς τὸν δεσμότην εἰς τὴν ἄλυσιν. Καθήμενος πλησίον αὐτοῦ παῖς τις ἀναγινώσκει τὸ χειρόγραφον, τὸ ὅποιον ποτὲ σχεδὸν δὲ ἐννοεῖ· ὁ καλὸς οὗτος νεανίας τρέχει κανοναρχῶν μὲ τὸν αὐτὸν τόνον καὶ ποίησιν καὶ πεζογραφίαν, καὶ μυθιστορίαν καὶ ὁμιλίαν ἱεροκήρυκος, ἀναπνέων ἐν τῷ μέσῳ τῶν φράσεων, καὶ ἀνασθητῶν ἐντελῶς εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀπὸ τοῦ στόματός του ἐκφερομένων περιόδων, ὡς ἀναισθητοῦσιν οἱ ἐν τοῖς κήποις ἡμῶν μαρμάρينوι ἔρωτες καὶ νύμφαι εἰς τὸν ἦχον τοῦ ἐκ τῶν στομάτων καὶ τῶν μηκτύρων αὐτῶν ἀναβράζοντος ἀεναίου κρουνοῦ· χθὲς εἰσερχόμενος εἰς τὸ μυσηριῶδες τοῦτο ἄντρον, εἶδον διορθωτὴν ζηθικὸν, σχεδὸν ψυχρὸν ἄχωρίστου συντρόφου του, τοῦ ὁποίου ἡ ἀσίγητος γλῶσσα ἐπρόφερεν ἀνεπισχέ-

(1) Τοῦ Ἕλληος τούτου συγγραφῆως τοῦ διὰ τὰ ἱστορικά του δοκίμια γνωστοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας, θέλομεν καταχωρίσει προσεχῶς εἰς τὸν Ἐρανιστὴν τὴν περίεργον βιογραφίαν.

τως δι' ὅλης ἡμισείας ὥρας τὰς ἐκ νεοφανοῦς τινος νοσολογίας ἐξηγημένας ἀκολουθούσους λέξεις· χολέρα, εὐλογίαι, λαρυγγίτις, σπηθικός κατάρρους, δυσεντερία, τύφος, ἐρεσιπέλας, ὑδροφοβία, κεφαλίτις, ὑδροκέφαλος, ἀποπληξία παραλυσία, τέτανος, ἐπιληψία, βρογχίτις, περικαρδίτις, γαστρεντερίτις κτλ; κτλ. Ἡ τύχη τοῦ δυσυχοῦς διορθωτοῦ μ' ἐκίνησεν εἰς οἶκτον.

Ἄλλην πάλιν ἡμέραν ὁ αὐτὸς πανταναγνώστης ἀνεγίνωσκεν ἐπὶ τῷ ἀγγλικώτερον χειρόγραφον γαλλικόν, περιφέρων θάρραλέως τὰ ἐξῆς *Less ducks knée sonte pass* κτλ; κτλ. ἄπερ εὐφημότερον ἐρμηνευόμενα δηλοῦσι *Les ducs ne sont pas*. Ἐκ δὲ τῆς βαρβάρου ταύτης προφορᾶς τοῦ παιδός, ὁ διορθωτὴς, προσέχων ἄλλως εἰς τὴν κατάλληλον διευθέτησιν τῶν στιγμῶν καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων τοῦ ἐργάτου, ἐχρεώζει νὰ μαντεύῃ τὸ ἡκροτηριασμένον κείμενον τὸ ὑπὸ τοσοῦτων νεφῶν καλυπτόμενον.

Ὁ διορθωτὴς προσηλώνει ἐπὶ τῆς κειμένης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του σελίδος, πᾶσαν τὴν διανοητικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν· εἰς αὐτὴν, ὡς εἰς ἐξίαν, συγκεντροῦνται ἡ προσοχὴ, ἡ δύναμις καὶ ὁ λογισμὸς τοῦ μοναδικοῦ καὶ ἐξεστηκότος τούτου ἀνδρός. Τὰ περὶ αὐτὸν φαίνονται ἔρημα καὶ μόνη ὑπάρχει ἡ σελὶς του. Καθὼς δὲ, ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, φῶς ζωηρὸν καὶ κινούμενον προδίδει τὴν πάροδον τῆς δημοσίου ἀμάξης καὶ διὰ τὴν λάμψεώς του καθίσησι ζοφερώτερον τὸ περικυκλοῦν αὐτὴν βαθὺ σκότος, τοιουτρόπως, ἡ διανοητικὴ ἀκτίς, ἡ εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐρημικοῦ σπηλαιου τοῦ διορθωτοῦ σελαγίζουσα, παρέχει ἐπαισθητοτέραν τὴν περὶ αὐτὸν ὕλικὴν ἐνέργειαν. Θέλεις νὰ ἀνακαλέσης αὐτὸν ἀπὸ τῆς βαθείας ταύτης ἐκτάσεως; ἐν μόνον μέσον ἔχεις ἀσφαλές· ἐπίσχες τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κρατοῦντος τοῦ χειρόγραφου παιδός. Παρευθὺς ἡ κίνησις τῆς μηχανῆς παύει, ὁ διορθωτὴς, ἀποβάλλων αἴφνης τὸ ἕτερον τοῦτο ζεῦγος τῶν ἀναπληρωτικῶν καὶ ἀπαραιτήτων ὀφθαλμῶν, ἀνακύπτει, ἀφίνει στεναγμὸν, φέρει τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤχρου μετώπου του, καὶ ὑποδέχεται τὸν εἰσελθόντα μὲ τρόπον ἡμέρον καὶ φιλοφρονητικόν.

Συνήθως οί διορθωταί εἶναι ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων οἵτινες εἶναι ἀξιοί, νὰ πράξωσί τι καλλήτερον ἀλλὰ τῶν ὁποίων ἀποπλανηθέντων ἅπαξ τῆς οἰκείας ὁδοῦ, ἀμνηχεῖ ἡ κοινωνία νὰ μεταχειρισθῆ καταλλήλως τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἰκανότητα. Ὁ διορθωτῆς πρέπει νὰ ἔχη ὄμμα ὄξυ καὶ ἐρευνητικόν, νὰ ᾔηται καλὸς γραμματικὸς, καὶ πρὸς τούτοις νὰ γνωρίζῃ ὄχι μόνον τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναφορικὴν ἐκάστης λέξεως ἀξίαν· ἐκτὸς δὲ τούτου, νὰ ᾔηται ἐξοικειωμένος μὲ τὰς ξένας γλώσσας, καὶ τοὺς τεχνικοὺς τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν ὄρους. Τὸ ἔργον του δὲν περιορίζεται εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν τυπογραφικῶν παροραμάτων, ἀλλὰ χρεωσθεῖ νὰ διορθώσῃ καὶ τοῦ σύγγραφέως τὰ λάθη. Ἐπαναλήψεις τῶν αὐτῶν λέξεων, ἐσφαλμένοι παραστάσεις, βαρβυρισμοί, φράσεις ἀτελεῖς ἢ σκαιῶς ἐκπεφρασμένοι, ὑπερβολαὶ πέραν πάσης πιθανότητος ἐξηρημένοι, κἀνὲν τούτων δὲν πρέπει νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν του· εἰς τὰ πάθη ταῦτα δὲν ἐπάγει αὐτὸς τὸ φάρμακον, ἀλλ' ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς ἰάσεως. Ἄνθρωπος διανοητικὸς, εἶναι συγχρόνως καὶ χειροτέχνης ἄριστος, γνωρίζων ὅλην τὴν ὑλικὴν ἐργασίαν τῆς στοιχειοθεσίας καὶ τῆς πύσεως. Ἐκλελεγμένος ἐκ τῶν νοσημονεστέρων ἐργατῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω διελάβομεν, ἐνίστε προχωρεῖ διαδοχικῶς προβιβαζόμενος μέχρι τοῦ πρώτου, ἤτοι τελευταίου καὶ ὀριστικοῦ ἐπιδιορθωτοῦ, ἐπιτετραμμένου νὰ θέτῃ ἐπὶ τοῦ δοκιμίου τὴν λέξιν . . . τ υ π ὡ σ ι μ ο ν, σύμβολον τοῦ ἀμεταθέτου, δι' οὗ πολλαπλασιάζεται ἐπ' ἀπειρον ἢ ἀσήμαντος αὐτῆ ἢ ἐξαισία συγγραφῆ καὶ διασκορπίζει εἰς τὸν κόσμον τὸν ὅποιον παρίησι στοχασμόν.

Ἄς ἀφήσωμεν ἐν εἰρήνῃ τοὺς διορθωτὰς, ἄς καταβῶμεν εἰς τὸ κατώγειον καὶ ἄς κατευθύνωμεν τὸ βῆμα πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν, ὅθεν ἐξέρχεται βροντώδης, βαρὺς καὶ συνεχῆς ἤχος, ὁμοῖος μὲ τὸν ἤχον τῆς νεφελογενοῦς βροντῆς. Ἀνοίγοντες τὴν θύραν βλέπομεν δεκαεννέα κολοσσαῖα ἀτμοκίνητα πιεστήρια, διηρημένα εἰς τρία τάγματα συνάμα κινούμενα. Ἡ σύγχρονος περιτροφὴ τῶν πολυ-

συνθέτων τούτων μηχανῶν, οἱ ἀνατεινόμενοι οὔτοι σιδηροῖ βραχίονες, οἱ γογγίζοντες κύλινδροι, οἱ ἰμᾶντες οὔτοι οἱ ἐν ῥοπή ὀφθαλμοῦ διατρέχοντες τὰς ἑλλειπτικὰς ἢ σφαιροειδεῖς τροχιάς των, ὁ τακτικὸς οὗτος ἤχος ὁ μὲ τὰ τοῦ ὠρολογίου ὁμοιος· αὕτη ἡ τυφλὴ ὡς ὁ θάνατος δύναμις, ἣτις συνέχει τὰ πάντα, ἔχει τι φοβερὸν καὶ φρίκης πρόξενον ἐνώπιον τοιαύτης θέας. Ἐπέχεις τὸ βῆμα πρὸ τῆς εἰσόδου, ἦκιστα διατεθειμένος, νὰ ὑποβληθῆς ζῶν εἰς τὸ πιεστήριον, καὶ μὴ θεωρῶν ἔτι σεαυτὸν τυπώσιμον.

Ὁ νοῦς ὁ διέπων τὰς τρομερὰς τοῦ μηχανισμοῦ τούτου κινήσεις, ἐδρεύει εἰς ἰδιαίτερον οἰκοδόμημα, ὅπου ἡ ἀτμοκίνητος μηχανὴ ἐπιτελεῖ ἐν σιωπῇ τὰς ἀδιακόπους ἐργασίας της. Μὴ τὸν ἐνοχλήσωμεν, ὡς μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν τυπογραφικὴν ἀλλ' εἰς τὴν μεγάλην ἐπιστήμην τῆς νεωτέρας μηχανικῆς, ἣτις κατέστησεν ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως ὑποτελεῖς τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν εὐπαθειῶν ἡμῶν· ἰκανὴ ἄς λογισθῆ ἡ περιγραφὴ μόνου τοῦ γραμματικοῦ τῆς ἐργασίας μέρους.

Τὸ κάτω μέρος ἐκάστου τῶν εἰρημένων δεκαεννέα ἀτμοκινήτων πιεσηρίων συνίσταται εἰς κλίνην τινα ἢ τράπεζαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας τίθενται ἐκατέρωθεν κατὰ τὰ ἄκρα οἱ δύο ζοιχειόδεσμοι ἦτοι σιδηροῖ πίνακες, οὔτινες συνέχουν τοὺς πρὸς τύπωσιν ἐκατέρων τῶν ὄψεων παντὸς τυπογραφικοῦ φύλλου παρασκευασμένους χαρακῆρας. Ὡθοίμενοι παρὰ τῆς μηχανῆς οἱ τύποι οὔτοι προχωροῦσι καὶ ἀναχωροῦσιν ὀριζοντίως ὁμοῦ μὲ τὴν ἔχουσαν αὐτοὺς τράπεζαν, καὶ ἀκολουθοῦσιν ἕκαστον τῶν παλμῶν τοῦ ἀτμοκινήτου γίγαντος· μεταξὺ κινουμένους τοὺς τύπους τούτους, συναπαντῶσιν διαγωνίως ἐπτὰ κύλινδροι μελανοῦχοι καὶ ἐπιχρίουσι τοὺς χαρακῆρας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιστρέφουν διὰ νὰ μεταλάβωσιν αὐθις, πρὸς μέγαν μέλανα καὶ ἀδιακόπως περιστρεφόμενον κύλινδρον συντριβόμενοι τὴν εἰς τὴν ἐπομένην ἐπίχρισιν ἀναγκαίαν μελάνην. Ὁ μέγας οὗτος κύλινδρος, ὅστις εἶναι χυτὸς, τρέφεται ἀπὸ μέγιστον ὄγκον μελάνης, στρεφόμενον ὡσαύτως καὶ ἔχοντα τὸ

ἄστέιον ὄνομα τοῦ δόκτορος. Οἱ ἐπὶ μικρότεροι κύλινδροι, ἐξ ὕλης μαλακωτέρας κατασκευασμένοι καὶ στιλπνοὶ ὡς ἡ ἔβενος, ὁμοιάζουσι τὸ δέρμα νεάνιδος Ἀφρικανῆς. Ὑπεράνω τῆς σαιίδος, τῶν τύπων, καὶ τῶν μελανωτῶν, ὑπάρχουν δύο μεγάλοι κύλινδροι περιβεβλημένοι φλανέλλαν, καὶ παρ' αὐτοῖς, ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ παῖς μόλις δεκαετῆς διαχειρίζεται βουνὸν χάρτην ἐπὶ τραπέζης τινος κατακειμένου. Ὁ Καρλύλιος (Carlyle), συγγραφεὺς ἀρχαίτυπος, ὀνομάζει τὸν παῖδα τοῦτον ἡ γ ε μ ὄ γ α τ ο ῦ κ ὄ σ μ ο υ· αὐτὸς τῷ ὄντι καθίστησι χρῆσίμους ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν ἀσθενῆ χεῖρα του τροχοὺς· ἅμα κινηθῆ ἡ κάτω σανὶς, θέτει ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου κυλίνδρου ἐν φύλλον χάρτου, τὸ ὁποῖον συνεχόμενον ὑπὸ δύο ταινιῶν, συμπεριστρέφεται μετὰ τοῦ κυλίνδρου, συναπαντᾷ τὸ πρῶτον στοιχειόδεσμα ἤδη μελανωμένον, ἀπομάσσεται τὸν τύπον τῶν χαρακτήρων, ἀναρπάζεται ὑπὸ τοῦ ἐτέρου κυλίνδρου, καὶ συμπεριστρέφεται μετ' αὐτοῦ, προτείνει τὸ ἀτύπωτον μέρος εἰς τὸν δεῦτερον στοιχειόδεσμον καὶ τέλος καταπίπτει εἰς τὰς χεῖρας δευτέρου τινος παιδὸς ἰσαμένου ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἄκρου τῆς μηχανῆς, ὅστις λαμβάνει τὸ τυπωμένον φύλλον καὶ τὸ θέτει ἐπὶ τῆς θημωνίας τῶν ἄλλων.

Διὰ τῆς θαυμαστῆς ταύτης μεθόδου, δύο παῖδες, ἐργαζόμενοι ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἄλλης ὀγδόης, ἐξαιρουμένης μονοῶρου ἀναπαύσεως, τυπώνουσι διὰ πᾶσαν ὥραν χίλια φύλλα, τοῦτέστιν χιλιάκις ἑκκαίδεκα σελίδας, μετὰ τῶν τυχόν παρενθέτων ξυλογραφιῶν· ἐν καὶ μόνον πιεστήριον παράγει καθ' ἑκάστην ἑκατὸν ἑννενηκοντα δύο χιλιάδας σελίδας ὀκταπύχου φύλλου. (1)

(1) Παρὰ τῇ ἐκ Ἀθήναις Βασιλικῇ τυπογραφίᾳ ὑπάρχει ἐν χρήσει πιεστήριον Κολομβιανὸν ἐπιλεγόμενον, ἀπὸ τῆς πόλεως Κολομβίας ἐν ἣ κατὰ πρῶτον ἐπενοήθη τὸ εἶδος ταῦτο τῶν μηχανικῶν πιεστηρίων κατὰ μηδὲν ἄλλο διαφέρον τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων, εἰμὴ ὅτι τὸν ἀτμὸν ἀναπληροῦσι αἱ χεῖρες τεσσάρων ἐργατῶν κινούντων τὴν μηχανήν

Τὸ ἄνω πάτωμα περιέχει εἴκοσι τρία συνήθη πιεστήρια, ὧν ἕκαστον ὑπηρετεῖται ἀπὸ δύο πιεστὰς, ὁ εἷς τῶν ὑποίων μελανώνει τοὺς χαρακτῆρας διὰ τοῦ κυλίνδρου, ἐνῶ ὁ ἕτερος, γυμναστικόν τινα ἀναδύμενος ἄγωνα παντοδαπῶν κινήσεων πάροχον, θέτει τὸν χάρτην ἐπὶ τῶν χαρακτῆρων, τὸν ἀφαιρεῖ πάλιν, καὶ στρέφει τὰ μοχλὰ τοῦ πιεστηρίου εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ τύπωσις. Οἱ δύο οὗτοι ἐργάται συναλλάσσονται, λαμβάνοντες διαδοχικῶς ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ πολλὴν καὶ δεξιότητα καὶ ῥώμην. Τὰ πιεστήρια τοῦ κυρίου Κλόβη τὰ διά τε τοῦ ἀτμοῦ καὶ τῆς χειρὸς κινούμενα ἀσχολοῦνται ἤδη εἰς τὴν τύπωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Βρούνου εἰς δίπτυχον φύλλον ἐκδιδομένης ἱερᾶς γραφῆς τῆς τριμηνιαίας ἐπιθεωρήσεως, καὶ δεκαοκτῶ παντοδαπῶν ἄλλων συγγραμμάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐπιγραφόμενον μέθοδος τοῦ ὑγιαινεῖν, πλουτεῖν καὶ σωφρονεῖν, σύγγραμμα δημοτικόν, δημοσιευόμενον εἰς τριακοσίας χιλιάδας ἀντιτύπων ἐκ τῶν ὁποίων εἴκοσι χιλιάδες δαπανῶνται καθ' ἑκάστην.

Ἄλλὰ τὸ ὥρολόγιον ἐσήμανε μίαν ὥραν μετὰ μεσημβρίαν. Οἱ θορυβώδεις ἤχοι, οἱ ἐκ τοσοῦτων ἀνομοίων ἔργων προερχόμενοι παύουσι διὰ μιᾶς· αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς ἀναπαύσεως ὥρα, ἡ στιγμή καθ' ἣν γέονται οἱ τριακόσιοι τεσσαράκοντα ἐργάται τοῦ καταστήματος. Ὁ σοιχειολύτης καταστέλλει τὸν κεκμηκότα βραχίονά του, καὶ παραιτοῦν, ὁ διορθωτής, τὴν στοιχειάγραν, ὁ στοιχειοθέτης, τὸν στοιχειοδόχον, ὁ στοιχειοδέτης, τοὺς σελιδοδόχους, τὰς σφήνας καὶ τὴν σφύραν, ὁ τῶν δοκιμίων διορθωτής, χωρισθεὶς τοῦ ἀχωρίστου συντρόφου του σκορδινᾶται καὶ ἀνεγείρεται σχολαίως. Οἱ τροχοὶ καὶ οἱ ἔμβολοι τῆς ἀτμοκινήτου μηχανῆς σιωπῶσι, ὁ δόκτωρ ἀκίνητεῖ, ὁ παῖς μεταβαίνει ὡς δαιμόνιον τι ἀπὸ τοῦ γραμματικοῦ θρόνου του, πάντες δὲ οἱ μικροὶ οὗτοι δαίμονες, ὡς τοὺς ὀνομάζουσιν

διὰ τῆς περιστροφῆς τοῦ παρέχοντος τὴν ὄθησιν τροχοῦ. Σημ. τοῦ Μεταφραστοῦ.

ὀρμῶσι πρὸς τὴν ὁδὸν καὶ τὴν αὐλὴν σκιρτῶντες καὶ παίζοντες. Οὗτοι εἶναι οἱ βασανισταὶ τῶν ὀκνηρῶν συγγραφέων δαίμονες, οἵτινες πρῶτας, πρὶν ἔτι ἀνοίξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, προσφέρουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ δοκίμιον, καὶ μᾶς πολιορκοῦσι μέχρις οὗ τὸ ἀναλάβωσι, διορθωμένον. Οὗτοι δὲν εἶναι πάντοτε τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ φίλοι· πλανῶνται ἐνίοτε διὰ τῆς μακροτέρας, σφαιρίζοντες καθ' ὁδὸν καὶ ἀποδίδοντες εἰς τὸν συγγραφέα τὴν βραδύτητα, τῆς ὁποίας αὐτοὶ εἶναι αἴτιοι. Συνήθως ἐμβάλουσι τὸ δοκίμιον, χάριν ἀσφαλείας, εἰς σάκκον σκύτινον ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτῶν ἀπηρωρημένον. Εἰς ἓνα τῶν ἀγαθῶν τούτων δαιμόνων, πρὸ καιροῦ καταδιώκοντα τὸν ὑποπλοίαρχον Στρατφόρδον, ἔνοχον τῆς συγγραφῆς πολλῶν τυπογραφικῶν σελίδων, ἐπήλθεν εἰς τὸν νοῦν νὰ θέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὸν φάκελλον εὖ καὶ καλῶς ἐπιγεγραμμένον πρὸς τὸν ὑποπλοίαρχον Στρατφόρδον. Ἦτον εἰσέτι πρῶτ', ὁ δὲ παῖς ἦτον ἤδη ἔνοχος ἐνὸς ἢ δύο λαθραίων παιδιᾶς σταθμῶν. Πανούργος τις τὸν συναπαντᾷ ἐν γωνίᾳ, ἀναγινώσκει τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ φακέλλου καὶ λέγει πρὸς αὐτόν. "Ποῦ τρέχεις; ὁ ὑποπλοίαρχος πρὸ δύο ὥρῶν περιμένει τὸν φάκελλον τοῦτον. „ Ὁ παῖς ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ συνειδότος, παρέδωκε τὸν φάκελλον, ἀλλὰ τίς ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα; ὁ κλέπτης βέβαια· ὅταν εἰς τὸ σπήλαιόν του διέρρηξε τὸ κάλυμμα τὸ ἐρεθίσαν τὴν ὄρεξίν του, δὲν εὗρεν ἄλλο τι εἰμὴ ἔντυπα τινὰ φύλλα τοῦ ναυτικοῦ τοῦ 1840 Ἀλμαναχίου ἄνθρακες ὁ Δησαυρὸς· ὁ ἀπατεὼν ἐξηπατήθη.

Σμῆνος ἐργατῶν ἐξέρχεται διὰ τῆς μεγάλης πύλης, τρέχον νὰ ζητήσῃ τροφήν ἐν τῇ πόλει· ἄλλο δὲ σμῆνος ὀψοφόρων εἰσβάλλει εἰς τὸ κατάστημα καὶ ἀναπαύει τὴν γαστέρα τῶν μὴ θελόντων νὰ μετακινηθῶσι.

Αἱ ἔργον ἔχουσαι νὰ φέρωσιν εἰς τὸν ἐργάτην τὰ πρὸς ἄριστον παιδίσκαι, ρίπτουσι μεταξὺ πορευόμεναι βλέμματά τινα ἐπιθυμητικὰ εἰς τε τὰ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐκ μῆλων πουδίγγια (Bouding) μερισμένα ὄντα εἰς τεμά-

χια δύο πεγκῶν (pence) (1) ἄξια καὶ εἰς ἄλλο τι εἶδος κυλινδρικοῦ πουνδιγγίου, μέλανος καὶ λαμπροῦ, τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς ὀνομάζει *golly-polly-pudding* αἱ μερίδες τοῦ μετὰ γεωμήλων καὶ κραμβῶν ἐψημένου βοείου κρέατος, καὶ τῶν ὁποίων ἐκάστη τιμᾶται ἑπτὰ πεγκῶν, γαργαλίζουν ὀλιγώτερον τὴν ὄρεξίν των. Ἴδου ἕτερός τις πρὸς ἄλλο μέρος δρομαίως διευθυνόμενος, φέρων κρατῆρας κασσιτέρου ἀποστίλβοντος καὶ πλήρεις ζιθου ἀφρίζοντος. Οὐδεμία κίνησις, οὐδεὶς ἦχος· τὸ πᾶν ἐστὶ ἡρεμία καὶ σιωπή· τὰ ἐργαστήρια φαίνονται ἔρημα ἐργατῶν· οἱ στοιχειοθέται βαρυνθέντες τὴν ὀρθίαν τοῦ σώματός των ζᾶσιν, κατακλίνονται εἰς τὰ μεταξὺ τῶν γραμματοθηκῶν των διαστήματα, καὶ γεύονται αὐτόθι, μόλις ὄρατοὶ εἰς τὸν ἀναζητοῦντα αὐτοὺς τεῦ θεατοῦ ὀφθαλμόν.

Ὁ διορθωτῆς καταγίνεται εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον, καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι ἐκ τῶν διττῶν ἡδονῶν, τὰς ὁποίας διὰ μιᾶς ἀπολαμβάνει, ἡ ἀνάπαυσις δὲν εἶναι ἡ ὀλιγώτερον ζωηρά! Ἐν τούτοις ἡ ἀτμοκίνητος μηχανὴ ἡ παρέχουσα τὴν ὠθησιν εἰς τὰ δεκαεννέα πιεστήρια δὲν μένει ἀμέτοχος τῆς ἐστιάσεως· καταβιβρώσκει καὶ αὐτὴ τὰς ἀφθόνως παρατιθεμένας ἐλαιώδεις ὕλας αἵτινες τὴν ζωογονοῦν.

Ἄλλ' ἡ δευτέρα μετὰ μεσημβρίαν ἦλθεν, ἡ δὲ ἐνέργεια ἐπανέρχεται. Ἄς εἰσελθῶμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ τυπογραφικὸν ἀνάκτορον τοῦ Κ. Κλόβη μετὰ τῶν ἤδη ἐμπειπλισμένων ἐργατῶν· εἰσερχόμενος εἰς νέον ἄλλο ἐργαστήριον βλέπεις γυμνὸ χεῖρας τινος, τοὺς μὲν καθημένους κατέναντι μικρᾶς τραπέζης ὀλίγον κατωτέρω τῶν παραθύρων ἀνυψουμένης, τοὺς δὲ πλησίον ἄλλης τραπέζης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐργαστηρίου κειμένης, καὶ ἄλλους τέλος ἰσταμένους παρὰ τὸν ἀπέναντι τῶν παραθύρων τοῖχον καὶ ἐρείδοντας ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἀριστερόν των ὤμον. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶναι δέκα καὶ ἀπέχουσιν ἀλλήλων ἐξ ἴσου. Ἀλλὰ τί παθόντες κινοῦνται σπασμωδικῶς; τί σημαίνουν τὰ παράδοξα ταῦτα

(1) Εἰκοσιτεσσάρων λεπτῶν.

σχήματα; τελείται τάχα δρουϊδική τις τελετή; φρενητιώσι πάντες οὔτοι ἔιναι φαλαγγιόδηκτοι; Μὴ τοὺς ἐκλάβετε μῆτε ὡς θεοβλαβεῖς, μῆτε ὡς εἰδωλολάτρας, ἐξ ἐναντίας εἶναι οἱ φοβερώτεροι ἐχθροὶ τῶν προλήψεων καὶ τῆς εἰδωλολατρίας. Ἐκαστον κίνημά των παρίγει ἓνα κόκκον διανοητικῆς πυρίτιδος, ἐξ ἐκείνων οἷτινες εἶναι ἱκανοὶ νὰ καταστρέψωσι τὸ στερεώτερον μνημεῖον τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς βαρβαρότητος.

Ἴδου τί κατεργάζονται καὶ πρόσχες εἰς τὴν εἰδικωτέραν ἐξήγησιν τοῦ ἔργου των, τὸ ὁποῖον θέλω προσπαθήσει νὰ περιγράψω ὅσον ἔνεστι εὐκρινῶς· ἕκαστος αὐτοῦ φέρει ἀνὰ χεῖρας κύβον τινα τριῶν δακτύλων τὸ μέγεθος, ἐκ ξύλου σκληροῦ κατεσκευασμένον, δίχα τετμημένον ὡς τὸ κάλυφος τοῦ καρύου, καὶ περιεχοντα μῆτραν χαλκῆν ἥτοι τὸν τύπον τοῦ χωνευθησομένου γράμματος· τὰ δύο τμήματα τοῦ κύβου συναρμόζονται πρὸς ἄλληλα μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν, εἰς τρόπον ὥστε δυσκόλως ὁ ὀφθαλμὸς δύναται νὰ διακρίνη τὴν ῥαφὴν τῆς ἐνώσεώς των. Μικρὰ ὀπὴ ἐπὶ τοῦ ξυλίνου κύβου γεγενημένη καὶ μέχρι τῆς χαλκίνης μῆτρας διήκουσα, μετοχετεύει εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην τὸ τετηκὸς μέταλλον, τὸ ὁποῖον, συμπαγὲν, ἀποτίθεται, χωριζομένων τῶν δύο τοῦ κύβου τμημάτων.

Δοιπὸν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐργάτης εἶναι στοιχειοχύτης, ἔχει δὲ παρ' αὐτῷ, ἐκτὸς τοῦ περιγραφέντος ἐργαλείου, πυρεῖον καὶ λεβήτιον πλήρες τετηκότος μετάλλου, σκεῦασμα ἐξέχον περὶ τὸν ἓνα πόδα τοῦ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ κειμένου τοίχου. Ἐπὶ τοῦ τοίχου τούτου, τὸν ὁποῖον καλύπτει σιδηροῦν ἐπίβλημα, σπινθοβολοῦσι πανταχόθεν τὰ στιλπνὰ τοῦ τετηκότος μετάλλου ἀποχύματα, τὰ ὁποῖα ἡ χεὶρ τοῦ ἐργάτου ἐσκόρπισεν. Ἐκαστος στοιχειοχύτης ἔχει προσέτι πλησίον του σωρὸν γεανθράκων, ἀναγκαίαν τοῦ πυρείου τροφήν, ὁ δὲ παρ' αὐτῷ κρεμάμενος ὀρμαθὸς κρομύων μαρτυρεῖ ἱκανῶς ὅτι εὐκαιρον ποιούμενος χρήσιν τῶν περὶ αὐτὸν, ἀσχολεῖται παρέργως, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναπαύσεως, εἰς πειράματά τινα μαγειρικῆς χημείας.

Κρατῶν τορύνην μικροτέραν ἢ μεγαλητέραν κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ χαρακτῆρος, γεμίζει τὴν ὀπὴν, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐκ μετάλλου ρευστοῦ, διὰ τὰ εὐκολύνη δὲ τὴν εἰς μήτραν εἰσχώρησιν αὐτοῦ φέρει ὀρμητικῶς τὴν χειρὰ του ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, τὴν καταβιβάζει πάλιν μετὰ τυναγμοῦ, ἀνοίγει τὸν κῦβον καὶ ἐκβάλλει τὸ γράμμα, τὸν κλείει καὶ τὸν γεμίζει πάλιν, χειρονομεῖ ἐκ νέου καὶ ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς τὴν ἐργασίαν ταύτην κατασκευάζων τετρακόσια μέχρι πεντακοσίων γράμματα καθ' ὄραν. Ἐπειδὴ δὲ ἐργάζεται γυμνοὺς ἔχωντ οὐς βραχίονας κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ κατασῆματι ἔθος, εἶναι ἀδύνατον τὸ ρευστὸν καὶ ζέον μέταλλον τὸ ἀπὸ τῆς χοάνης ἀναπηδῶν καὶ πανταχόσε διαχεόμενον νὰ μὴ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῆς σαρκὸς, τὴν ὁποίαν κατακαίει καὶ μελανοῖ. Οἱ χαρακτῆρες μόλις σωρευθέντες πρὸ τοῦ χωνευτηρίου, μετατίθενται ἐπὶ τραπέζης τινος καὶ παῖς ἐπιλαμβάνεται αὐτῶν ἔργον αὐτοῦ εἶναι νὰ συντέμνη πρὸς τὸ ὠρισμένον ἐπὶ τούτῳ μέτρον τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα λαμβάνουσιν ἐν τῇ χύσει διπλάσιον τοῦ προσήκοντος μῆκος, ὅπως τὸ μέταλλον ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους πιεζόμενον γεμίξῃ καλῶς ὅλα τῆς μήτρας τὰ κοιλώματα. Παρατήρησον τὸν παῖδα τούτον· τὸ ὠχρὸν καὶ πελιδνὸν πρόσωπόν του ἀναγγέλλει τὴν δηλητήριον ἐνέργειαν τοῦ μιγνυομένου εἰς τὴν χύσιν στίμμεως, ὅπερ ἐστέρησε δύο δακτύλων, τοῦ δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος, στοιχειοθέτην τινὰ μεταχειριζόμενον χαρακτῆρας ἀρτιχύτους.

Εὐφύης τις νεανίσκος δύναται νὰ ἰσοτομήσῃ δύο καὶ τρεῖς χιλιάδας γραμμάτων καθ' ἐκάστην ὥραν· ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον δὲν ἀρκεῖ, ἀπαιτοῦνται προσέτι τέσσαρες ἄλλαι ἐργασίαι διάφοροι. Τρίβωσιν αὐτὰ κατὰ πρῶτον ἐπὶ τινος λείας πέτρας, ἐξομαλύνοντες οὕτω τὸ τραχὺ καὶ ἀνώμαλον αὐτῶν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρασκευάζουσιν ὡσαύτως δισχίλια μέχρι τρισχιλίων κατὰ πᾶσαν ὥραν. Μετὰ ταῦτα παρατάττουσιν αὐτὰ κατὰ στίχον ἐπὶ κανόνος τινος ὁμοίου μὲ στοιχειοδόχον ἐνὸς πήχεως τὸ μῆκος, τρισχίλια μέχρι τετρακισχιλίων καθ' ἐκάστην ὥραν· τρί-

τη τις ἐργασία ὁμαλύνει καὶ ἐξισώνει τὸ κάτω ἄκρον ἐκάστου γράμματος, τὸ ὁποῖον ἐξεταζόμενον μετὰ ταῦτα διὰ μικροσκοπίου, ἀπορρίπτεται ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς του εἶναι κακόμορφος, ἀτελῶς ἐσχηματισμένος ἢ ἰσχνότερος τοῦ δέοντος, καὶ τέλος ἀπαριθμῶνται καὶ καταγράφονται διὰ νὰ λαμβάνωσιν ἐξ αὐτῶν οἱ στοιχειοθέται ὅταν ἡ χρεῖα τὸ καλῆ. Τοιοῦτοτρόπως ρεῖθρον ἀένναον νέων χαρακτήρων, πεντήκοντα χιλιάδων καθ' ἐκάστην, ἂν ἡ ἀνάγκη τὸ καλέσῃ, κυκλοφορεῖ κατα τὴν Δέλησιν τοῦ Κ. Κλόβη δι' ὄλων τῶν φλεβῶν τῆς τυπογραφίας του. Αἷμα ζωοποιὸν ἐπαρκοῦν εἰς ὅλας τὰς χρεῖας, ἐκπληροῦν ὅλας τὰς ἀνάγκας τὰς ἦκιστα προσδοκητὰς, καὶ δι' οὐ δύναται ὁ τυπογράφος νὰ ἐπιχειρήσῃ ὄλων συγχρόνως τῶν παραδιδομένων αὐτῷ χειρογραφῶν τὴν τύπωσιν.

Ἡ εἰς τὰς τυπογραφίας προσάρτησις χυτηρίου παρέχει μεγίστην βοήθειαν. Δι' αὐτοῦ ὁ τυπογράφος δὲν ὑποχρεοῦται νὰ περιμείνῃ τὴν διάλυσιν τῶν τύπων, τὸ δὲ χειρόγραφον ἀπαλλάττεται τῆς περιττῆς καὶ ἐπιζημιῶν καθάρσεως εἰς ἣν συνήθως ὑποβάλλεται δι' ἔλλειψιν χαρακτήρων. Ἄλλοτε, ἡμεῖς αὐτοὶ, συντάκται τῆς Τριμηνιαίας Ἐπιθεωρήσεως ἡμεν ἀναγκασμένοι νὰ παραδίδωμεν τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς ἐκδόσεως, τὸ χειρόγραφον ἐκάστου φυλλαδίου. Τώρα δυνάμεθα, κατόπιν τῶν πραγμάτων βαδίζοντες, νὰ παρακολουθήσωμεν τὸ ταχὺ τοῦ πολιτισμοῦ βῆμα καὶ νὰ στείλωμεν τὴν τρίτην τὸ πρῶτ' ὄλον τὸ χειρόγραφον, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ δημοσιευθῆ ἔν εἶδη βιβλίου τὴν προσεχῆ κυριακῇ. Τοιοῦτοτρόπως ἐκτείνεται ὁ κύκλος ἐντὸς τοῦ ὁποῖου περιστρέφεται ἡ βιομηχανικὴ τῆς τυπογραφίας δύναμις. Οἱ στοιχειόδεσμοι τοῦ συγγράμματός σου δύνανται νὰ διατηρηθῶσιν κατὰ τὴν χρεῖαν ἐπὶ ἓν ἔτος ἀδιάλυτοι, καὶ τὰ τυπογραφικά σου δοκίμια νὰ σαλῶσιν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Ὁ Κ. Κλόβης στέλλει τοιαῦτα δοκίμια εἰς τὰς Ἰνδίας τὰς τε ἀνατολικὰς καὶ τὰς δυτικὰς, τὸ δὲ περιεργότερον, δημοσιμεύει κατὰ μῆνα σύγγραμμα τοῦ ὁποῖου τὰ τυπογραφικά

δοκίμια διορθοῦνται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ὁ ἀτμὸς τὰ διαπορθμεύει πέραν τοῦ ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ὁ ἀτμὸς τὸ παραδίδει εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν κοινόν. Τὰ μεταξὺ διαστήματα μηδενίζονται, καὶ τὰ ἐμπόδια ὑποχωροῦσι πάντα καὶ καταπίπτουσι. Ἄν ἀπαιτεῖται δευτέρα ἔκδοσις, ἐπιτελεῖται αὕτη διὰ τῶν συντετηρημένων τύπων, ἢ δὲ πρόνοια αὕτη παρέχει εὖωνον τοῦ βιβλίου τὴν ἀπόκτησιν.

Ἐποῖα δύναμις! ὅποια μαγία εἰς τὴν καταπληκτικὴν ταύτην διάδοσιν τῆς διανοίας!

Οἱ παρὰ τῷ Κ. Κλόβη ὑπάρχοντες ἤδη ἀδιάλυτοι τύποι, ὧν ἕκαστος ἔλκει βάρους ἑκατὸν σχεδὸν λιτρῶν, συνίστανται εἰς χιλίους ἑξακοσίους. Αἱ γραμματοθηκαὶ περιέχουσι χαρακτῆρας τόνων ἑκατὸν τὴν ὁλκὴν. Οἱ στερεότυποι τύποι ἔλκουσι περὶ τοὺς δισχιλίους τόνους. Ὑπάρχουν προσέτι ξυλογραφίας πίνακες (clichés) περὶ τὰς πενήκοντα χιλιάδας ὧν τὰ ἔκτυπα ζέλλονται εἰς Ἀμερικὴν.

Ὁ τρόπος τοῦ στερεοτυπεῖν εἶναι περίεργος καὶ ἀξίος συντόμου περιγραφῆς· ἐκμάσσουσι κατὰ πρῶτον ἐπὶ γύψου τὸν στοιχειόδεσμον, μετὰ ταῦτα ἐπιχέουσι ἐπὶ τοῦ γυψίνου τούτου τύπου τετηκὸς μέταλλον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀντιτυποῦνται σύμπαντες οἱ ἀποτελοῦντες τὸν στοιχειόδεσμον χαρακτῆρες, συναφεῖς ἤδη καὶ συνεστηκότες· τοῦτο δὲ τὸ ἔντυπον δύναται νὰ παραγάγῃ ἑκατοντακισχίλια μέχρις ἑκατοντακισμυρίων ἀντιτύπων, ὅταν ἡ τύπωσις γίνεται μετὰ προσοχῆς.

Ὁ Κ. Κλόβης ἐστερεοτύπωσε δεκατρεῖς ἱερὰς γραφὰς, δεκαπέντε λεξικά καὶ διάφορα θρησκευτικὰ συγγράμματα, τὰ ὅποια αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ πληροῦσιν ἐν κατώγειον καὶ ἀποτελοῦσι τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου τῶν ἐντύπων, ἐκτὸς δὲ τούτων παντοδαπὰ ἄλλα συγγράμματα, οἷον τὸν Ἰωάννην (Don Juan) τοῦ Βύρωνος καὶ τὰς μελέτας τοῦ Ἑρβεῦ [Hervey], τὸν Βίον τῶν Κλεπτῶν καὶ τὴν εὐσεβῆ ἀλληλογραφίαν τοῦ Βουννάνου (Bunyan). Διακοσίων δὲ χιλιάδων λιρῶν στερλίνων κεφάλαιον ὑπάρχει ἰδίως ἀποτεταγμένον πρὸς ἔκδοσιν συγγραμμάτων θρησκευτικῶν.

Εἰς ἄλλο μέρος τοῦ καταστήματος ἀποτίθεται καὶ παρασκευάζεται ὁ χάρτης, ὅστις πρέπει νὰ βραχῆ πρὸ τῆς τυπώσεως καὶ νὰ ξηρανθῆ μετὰ τὴν τύπωσιν. Ἡ πρώτη τῶν δύο τούτων ἐργασιῶν ἐκτελεῖται ἐντὸς δωματίου μικροῦ, περιέχοντος τρεῖς δεξαμενάς πλήρεις ψυχροῦ ὕδατος. Ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἐσπέρας ἐργάτης ἔχων γυμνοὺς τοὺς βραχίονας καὶ ἐρυθροὺς τοὺς δακτύλους καὶ ὑποδεδημένος κοθόρνους [sabots], βυθίζει δις εἰς τὴν δεξαμενὴν ἐκάστην δεσμίδα, ἣτις τιθεμένη μετὰ ταῦτα εἰς πιεστήριον πιέζεται ἐπὶ δώδεκα συναπτὰς ὥρας. Ὁ οὕτω βραχεῖς χάρτης καθίσταται εὐχρηστος πρὸς τύπωσιν μετὰ δύο ἡμέρας, ὅταν δὲ ὁ καιρὸς δὲν εἶναι πολὺ θερμὸς, ὁ χάρτης διατηρεῖται ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἐπὶ τοσοῦτον ὑφυγρος, ὥστε νὰ ἀπομάσῃ τὴν ἐπιχρίουσαν μελάνην. Μετὰ τὴν τύπωσιν, τὰ φύλλα τίθενται ἀνὰ χίλια περίπου εἰς δύο δωμάτια ἔχοντα θερμοκρασίαν ἐννεηκόντα βαθμῶν κατὰ τὸ θερμόμετρον τοῦ Φαρεγχεΐτου (Farhenheit) ὑπολογιζομένην (1) καὶ ὑποδιαίρουσιν μετὰ ταῦτα εἰς τετράδια δεκατεσσάρων ἢ δεκαῆξ φύλλων ἕκαστον· διὰ δὲ μικρὰς τιμὰς ῥάβδου, ἐχούσης διασταύρωμα κατὰ τὸ ἄκρον, ἀναρτῶνται ἐπὶ κεραιῶν τινῶν πλησίον τῆς ὀροφῆς διευθετημένων καὶ μένουσιν αὐτόθι ἐπὶ δύο ὥρας τοῦλάχιστον· τοιοῦτοτρόπως ξηραίνεται τὸ κάθυγρον τοῦ τε χάρτου καὶ τῆς μελάνης. Εἶναι δυνατὸν νὰ βραχῶσι διακόσιοι δεσμίδες χάρτου καθ' ἡμέραν καὶ νὰ ξηρανθῶσι τετρακόσιοι ἀνὰ πᾶσαν εἰκοσιτεσσάρων ὥρῶν περίοδον. Μετὰ τὴν ξήρανσιν, τὰ τετράδια συνωθούμενα διὰ τῆς ῥάβδου τὸ ἐν ὑπὲρ τὸ ἄλλο καὶ ἐπ' ἄλληλα τιθέμενα ἀποτελοῦσι, σωροὺς ἐκτύπου χάρτου, τοὺς ὁποίους ἢ αὐτὴ ῥάβδος ὑπαισερχομένη καταβιβάζει· στοιβάζουσιν ἔπειτα αὐτὰ ἀνὰ εἰκοσιτέσσαρα εἰς θημωνίας καὶ σημειοῦται ἐπὶ παντὸς τετραδίου ἐκάσης θημωνίας τὸ αὐτὸ γράμμα Α, Β, C, D, μέχρι τοῦ Ζ. Στρατὸς παιδῶν δωδεκαετῶν, ζωηρῶν καὶ νοημόνων,

(1) Ἦτοι 26,068 τοῦ Ῥεωμέτρου.

διερχόμενος δι' ὅλων τῶν Δημοσιῶν ἀφαιρεῖ ἀφ' ἐκάστης φύλλον ἐν, καὶ συναθροίσας οὕτω εἰκοσιτέσσερα, ὅσα συνήθως ἀπιτελοῦσι τὸν τόμον, τὰ παραδίδει εἰς τὸν παραβολέα (collationneur), ὅστις βεβαιοῖ τὴν ἀκρίβειαν τῆς συνεχείας αὐτῶν· ἀφ' οὗ δε καὶ αὐθις ὑποβληθῶσιν εἰς πλείον τὰ φύλλα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ σύνολον τοῦ συγγράμματος ἀποτίθενται ὁμοῦ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ σχηματίζουσι Δημοσίαν ἐχούσας ὕψος ἕνδεκα περίπου ποδῶν. Ἐνταῦθα λαμβάνουσι πέρασ αἱ τυπογραφικαὶ μεταμορφώσεις καὶ ἄρχεται τὸ ἔργον τοῦ βιβλιοδέτου.

Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος παῖδες, οἰονοὶ δόλιχόν τινα ἀγωνιζόμενοι, διατρέχουσι χιλιάκις τῆς ἡμέρας ὀγδοήκοντα τεσσάρων περίπου ποδῶν ἕκτασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκτείνονται ἐξοιρασμένοι αἱ τοῦ ἐντύπου χάρτου Δημοσίαι.

Ἡ χαρταποθήκη περιέχει ἑπτακισχιλίας δεσμίδας κατὰ σωροὺς εἴκοσι ποδῶν ὕψους διευθετημένας. Ἐξ αὐτῶν καθ' ἑβδομάδα τυπύονται χίλια καὶ πεντακόσια, ὧν ἐκάστη περιέχει πεντακόσια φύλλα τριακοσίων ὀγδοήκοντα ἑννέα τετραγωνικῶν δακτύλων καὶ τριῶν ὀγδῶν τὸ μέγεθος· ἂν τὰ φύλλα ταῦτα πεταγθῶσιν ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τινος τόπου ἔχοντος πλάτος εἰκοσιδύο δακτύλων καὶ ἑνὸς τέταρτου, ἤθελον σκεπάσει χιλίων διακοσίων τριάκοντα μιλίων ἕκτασιν, ἐξ ὧν τὰ διακόσια ἐξήκοντα τρία ἤθελον κατέχεσθαι ἀπὸ τὸ ἐντυπον μέρος τοῦ χάρτου. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται, κατὰ τὴν παρατήρησιν γνωρίμου τινος κυρίας καὶ περὶ τὸ ὑπολογίζεν δοκίμου, ὅτι ὁ παρὰ τοῦ Κ. Κλόβη τυπούμενος χάρτης εἶναι ἰκανὸς πρὸς κατασκευὴν τριακοσίων πενήκοντα χιλιάδων μεσοφουσάνων (journes) συνήθους μεγέθους, καὶ ἐπιτηδείων γὰρ σολίσωσι τριακοσίας πενήκοντα κυρίας συγκαταβαινούσας νὰ δεχθῶσι τοιαύτην περιβολήν. Ἡ ἔτησία δαπάνη τοῦ χάρτου ἀνατείνει εἰς 100, 000 λίρας σερλίνας, ἢ δαπανωμένη μελάνη ἔλκει βάρους χιλίων διακοσίων λιτρῶν καὶ τιμᾶται, λιτρῶν σερλί-
νῶν 1500.

Φρονεῖς ὅτι ταῦτα μόνον εἶναι τῆς τυπογραφικῆς τέχνης τὰ

κατορθώματα ἀπατάσαι θέλεις τὴν ἰδῆ εἰσβάλλουσιν εἰς τῆς ζωγραφικῆς τὴν ἐπικράτειαν· χάρις εἰς νέαν τινα ἐπινοίαν τοῦ Κ. Καρόλλου Κνίγχτου, ἡ τυπογραφία χρωματίζει ταχέως καὶ εὐκόλως τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας, καὶ παρέχει αὐτοὺς ὄχι μόνον εὐωνοτέρους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐντελέστερον ἐξεργασμένους. Παρατήρησον τὸ τετράγωνον ἐκεῖνο δοχεῖον τὸ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου κείμενον· ἀνθ' ἐνὸς ἔχει τέσσαρα πώματα, ἐν ἑφ' ἐκύστης τῶν πλευρῶν συνηρμοσμένον, τὰ ὁποῖα διαδοχικῶς ἐπικύπτοντα κλείουσι προσφυῶς τὸ δοχεῖον. Ἐκ τῶν πωμάτων τούτων, τὰ ὁποῖα ὑποβάλλονται εἰς πίεσιν, τὸ μὲν μεταδίδει εἰς τὸν ἐν τῷ δοχείῳ τεθημένον χάρτην τὸ γλαυκόν, τὸ δὲ τὸ κίτρινον, τὸ τρίτον τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ τέταρτον τὸ μέλαν χρῶμα· αἱ δὲ τέσσαρες αὗται ἐργασίαι διαδοχικῶς ἐπιτελούμεναι ἀρκούσι πρὸς ἐντελῆ· ἐξεργασίαν γεωγραφικοῦ τινος χάρτου· Ἐκαστον τῶν πωμάτων ἔχον ἐμπετασμένον χαλκοῦ πέταλον, ἀντλεῖ τὴν οἰκείαν βαφὴν ἀφ' ἐνὸς τῶν τεσσάρων βυσμάτων ἢτοι κυλίνδρων, οἵτινες ἔχουσι τὴν στείλνότητα τῶν τεσσάρων θεμελιωδῶν χρωμάτων, καὶ τὴν μεταδίδει εἰς τὸν χιονοειδῆ χάρτην. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου βλέπει τις, ὡς εἰς μέγα κάτοπτρον, τοὺς ποταμοὺς γλαυκοὺς τῶν ἐπαρχιῶν τὰς μὲν κυανὰς, τὰς δὲ πρασίνας, ὅταν τὸ κιτρινοβαφές πῶμα ἐπέχρισε τὴν ὑπὸ τοῦ κυανοβαφοῦς μεταδοθεῖσαν εἰς τὸν χάρτην χροίαν· ἄλλας πάλιν ἐρυθρὰς, ἢ πορφυρὰς ὅταν τὸ κυανοῦν ἀνεμίγη μετὰ τοῦ ἐρυθροῦ, ἢ τέλος ἰσοειδεῖς, ὅταν τὸ ἐρυθρὸν ἐπῆλθε μετὰ τὸ κυανοῦν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διὰ τῶν τεσσάρων πωμάτων παράγονται ἑπτὰ βαφαί· Δι' ὁμοίας τινος μεθόδου ὁ Κ. Ὑλμάνδελλος (Hulmandell) μεταδίδων εἰς διαφόρους λίθους, βαφὰς ἐλαιοτριβεῖς παρήγαγε, διὰ τῆς ποικίλης λεγομένης λιθογραφίας (Lithographie modifiée) ἣτις καὶ λιθοχρωμία (Lithochromie) ἐπωνομάσθη, πίνακας χαριεστάτους, καὶ περιέργους διὰ τε τὴν ὁποῖαν προξενοῦν ἐντύπωσιν καὶ διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ὕφους.

Ἡ ὀγδὴ τῆς ἐσπέρας ἐσήμανεν· Στοιχειοθῆται, πιεσαί,

διορθωταί, δαίμονες μαῦροι, ὡς ἡ καλύπτουσα τὰ πιεστήρια μελάνη, ὑπάγετε, ὁ καιρὸς τῆς ἀναπαύσεως ἦλθεν· Τὸ ἰδικόν μου ἔργον τελειώνει μετὰ τοῦ ἰδικοῦ σας. Ὁργανοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐλατήρια λυσιτελή τῆς μεγάλης ταύτης μηχανῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ λογισμὸς παρέχει τὴν κίνησιν, καὶ ἥτις ἐκτείνει ἀδιακόπως τῆς ἐπιστήμης τὰ ὄρια, σᾶς ἀποχωρίζομαι μετὰ λύπης. Ἐκτελεῖτε ἐνδιαστήματι μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν ἔργον διὰ πενήκοντα μόλις ἐτῶν πρὸ τῆς εὐρέσεως τῆς τυπογραφίας ἐπιτελούμενον, προσφέρετε εἰς ἡμᾶς, ἀντὶ ὀλίγων χαλκῶν, τὸ τεράσιον ἐκείνο χρῆμα, ἀνθ' οὗ ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Ἀλφόνσος εἰς μάτην προσέφερον 120 χρυσᾶς κορώνας, ὁ ἐξὶ ἐν βιβλίον, καὶ δὲν παύετε ὠθοῦντες τὸν κόσμον μετὰ τὴν ἐνεργητικὴν ὑμῶν χεῖρα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς βελτιώσεως εἰς τὴν ὁποίαν θέλει διατελεῖ διατρέχων διαπαντός.

(Quarterly Review) B.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ. -- ΝΟΜΙΚΗ.

Ὁ Ἰούστος Τιβώ. (1)

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Καρλσρούην ἢ περὶ τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Τιβώ εἶδησις, εἰς τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αὐτόθι συνδρευόντων βουλευτῶν ἀναστὰς, ἐν μέσῳ τῆς βουλῆς συνηγμένης, ὠμίλησεν ὡς ἑξῆς. "Κύριοι, πρὶν ἐπανέλθωμεν εἰς τὰς συνήθεις ἡμῶν ἐργασίας, προτείνω νὰ ἐκπληρώσωμεν ὁμοθυμαδὸν θεάρεστον ἔργον. Ὁ Τιβώ δὲν ζῆ πλέον. Ὁ περιφανὴς ἀνὴρ, διὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ὁποίου θρηνοῦν τὸ ἐν Ἐϊδελβέργῃ Πανεπιστημεῖον, τοῦ ὁποίου ἦτον μέλος, ἢ πόλις, εἰς τὴν ὁποίαν ἔζησε διὰ πολλῶν ἐνιαυτῶν, καὶ μυριοὶ ἄλλοι αὐτοῦ ζηλωταί, ἐντός τε καὶ ἐκτὸς τῆς Γερμανίας, ὁ Τιβώ εἶναι ἄξιός νὰ λάβῃ ἀπὸ μέρους τῆς ἐθνικῆς Βουλῆς (Volks-Kammer) τελευταῖον σεβασμοῦ δεῖγμα. Τῶν ἐνδόξων πολιτῶν ἢ στέρησις εἶναι ἐπαισθητὴ τῷ λαῷ, ὁ δὲ Τιβώ ὑπῆρξεν, ὑπὲρ πάντα ἄλλον, τοῦ λαοῦ μάλιστα καθηγητῆς ἐλευθέρου. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δικαστῶν, τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων, τῶν δικηγόρων τῆς πατρίδος μας ἐχρημάτισαν κατὰ καιρὸν μαθηταὶ του καὶ μεταξὺ ἡμῶν αὐτῶν ἐδρεύουν, Κύριοι, πολλοὶ νομομαθεῖς ἄνδρες, ὑπάρξαντες μαθηταὶ του καὶ διατηροῦντες πρὸς αὐτὸν θρησκευτικὸν σεβασμοῦ αἴσθημα. Περὶ τοῦ Τιβώ, Κύριοι, δυνάμεθα νὰ εἴπομεν, ὅτι ἐννοήσας ἐντελῶς τὸ μεγαλεῖον τοῦ προορισμοῦ του, ἀφωσιώθη ὁλόκληρος εἰς αὐτὸν καὶ εἰς αὐτὸν ἔμεινε

(1) Τὸ ἀρθρίδιον τοῦτο μᾶς διεκονώθη ἀπὸ ἓνα τῶν Ἑλλήνων μαθητῶν τοῦ πρό τινων μηνῶν ἀποβίωσαντος περικλεοῦς τούτου νομοδιδασκάλου· εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει εἰς αὐτὸν ὅχι ὀλίγους ἐκ τῶν διατρεχόντων τὸ στάδιον τῆς νομικῆς ἐπιστήμης νέων της.

πιστὸς μέχρι τέλους. Διέκρινεν ἀκριβῶς τὸν χαρακτήρα τῆς ἐποχῆς του, τὸ προοδευτικὸν τοῦ αἰῶνος καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ὁποῖου ἔζη. Πρῶτος αὐτὸς ἐκήρυξε πανδημῶς καὶ ἀδιστακτῶς τὴν ἀνάγκην νέας καὶ ὁμοιομόρφου καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν νομοθεσίας. Καὶ ἡ παροῦσα ἡμῶν ἀσχολία (ἡ περὶ τοῦ νέου ποινικοῦ Νόμου συζήτησις) καθιστᾷ ἔτι πλεον ἀξιοθρήνητον τὴν στέρησιν τοῦ περικλεοῦς ἀνδρός. Ὁ Τιβὼ ἦτον ὁ ἀρχηγὸς τῆς φιλοσοφικῆς τῶν Νομικῶν σχολῆς, ἐπιμείνας εἰς τὴν γνώμην, ὅτι πρέπει νὰ καταργηθῇ ἡ ῥωμαϊκὴ νομοθεσία, καθὼ ἀλλοτρία εἰς τὰς ἰδέας καὶ τὰ ἦθη τῆς σημερινῆς ἐποχῆς καὶ κηρύξας, ἀπὸ τῆς νεανικῆς αὐτοῦ ἡλικίας μέχρι τοῦ γήρατός του, πάντοτε μετ' ἐνθέρμου ζήλου, τὴν ἀνάγκην τῆς συντάξεως νέων Νόμων. Ἡ τοιαύτη αὐτοῦ διαγωγὴ ἦτο σύμφωνος μὲ τὴν γνώμην καὶ τὰς εὐχὰς ὄλων τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν τῆς εὐρείας Γερμανικῆς ἡμῶν πατρίδος, καὶ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν περιφανοῦς συγγραφέως, τοῦ μετὰ τῶν ἀρίστων τῆς ἐποχῆς του ἀγωνισθέντος τὴν μνήμην διατηρεῖ ὁ λαὸς ἀνεξάλειπτον. — Γαίαν ἔχοι ἐλαφράν! Τιμὴν, καὶ κλέος αἰώνιον! „

Μετὰ τὴν ὁμιλίαν ταύτην, ἐκφωνηθεῖσαν μετὰ βαθείας συγκινήσεως, ἅπαντες οἱ βουλευταὶ ἀναστάντες ἀπεκρίθησαν εἰς αὐτὴν ἀπόκρισιν σιωπηλὴν μὲν, ἀλλ' ἐκφράζουσιν μετὰ πολλῆς εὐγλωττίας τὴν μεταξὺ ὄλων ὑπάρχουσαν κοινότητα τῶν αἰσθημάτων, ὅσα ὁ ἀγορεύσας ἐξέφρασε.

Τὴν πρᾶξιν ταύτην τῆς Βουλῆς ἐνομίσαμεν κατάλληλον νὰ διηγηθῶμεν, διότι τιμᾷ καὶ τὸν τυχόντα τοιοῦτου σεβασμοῦ καὶ τοὺς ἀποδόντας αὐτὸν· διότι ἡ τιμὴ αὕτη προσφερομένη ὑπὸ συνελεύσεως, διακρινομένης διὰ τὰ φιλελεύθερα καὶ δημοκρατικὰ, ἂν καὶ μετὰ μεγάλης μετριότητος ἐκπεφρασμένα, φρονήματά της, θέτει, νομιζομέν, εἰς πάνδημον φῶς τὸν κατὰ διπλοῦν λόγον ἀξιότιμον χαρακτήρα τοῦ ὑπ' αὐτῆς τιμωμένου ἀνδρός. Καὶ τρώντι, αἰωνίως προσφιλεῖ κατὰ τὴν Γερμανίαν ἅπασαν καθιστᾷ τοῦ Τιβὼ τὴν μνήμην ἢ περίστασις, ὅτι δὲν ἦτον μόνον ἐπι-

σημος σοφός, δὲν ἦτον μόνον παλυμαθέστατος νομοδιδάσκαλος καὶ ὁ πρῶτος τῶν καθηγητῶν τοῦ ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, ἀλλ' ὅτι ἐκτὸς τούτων καὶ πρὸ πάντων μάλιστα ἦτον πιστὸς καὶ ἐνθερμος φίλος τῆς πατρίδος, ἀκλόνητος ὑπερασπιστὴς πάσης ἔμφρονος καὶ συνετῆς προόδου, ἀνὴρ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς πατρίδος του.

Ὁ Αντώνιος Φριδερίκος Ἰούστος Τιβῶ ἐγεννήθη τὴν 4. Γανουαρίου 1774 εἰς Ἀμελνόν τοῦ Ἀννοβέρου. Ἀφοῦ ἐσπούδασε κατὰ διαδοχὴν εἰς τὰ πανεπιστημεῖα τῆς Γοτtingης, τῆς Κοινισβέργης καὶ τῆς Κείλης, ὠνομάσθη, κατὰ τὸ 1796 ἔτος, εἰς τὴν τελευταίαν πόλιν, προλύτης τοῦ Δικαίου, δημοσιεύσας καὶ θίσιν του : de genuina juris, personarum et rerum indole. Ἐν ἔτει 1797 ἔγραψε τὴν *Εγκυκλοπαίδειαν* τοῦ Δικαίου, ἐν ἔτει 1798 διωρίσθη ἀναπληρωτικὸς καθηγητῆς τῆς νομικῆς σχολῆς, καὶ ἐν ἔτει 1799 τακτικὸς καθηγητῆς (ordinarius). Κατὰ τὸ 1802 ἔτος ἐκλήθη εἰς Ἰένην, κατὰ τὸ 1805. εἰς Εἰδελβέρδην, ἐπανορθωθέντος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἀρχαίου καὶ περιφήμου τῆς πόλεως αὐτῆς πανεπιστημείου. Ἐκτοτε καὶ μέχρι τῆς τελευτῆς του δὲν παρήτησε πλέον τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν, τὴν ὁποίαν ἐλάμπρυνε διὰ τῶν βαθέων γνώσεων του, τῆς σπανίας ὀξυνοίας του, τῆς ῥητορικῆς ἄμα δὲ γλαφυρωτάτης καὶ κομψῆς ἀπαγγελίας του, καὶ τελευταῖον διὰ τῆς ἐκδόσεως διαφόρων πολλοῦ λόγου ἀξίων συγγραμμάτων.

Ἐν ἔτει 1798 ἐδημοσιεύθησαν τὰ περὶ διαφόρων ἀντικειμένων τοῦ Δικαίου *Δοκίμιά* του, κατὰ δὲ τὸ 1799, ἡ περὶ τῆς λογικῆς ἐρμηνείας *Θεωρία* ἐν ἔτει 1802 τὸ περὶ κατοχῆς καὶ περὶ παραγραφῆς σύγγραμά του καὶ ἡ ἐπίκρισις τῆς ὑπὸ τοῦ Φεϋερβάχου ἐπιθεωρήσεως τῶν τοῦ προινικοῦ Δικαίου ἀρχῶν· ἐν ἔτει 1814, αἱ περὶ διαφόρων τοῦ πολιτικοῦ Δικαίου ζητημάτων *διατριβαί* (civilistische Abhandlungen). Παραλείπομεν δὲ τὸ πλήθος τῶν ἐπικριτικῶν διατριβῶν, τῶν περιεχομένων εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐφημερίδα τῆς Ἰένης (Jénaische

literatur - Zeitung) καὶ εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ἐϊδελ-
βέργης (Heidelberger Jahrbucher).

Ἄλλὰ τὸ κύριον αὐτοῦ σύγγραμμα, τὸ ἀσχολῆσαν αὐτὸν δι' ὅλης του τῆς ζωῆς, εἶναι τὸ σύστημα τῶν πανδεκτῶν, σύγγραμμα κλασικὸν καὶ μαρτυροῦν τὰς βαθείας τοῦ συγγραφέως γνώσεις, τὴν θουμαστὴν ἀγγί-
νοϊαν καὶ τὸ ἐξόχως μεθοδικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, δι' οὗ ἐκατόρ-
θωσε νὰ εἰσαγάγῃ τάξιν καὶ σαφήνειαν, ὅπου πρότερον ἐπεκράτει μεγίστη σύγχυσις. Ἡ ἰδέα τῆς συνενώσεως τῶν εἰς τοὺς Πανδέκτας ἐσπαρμένων στοιχείων τοῦ Δικαίου, τῆς ὑπὸ λογικὴν καὶ συστηματικὴν τάξιν συγκεντρώσεως αὐτῶν καὶ τῆς κατατάξεώς των, μετὰ τῶν ὑπὸ τῆς γερμα-
νικῆς νομολογίας, τοῦ κανονικοῦ Δικαίου καὶ τῶν αὐτοκρα-
τορικῶν νόμων ἐπενεχθεισῶν εἰς αὐτὰ τροπολογιῶν, εἰς ἀναλόγως σύντομον πόνημα, μὴ ἀποτελοῦν πλέον τῶν τριῶν τόμων εἰς ὄγδοον, μόνῃ ἢ ἰδέα αὕτη δὲν εἶναι ἐξό-
χου ἰκανότητος δείγμα; Ἡ μεγίστη δὲ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἰδέας ταύτης ἐπιτυχία ἐδικαίωσεν ἀκολούθως τὴν προσδοκίαν τοῦ κοινοῦ. Καὶ, ἢ πληθὺς τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκδόσεων τοῦ συγγράμματος καὶ αἱ περὶ αὐτοῦ ψῆφοι τῶν σοφῶν ἐκείνων, ὅσοι ἀντιπαρέβαλον τὸ πόνημα τοῦ Τιβῶ πρὸς τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων, ἐπικυροῦν ἀποχρόντως τὴν παρ' ἡμῶν ἐπενεχθεῖσαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κρίσιν.

Ὁ Τιβῶ ἦτο προωρισμένος διὰ τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν, εἰς ἣν ὀφείλει καὶ τοὺς λαμπροτέρους καὶ πληρεσέρους θριάμβους του. Ἀπὸ τῆς ἔδρας του ταύτης ἔλαμπεν ὡς ἄστηρ, τοῦ ὁποίου τὸ φῶς μῆτε πρὸ αὐτοῦ ἔφθασεν ἄλλοις τις τῶν κατὰ τὴν Γερμανίαν καθηγητῶν, μῆτε θέλει πι-
θανῶς ὑπερβῆ ποτὲ μετ' αὐτὸν ἄλλος. Παραδίδων τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοὺς Πανδέκτας, ἐλάμβανεν ἀφορμὴν ν' ἀναπτύσῃ διὰ νέων πάντοτε λεπτομερειῶν καὶ ν' ἀναλύῃ δ' ἰδιαζούσης περὶ τὴν ἔκφρασιν ἀκριβείας τὴν πραγματείαν, τῆς ὁποίας τὰς βάσεις περιεῖχε τὸ σύγγραμ-
μί του. Ἦτον δὲ βεβαίως ἀνάγκη ἐξόχου ἰκανότητος καὶ ἐκτάκτου κομψότητος τοῦ λόγου, διὰ νὰ διατηρῆται ἀδια-

λείπτως προσεκτικὸν καὶ Ἰρησκευτικῶς σιγάζον τὸ ἀκροατήριον, συγκείμενον ἀπὸ πολλὰς ἑκατοντάδας νέων σπουδαστῶν, οἵτινες εὐχαρίστως ἔμενον τρεῖς ὁλοκλήρους ὥρας ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπὶ τῶν βάθρων, ἀκροώμενοι μετ' ἀπληξίας τὴν πάντοτε ζωηρὰν, πνευματώδη, τερπνὴν καὶ γλαφυρὰν τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτῶν καθηγητοῦ ὀμιλίαν.

Τὸ ὄξύ, καὶ πολλάκις δηκτικὸν τοῦ Τιβῶ πνεῦμα εὕρισκεν ἐλεύθερον στάδιον εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ περὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν νόμων μαθήματος (*hermeneutica juris*). ἐκεῖ μάλιστα ἔπρεπε νὰ τὸν ἀκούσῃ τις ἐπικερτομούντα ἀσπλάγχχνως τοὺς σχολαστικούς καὶ τοὺς καθηγητάς.

Ἀκροώμενοι τὰς περὶ τοῦ γαλλικοῦ πολιτικοῦ Δικαίου κατὰ τὸν Ναπολεόντιον Νόμον παραδόσεις του, ἐθαυμάσαμεν πολλάκις τὸ ἔλλογον καὶ τὸ ἀκριβὲς τῶν παρατηρήσεών του καὶ τὸν παραλληλισμὸν τῶν γαλλικῶν πρὸς τοὺς γερμανικοὺς νόμους. Ἡ εὐροια καὶ ἡ κομψότης τοῦ λόγου του, ἡ ἀκρίβεια καὶ τὸ ἀψευδὲς τῶν παρατηρήσεών του ἀνεκάλει εἰς τοῦ ἀκροατοῦ τὴν μνήμην τοὺς καθηγητὰς ἐκείνους, ὅσοι ἐτίμησάν ποτε τὰς διδασκαλικὰς τῆς Γαλλίας ἔδρας, καὶ τῶν ὁποίων ὁ Τιβῶ ἐφαίνετο γνήσιος ἀπόγονος. Πολλάκις δὲ ἀπέδιδε μετὰ πολλῆς γλαφυρότητος καὶ μεγάλης ἀμεροληψίας τὸν προσήκοντα ἔπαινον εἰς ἕκαστον τῶν Νομοδιδασκάλων, ὅσοι κατὰ τὸν 16. καὶ 17 αἰῶνα ἐδόξασαν τὴν γαλλικὴν σχολήν.

Ἄλλ' ὁ Τιβῶ εἶχε προσέτι καὶ ἄλλο πλεονέκτημα, ἀνώτερον, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, πάντων τῶν, καθ' ἑαυτὰ ἐξόχων, καθηγητικῶν αὐτοῦ πλεονεκτημάτων. Καὶ τοι ἀφοσιωμένος ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἔρευναν τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, τῆς ἀποτελούσης τὸ κύριον τῶν παραδόσεών του θέμα, καὶ τοι ἀδιαλείπτως ἀσχολούμενος εἰς τὰς ἱστορικὰς αὐτοῦ ἐργασίας, ἐφρόνει ὅμως πάντοτε, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπέικη διηνεκῶς ἡ Γερμανία εἰς νομοθεσίαν, πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν δι' ἄλλον λαόν, κοινωνίαν ἄλλην καὶ ἄλλα ἤθη συντεταγμένην. Ἐφρόνει, ὅτι καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ τὸ συμ-

φέρων τῆς Γερμανίας ἀπῆτουν τὴν εἰσαγωγὴν νόμων ὁμοιομόρφων, κοινῶν εἰς ἅπαν τὸ ἔθνος καὶ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἢ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ ἐψηφισμένων. Τὴν πεποιθησὶν τοῦ ταύτην, τῆς ὁποίας ἡ Γαλλικὴ δεσποτεία περιέστειλε τὴν ἔκφρασιν, ἀλλὰ δὲν ἀπέσπασε τὴν ρίζαν, τὴν πεποιθησὶν ταύτην, εἰς τῆς ὁποίας πολλῶ μᾶλλον τὴν στερέωσιν συνέδραμεν ἢ ἐν τῇ ἐθνικῇ γῇ παρουσία τῶν ξένων, ἐξέφρασεν ὁ Τιβὼ πανδημεὶ κατὰ τὸ 1814 ἔτος, ἅμα ἐπανελάβε τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἡ πατρίδος του. Πόσον δὲ κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐθεώρει τὴν ἐποχὴν ταύτην! Δὲν εἶχε πρὸ μικροῦ κυρώσει τὴν ἀπόφασίν τῆς αὐτῆν διὰ τοῦ τιμαλφεστέρου αἵματός τῆς; Ἐκτὸς δὲ τούτου, καὶ τῇ ὑπεσχέθησαν καὶ τῇ ὤμωσαν πανδήμως, ὅτι ἔμελλε τοῦ λοιποῦ νὰ ὑπάρχη μεταξὺ τῶν θρόνων, τῶν ὑπ' αὐτῆς μετὰ τοσαύτης γενναιοφροσύνης ἀποκατασταθέντων, καὶ τοῦ ἐκπληρώσαντος τὸ μέγα τοῦτο ἔργον λαοῦ, φιλία στενὴ καὶ μόνιμος, κοινότης συμφερόντων, καὶ αἰσθημάτων ἀμοιβαιότης. Καὶ τί ἐδύνατό τις τότε φυσικώτερον νὰ ἐπιθυμήσῃ ἄλλο, εἰμὴ τὴν στερέωσιν τῆς Γερμανικῆς Ὅμοσπονδίας διὰ νομοθεσίας ὁμοιομόρφου καὶ ἰσχυρούσης κατὰ πᾶσαν τῆς αὐτῆς πατρίδος τὴν ἔκτασιν! Τὴν γενναιοφρονα ταύτην ιδέαν ἀνέπτυξεν ὁ Τιβὼ διὰ συγγράμματος, ἐπιγραφομένου: Περὶ τῆς ἀνάγκης γενικοῦ καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν πολιτικοῦ Δικαίου, δημοσιευθέντος ἐν ἔτει 1814 καὶ ἐπενεγκόντος ἀντιρρήσεις τὰς πλέον σφοδρὰς καὶ τὰς πλέον ἐξημμένας.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του ἀνέφερον ὁ Τιβὼ πλῆθος ὑψηλοτάτων σκέψεων ἐπεκαλεῖτο δὲ πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου γενικοῦ Νόμου τὴν συγκάλεισιν συλλόγου συγκειμένου ἐκ τῶν περιφανεστέρων τῆς Γερμανίας ὄλης νομοδιδασκάλων καὶ τῶν ἐν τέλει, τῶν ὁποίων αἰ ἠνωμένοι, ἐπίμονοι καὶ εὐσυνειδητοὶ ἔρευναι καὶ αἰ βαθεῖαι ἐπισημονικαὶ γνώσεις ἤθελον ἀναμφιβόλως ὑπερνικήσει ὅλας τὰς περὶ τὴν ἀποπεράτωσιν τοσοῦτον σημαντικοῦ ἔργου δυσχερείας. Ἀπῆντησαν εἰς τοῦ Τιβὼ τὴν γνώμην ταύτην δι' ἐν-

στάσεως ἀπαραδέκτου, διὰ προφάσεων παντοδαπῶν, καὶ, ἅς τὸ εἶπωμεν, διὰ σοφισμάτων ἀναξίων τοσοῦτον σπουδαίας συζητήσεως, ἀναξίων ἐκείνων, οἵτινες τὰ ἐπενόησαν. Ὑπεκρίνοντο τὴν δοξασίαν, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ πλασθῆ καὶ νὰ ἐπιβληθῆ εἰς τὸν λαὸν ὅλως διόλου νέον Δίκαιον, καὶ ἀπεδείκνουν, ποριζόμενοι ἄλλεπάλληλα συμπεράσματα ἀπὸ τινος περὶ ἀναλόγου ἄλλου ζητήματος προγενεστέρου συγγράμματος (Lettres sur la Législation, par Schlosser, 1789), ὅτι τοιαύτη ἐπανάστασις δὲν ἦτον μὴδ' ἀναγκαία, μὴδ' ἐκτελέσεως ἐπιδεκτική. Ὁ Schlosser εἶχεν ποτὲ καταπολεμήσει τὸν νέον Προυσικὸν νόμον (Landrecht), ἀλλὰ μετὰ ταῦτα δὲν ἔμεινεν ἄνθρωπος ἔμφρων καὶ ἀμερόληπτος, ὅστις νὰ μὴν ἀναγνωρίσῃ ὡς εὐεργέτημα τὴν μερικὴν ταύτην τῶν Γερμανικῶν νόμων μεταρρύθμισιν. Διαστραφείσης δὲ ἄπαξ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῆς συζητήσεως, ἐξακολούθησεν αὕτη μέχρι τέλους στρεβλῶς διεξαγομένη. Ἐπανελήφθη μέχρι κόρου, ὅτι ἦτον γελοῖον νὰ φρονῆ τις δυνατὴν τὴν εἰσαγωγὴν προὔπαρχόντων ἤδη, δι' ἄλλους τόπους συντεταγμένων νόμων. Ἐλέχθη πολλάκις, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ εἰσαχθῶσι οἱ Προυσικοὶ, Αὐστριακοὶ καὶ Γαλλικοὶ νόμοι καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν, κατακερματισμένην ἤδη καὶ διηρημένην εἰς ἀπείρους ἐπαρχίας, ἔχουσαν διάφορα ἦθη καὶ ἔθιμα. Ἐπρόσθεσαν δὲ τινες, ὅτι, καὶ ἂν οἱ νόμοι οὗτοι εἰσῆγοντο, ἡ Γερμανικὴ ὁμως γλῶσσα δὲν ἦτον ἐπαρκὴς πρὸς τὴν τοιαύτην μεταβολήν. Πρόληψις ὀλεθρία! πνεῦμα στενὸν καὶ ζοφῶδες, δυνάμενον νὰ καταστρέψῃ διὰ παντὸς τὸν μέγαν προορισμὸν μιᾶς τῶν ὠραιότερων τῆς Εὐρώπης γαιῶν.

Προσθετέον δὲ, ὅτι αἱ τοιαῦται ἀντιρρήσεις ὑπέκρυπτον συμφέροντα δυναστῶν, ἀρχόντων καὶ κυβερνήσεων, ἐπιλησμώνων, μετὰ τὴν νίκην, τῶν ὄρκων, τοὺς ὁποίους ἐν τῇ δυστυχίᾳ ὤμοσαν. Αἰωνίαν δὲ κηλίδα θέλει φέρει τοῦ Κ. Σαβινὸν ἡ δόξα, ὡς ὑποστηρίζαντες καὶ ἀποδεχθέντες θέμα κατὰ διπλοῦν λόγον σαθρὸν, διὰ τε τὸν ὀπισθοδρομικὸν αὐτοῦ σκοπὸν καὶ διὰ τὴν ἀθλιότητα τῶν ἐπιχειρημάτων,
(ΤΟΜ. Α. ΦΥΛ. Γ.) 21.

Μεταξὺ τῶν ἠθῶν τῆς ἀρκτώας καὶ τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας ὑπάρχει πολὺ μεγαλητέρα συγγένεια, παρὰ μεταξὺ τῶν τῆς μεσημβρινῆς καὶ τῆς ἀρκτώας Γαλλίας, μεταξὺ τῆς Προβεγγίας καὶ τῆς Νορμανδίας, τῆς Γασκόνης καὶ τῆς Βρετανίας. Καὶ ὅμως, αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἄνευ οὐδὲ μιᾶς ἐξαιρέσεως συναπετέλεσαν μὲν τὴν πολιτικὴν ἐνότητα, τὴν ὑπὸ τοῦ Ῥεσχελιέως, Δουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. καὶ τῆς ἐπαναστάσεως εἰς αὐτὰς ἐπιβληθεῖσαν, συναπετέλεσαν δὲ τὴν νομοθετικὴν ἐνότητα ἐπὶ τῆς Ἀυτοκρατορίας. Ἐπομένως, πᾶς ὁ ἀμφισβητῶν εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ στερεώτερον, προφανέστερον καὶ ἀρχαιότερον θεμέλιον τῆς ἐθνικότητός της, τὴν γλῶσσαν δηλονότι καὶ τὴν φιλολογίαν αὐτῆς, ἀντιφάσκει εἰς τε τὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὰ γεγονότα. Δὲν ἦτον τοιοῦτον τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπὸ τοῦ Καλίσου κατὰ τὸ 1812 ἔτος προκηρύξεως, ἣτις ἐκάλει εἰς τὰ ὄπλα, εἰς τὸν ἱερὸν καὶ κοινὸν κατὰ τοῦ ξένου δεσπότη πόλεμον, πάντα, τὸν λαλοῦντα τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, πάντα τὸν ἐγκουχόμενον ὅτι ἀνήκε εἰς τὴν μεγάλην Γερμανικὴν οἰκογένειαν! Καὶ ἔπειτα, οἱ προσομολογηθέντες, ἐν μέρει δὲ καὶ συνταχθέντες νόμοι τῆς ἐλευθεροτυπίας, οἱ καθ' ἐκάστην παρασκευαζόμενοι νόμοι περὶ τῆς φιλολογικῆς κυριότητος, τὸ καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν εἰσαχθέν ὁμοίμορφον νομισματικὸν σύστημα καὶ οἱ συνεχόμενοι μετ' αὐτοῦ νόμοι, ὁ μέγας τελωνιακὸς δεσμὸς, ὁ περιβάλλων τὸ μείζον μέρος τῶν ὁμοσπόνδων κρατῶν, καὶ αἱ συνθήκαι αἱ κανονίζουσαι τὰ κατὰ τὸν τελωνιακὸν τοῦτον δεσμὸν, πῶς ἄλλως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν, εἰμὴ ὡς ἀποδεχόμενα τὸ αἴσθημα καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, πῶς ἄλλως εἰμὴ ὡς βήματα πρὸς πραγματίωσιν τῆς ἐνότητος αὐτῆς;

Τοῦ μὲν Τιβῶ λοιπὸν ἡ πατριωτικὴ ἐπιχείρισις ἀπέτυχεν. Ἀλλὰ, ταχέως ἢ βραδέως, ὑπέλκουσα εἰς τὸν προορισμὸν της, ἡ Γερμανία θέλει ἀναμορφωθῆ ἐπὶ βάσει στερεᾶς καὶ ἀκλόνητου, τῆς ὁποίας, οὕτως εἰπεῖν, τὸν θεμελιώδη λίθον θέλει ἀποτελεῖ ἡ νομοθετικὴ ἐνότης, νόμος ὁμοιόμορφος. Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ὥραν, θέλει ἀ-

ναπολίσει εἰς τὴν μνήμην τῆς ἡ πατρὸς τὸν ἀξιότιμον πολίτην, τὸν προτείναντα πρῶτον τὴν μεταρρύθμισιν, τὴν ὁποίαν πᾶς Γερμανὸς ὀφείλει τοῦ λοιποῦ νὰ ἐγγράψῃ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν αὐτοῦ κατῆχσιν, πᾶς δ' ἐκλογεὺς νὰ συσταίῃ εἰς τὸν πληρεξούσιον, τὸν ἀποστελλόμενον εἰς τὴν βουλὴν.

Ἄλλοι, εὐεπέεεροι, θέλουσι βεβαίως ἐγκωμιάσει τὸν διπλοῦν τοῦ Τιβῶ χαρακτήρα, καὶ ὡς σοφοῦ νομοδιδασκάλου καὶ ὡς δημοσιογράφου. Δὲν θέλουσι δὲ ἀναμφιβόλως λησμονήσει, ὅτι αὐτὸς οὗτος, τοῦ ὁποίου ὁ ὀμιλία ἦτο τόσο ἀρμονικὴ καὶ τόσο εὐφραδὴς, ὅταν διὰ τῆς ἰσχύος τοῦ πνευμάτος του ἀνέλυε καὶ ἀνέπτυσσε τὰ δυσκολώτερα καὶ τὰ ξηρότερα τοῦ ῥωμαϊκοῦ Δικαίου τεμάχια, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Τιβῶ εἶχε, ἐν τῷ ἰδιωτικῷ του βίῳ, στήσει βωμὸν εἰς τὰς ὡραίας τέχνας, καὶ ὅτι ἦτον ἀφωσιωμένος εἰς τὴν μουσικὴν, σεβόμενος πρὸ πάντων καὶ θαυμάζων ἐκ τῶν μουσικῶν τοὺς ἀρχαίους.

Ὅσον δ' ἀποβλέπει τὴν παροῦσαν διατριβὴν, σκοπὸν ἄλλον δὲν ἔχει εἰμὴ ν' ἀποδώσῃ τὸ σέβας, τὸν ὁποῖον πᾶς εὐγνώμων μαθητὴς ὀφείλει εἰς διδάσκαλον τόσο ἐξοχον καὶ τόσο περικλητῆ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ Χρόνου.)

X. P.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ.

Ἀπολογία Θ. Φαρμακίδου,

Θεωροῦμεν μέγα δυστύχημα τὰς περὶ θρησκείας συζητήσεις καὶ τοὺς περὶ πίστεως διαπληκτισμούς. Ἐὰν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν συμβεβηκότων ἐπικαλούμεθα πάντοτε τὴν πάλην τῆς συζητήσεως καὶ τῆς αὐστηροτέρας κατακρίσεως, εἴτε διὰ τὸ προκύπτει ἐκ τῆς συγκρούσεως τῆς ἀληθείας τὸ φῶς, εἴτε διὰ τὸ ἐξελέγχονται τὰ κυβερνητικὰ ἔργα τεκταινόμενα ὑπὸ τὸ σκότος τῆς ἐχεμυθίας, ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ὅμως, ὅπου τὸ πῖ σ τ ε υ ε καὶ μ ἤ ε ρ ε ὕ ν α, κλείει τὴν θύραν τοῦ συλλογισμοῦ καὶ ἀνοίγει τὴν καρδίαν εἰς λατρείαν καὶ εἰς κατάνυξιν, προκρίνομεν πάντοτε τὴν σιωπὴν. Διατὶ ἡ πάλην αὐτὴ περὶ τῶν θρησκευτικῶν πραγμάτων;— Διατὶ τὴν σχέσιν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, σχέσιν μυστηριώδη, τὴν φαρμακεύωμεν μὲ τὴν θρασεῖαν καὶ ἴταμην συζήτησιν;

Ἄλλ' ἀφοῦ ὑπάρχει ἡ περὶ θρησκευτικῶν συζήτησις, καὶ τὸ χεῖριστον ἀναμίγνυται μὲ τὰ καθ' ἡμέραν ἀνανεούμενα πολιτικὰ συμβεβηκότα, ἀναγκαζόμεθα τὸ καταγράψωμεν τὰ γεννήματα τοῦ πολέμου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος καθὼς ὅλοι οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι ὑποκρύπτουν πολιτικῶν ἀρχῶν ἀξιώσεις καὶ τεχνάσματα, ἀφήνοντες τὴν εὐθύνην τῶν συνεπειῶν τοῦ πολέμου εἰς τοὺς ἀ ρ ξ α μ έ ν ο υ ς χ ε ι ρ ῶ ν ἀ δ ί κ ω ν.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Κ. Φαρμακίδου καθὼς καὶ τὰ προεκδοθέντα συγγράμματά του θέλουσιν διασωθῆ ὡς ναύαγια ἀπὸ τὸν κατακλεισμόν τῆς λήθης, ἡ ὁποία καταπνίγουσα ὅλα τὰ πάθη καὶ περιπαίζουσα τὰς πλέον ἀκαμάτους προσπαθείας, μόλις ἐπιτρέπει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἰστοριογράφους τὸ συλλάβωσι μερικὰ ἴχνη, μερικὰ πατήματα τῶν παρελθόντων χρόνων, τὰ ὁποῖα τοὺς χρησιμεύουν εἰς τὸ τὸ νὰ καταμετρήσωσι τὸ ἀνάστημα τῶν ἀνθρώπων τῆς

ἐποχῆς, τὴν ὁποίαν ἐξιστοροῦσιν. Ἄλλ' αὐτὰ τὰ νανάγια δὲν θέλουσι εἶναι ἀκλεῆ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, μήτε στερημένα περιεργείας καὶ χάριτος. Ἡ Γαλλία γελᾷ βεβαίως μὲ τοὺς ἀσπύδους πολέμους τοῦ Ἰανсениσμοῦ κατὰ τῶν ἀντιπάλων αἱρέσεων, ἀλλ' ἀναγινώσκει τὰς ἐπαρχιακὰς ἐπιστολὰς τοῦ Πασκάλ καὶ τὰς τιμᾶ ὡς ἐν τῶν πολυτιμωτέρων τεχνουργημάτων τῆς φιλολογίας τῆς.

Δὲν θέλω μὲ παιδαριώδη πτωχαλαζωνείαν νὰ παραβάλλω τὸ ἐπικρινόμενον σύγγραμμα μὲ τῆς Γαλλίας τὸ ἀριστούργημα, ἀλλ' αἱ πλέον τολμηραὶ παρομοιώσεις φυλάττουσι πάντοτε τὴν ἀναλογίαν τῶν δύο παραβαλλομένων ὄρων.

Ἄφορμὴ τῆς ἀπολογίας ἦτον ἡ μετάθεσις ἀπὸ τὴν γραμματείαν τῆς Συνόδου εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολὴν. Ὁ συγγραφεὺς ἀπολογούμενος ἀναγκάζεται νὰ ἰδιοβιογραφῆσῃ δηλ. νὰ διέλθῃ τὴν δυσκολωτέραν δοκιμασίαν τῆς δημοσιότητος. Ἐντὸς τῆς συντόμου αὐτῆς ἐξιστορήσεως τῶν καθ' ἑαυτὸν, δὲν εὐρίσκει τις ἐκτίμησιν τῶν ἰδίων πράξεων, μήτε ἐγκώμια ἀνευθυριάστως ἀποδιδόμενα εἰς ἑαυτὸν ἀλλ' ἀπολογίαν κατὰ δύο κατηγοριῶν ἀσεβείας καὶ τῆς δραπετεύσεως κατὰ τὸν ἀγῶνα ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν φίλων καὶ συνεργῶν του.

Ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, δὲν μένει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Κ. Φαρμακίδης φοιτητῆς, καθηγητῆς τῆς Θεολογίας, ἐφημεριδογράφος καὶ δημόσιος λειτουργὸς διέμεινε πάντοτε τέκνον τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Περὶ τὴν ἀτομικὴν αὐτὴν ἀπολογίαν περιερέφονται ζητήματα πλήρη σπουδῆς. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ὑποκύπτει δογματικῶς εἰς ἐνότητα, καθὼς ὁ καθολικὸς κόσμος ἐπισκιάζεται ὀλόκληρος ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ πάπα; ἢ πολλαὶ ἐκκλησίαι ἴσαι καὶ ἀδελφαὶ δύνανται νὰ συνυπάρχωσιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ μόνου ἀρχηγοῦ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας; Τὸ ζήτημα αὐτὸ λυθὲν πραγματικῶς δι' αὐτῆς τῆς διακηρύξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας μας, δικαιολογεῖται ἐπιστημονικῶς παρὰ τοῦ Κ. Φαρμακίδου.

Συζητείται ὕστερον ἂν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες ἐπιτρέπουν τῶν Γραφῶν τὴν μετάφρασιν· καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο λύεται καταφατικῶς κατ' εὐτυχίαν, λέγομεν, κατ' εὐτυχίαν, ὅχι διότι θεωροῦμεν ἀρίστας ὄλας τὰς μεταφράσεις τῶν Γραφῶν, αἱ ὁποῖαι συχνὰ παρέφθειρον τὸ σεμνὸν καὶ ἔνθεον τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ διότι ἠθέλομεν θεωρήσει ὡς προσβολὴν κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ κατὰ τῆς πίστεώς μας τὸ νὰ λογίζεται ὡς ἀλλοιουμένη ἢ ἀλήθεια, διότι ἐκ νέου μεταφέρεται εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον Ἑβραϊκὸν κείμενον.

Ὁ Κ. Φαρμακίδης ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εὕρισκει σύμφωνον τὸν ἐπισημότατον τῆς Ῥωσσίας Θεολόγον Πρόκοποβιτς διαπρέψαντα ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Πέτρου καὶ ἀνεγερθέντα καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς προεδρικῆς καθέδρας τῆς Ῥωσικῆς Συνόδου. Τί ἄραγε θέλουν ἀντιτάξει οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Κ. Φαρμακίδου ὡς πρὸς τοῦτο· ἢμποροῦν νὰ ἀρνηθοῦν τὸ κράτος τόσον βαρείας δοξασίας, ἢ θέλουν τυμβωρυχήσει τὸν ἔνδοξον τοῦτον νεκρὸν διὰ νὰ τὸν καθυβρίσουν μὲ ἀναθέματα μετὰ θάνατον κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευόμενα.

Ἐκτὸς τῶν ζητημάτων τούτων ἐξιστορεῖται ἡ ἀρχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν παρέργῳ ἀναφέρεται τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Μάουρερ, ὁ ὁποῖος γράφων περὶ Ἑλλάδος ἠθέλησεν ὄλα τὰ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του συμβεβηκότα μετριοφρόνως νὰ οἰκειοποιηθῆ.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Κ. Φαρμακίδου, τὴν ὁποῖαν ἐπεθυμοῦμεν νὰ ἰδῶμεν πλέον πρᾶον καὶ πλέον ὀλιγόφυλλον εἶναι σπουδαῖον φιλολογικὸν γέννημα καὶ ὡς στοιχεῖον τῆς συγχρόνου ἱστορίας καὶ ὡς ὕμνος ἀπόπεμπόμενος εἰς τὴν δημοσιότητα, ἢ ὁποῖα καθημέραν ριζώνεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Ἡ Σάλπιγξ καὶ ἡ Μέλισσα.

Ἐπάρχουν τινὲς ἑποχαὶ κατὰ τὰς ὁποίας οἰστρος ἐφημεριδογραφικὸς καταλαμβάνει τοὺς κατοίκους τῆς καθέδρας. Ἡ ἐποχὴ ἢ γονιμοτέρα περὶ τὴν δημοσιογραφίαν ἦτον βεβαίως τὸ μικρὸν τῆς ἀρχιγραμματείας διάστημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐγέννησε ἀπλὰς μόνον ἐφημερίδας, ἀλλὰ καὶ συνθέτους καὶ ἴδομεν τοῦ Κ. Σούτζου τὴν μούσαν ἐμφωλεύσασαν ἐπὶ τῶν στηλῶν τῆς Ἀναγεννηθείσης. Αὐτὸς ὁ οἰστρος ἐπανῆλθε, φαίνεται, καὶ θέλει ἐπανέρχεται περιοδικῶς ἐντὸς τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, ὡσάκις κλονούμεθα ἀπὸ ἕκτακτὸν π. συμβεβηκός.

Μετὰ τὸν Τοξότην, περὶ τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν χθὲς εἰσέτι, ἐφάμιλλος τῆς Φήμης ἐγεννήθη ἡ Μέλισσα, τῆς ὁποίας τὰ πτερὰ ἤμποροῦν νὰ ἴηται ἰσοταχῆ μὲ τὰ τῆς ταχυπτέρου Φήμης.

Πομπωδέστερον ἀνηγγέλθη ἄλλη ἐφημερίς φαινομένη σπανιώτερον ἐκτὸς τῶν ὄρων τῆς νομικῆς περιοδικότητος, ἢ Σάλπιγξ, ἢ ὁποία δὲν διασαλπίζει τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ σόλοικον καὶ τὸ κακόηθες τοῦ Σαλπικτοῦ. Εἰς τὰς ὀλίγας ἐκδοθείσας μέχρι τοῦδε σελίδας θέλετε εὔρη μυρίας λέξεις ἀνορθογράφους, τουρκικὰς, κακοζήλους, ὕβρεις καπηλικὰς ἐκτοξευομένας τόσον συχρὰς, ὥστε ἤμποροῦν νὰ φέρουν εἰς ἀηδίαν τὸν καπηλικώτερον ἀναγνώστην.

Κατὰ γεννημάτων τόσων δυστυχῶν δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἐπικαλεσθῆ τις τὴν ἀναγέννησιν ἄλλων φιλολογικῶν τέκνων, παραμυθούντων διὰ τὸ παράβολον τῶν πρώτων. Λέγεται ὅτι ὁ Σαλπικτὴς ἤκουσεν ὅτι περίφημός τις Μουσικὸς ὁ Παγανίνης αὐτεσχεδιάσθη ἀριστοτέχνης ἐντὸς σκοτεινῆς φυλακῆς· γενικεύων τὴν ἰδέαν καὶ ἐφαρμόζων αὐτὴν εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἐπίστευσε, διότι ὑπέστη πολύμηνον ὑποδίκου φυλακὴν ὅτι καὶ αὐτὸς ἀπολυόμενος ἀπὸ τὸ κακουργοδικεῖον ἐνεπνέσθη τὴν ἐφημεριδογραφικὴν τέχνην. Προσφωδέστερον ἢ Σάλπιγξ ἔπρεπε νὰ μᾶς δημοσιεύσῃ τὰς ἀποφάσεις τῶν Ποινικῶν δικαστηρίων καὶ πρὸ πάντων τὴν περὶ αἰκίω γ. νομολογίαν τοῦ Πλημμελειοδικείου Ἀθηνῶν.

Ἀδαμαντίου Κοραΐῃ Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Σμύρνης πρωτοψάλτην 1838. — Ἀπάνθισμα Ἐπιστολῶν Ἀδαμαντίου Κοραΐῃ, ἐκδιδόντος Ἰακώβου Ρώτα 1839.

Εἰς τὴν πολῦτιμον κληρονομίαν τὴν ὅποιαν μᾶς ἀφήκεν ὁ Κοραΐς, εὐρέθη καὶ τις θησαυρὸς γνωστὸς, αὐτοῦ ζῶντος, εἰς ὀλίγους μόνον καὶ ἤδη κατασταθεὶς κτῆμα ἀπροσδόκητον ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους· ὁ θησαυρὸς αὐτὸς εἶν' αἱ ἐπιστολαὶ του. Ἡ ἐπιστολογραφία εἶν' ἔργον δύσκολον· πολλοὶ ἄνδρες πολλὰ γράψαντες ἐκοπίασαν ὄχι ὀλίγον διὰ τὴν γράφωσι σύντομον γραμμάτιον, καὶ ὁ ὄνομαστὸς διὰ τὸ πνεῦμά του Γάλλος δημοσιογράφος Παῦλος Δοδουίκος ἐξέσχιζεν, ὡς λέγουν, δεκαπέντε ἐνίοτε σχέδια πρὶν ἢ κατορθῶσθαι τὴν γράφωσιν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐθεώρει ὡς ἄριστον φιλοκάλου ἀνθρώπου. Ὁ Κοραΐς ὀφείλομεν τὸ ὁμολογῆσωμεν, ἐξῆλθε νικηφόρος σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ τὴν δυσκολίαν ταύτην ὡς ἔργον τέχνης· ἡ πρώτη μάλιστα τῶν δύο ἀνωτέρων συλλογῶν εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐγράφησαν αἱ ἐν αὐτῇ περιεχόμεναι ἐπιστολαὶ, καὶ διὰ τὸ ἀντικείμενον περὶ οὗ πραγματεύονται, καὶ διὰ τὴν γλῶσσαν εἰς ἣν τὸ πραγματεύονται.

Ὁ Κοραΐς περιγράφει εἰς αὐτὰς πρὸς τὸν ἐν Σμύρνη φίλον του πρωτοψάλτην, τὰ πρῶτα βήματα τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τῆς ὁποίας ἦτο μάρτυς. Μὲ πόσῃν ἀπλότῃ ἐξηγεῖ εἰς τὸν πολυμαθῆ πρωτοψάλτην τὰ αἰτία τοῦ τεραστίου ἐκεῖνου κινήματος· μὲ πόσῃν συμπάθειαν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀτυχοῦς μαὶ καλοκαγάρθου Δοδοβίκου τοῦ ις'. τὸν ὅποιον παραβάλλει μὲ τὸν μακαρίτην Ἐφέσου Μελέτιον, μὲ πόσῃν εὐγλωττίαν ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ τὸν Μιραβὸ τὰς πολυπληθεῖς τῶν Παρισίων στάσεις καὶ τὰς δημαγωγικὰς συνεδριάσεις τῶν Βουλῶν καὶ τὴν κρίσιν τοῦ βασιλέως καὶ τὸ τραγικὸν αὐτοῦ τέλος! Δὲν λησμονεῖ δὲ πώποτε καὶ τὴν πατρίδα·

ψέγει με εἰρωνείαν τὰς παρεκτροπὰς τοῦ τότε κλήρου, ἀγανακτεῖ διὰ τὴν δουλείαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ με νύκην τρώντι στοργὴν ἀναφέρει τοὺς ἀγῶνας οὓς καταβάλλει διὰ τὰ ἐκδικηθῆ τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος καταφορὰν ἀδίκων τινῶν ἀνθρώπων. Ἡ γλώσσα εἶναι τόσον καλὴ, ὥστε καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν ἀναγινώσκομεν με εὐχαρίστησιν.

Ἡ δευτέρα συλλογὴ, εἶναι ἐπίσης πολύτιμος ἂν καὶ δὲν ἔγινε με τὴν προσήκουσαν τάξιν καὶ ἐπιμέλειαν. Ἐν πρώτοις ἂ πειροὶ ἐπιστολαὶ εἶναι ἀχρονολόγητοι, ὅπερ δὲν εἶναι μικρὰ ἔλλειψις. Ἐπειτα τίς ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον μετὰ τὴν ἐπιστολὴν, τὴν πρὸς τοὺς ἐν Λοιδίνῳ ἀπεσταλμένους (κατὰ τὰ 25 ὑποθέτομέν γραφεῖσαν διότι δὲν φέρει ἡμερομηνίαν) ἐτέθη ἢ κατὰ τὸ 1819 ἀλληλογραφία τοῦ Κοραῆ μετὸν Μητροπολίτην Χίου Πλάτωνα· καὶ μετ' αὐτὴν ἢ πρὸς τοὺς ἐν Σμύρῃ Χίους κατὰ τὸ 1810 ἐπιστολὴν τοῦ κλ. ὀλόκληρος ἢ συλλογὴ παρέχει τὴν αὐτὴν ἀνωμαλίαν, ὡς μὴ γένομένη οὔτε κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, οὔτε καθ' ἑλθὴν. Μολοῦντούτο, ἂν ὁμολογήσωμεν χάριτάς τῷ Κ. Ῥώτα διότι διέσωσέ καὶ ἐδημοσίευσέ τοιοῦτον κειμήλιον. Εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην ἀπαντῶμεν καὶ ἄλλας τρεῖς ἐπιστολάς πρὸς τὸν πρωτοψάλτην, μετὰξὺ τῶν ὁποίων συνιστῶμεν εἰς ὄσους τάχα δὲν τὴν ἀνέγνωσαν τὴν ἐν σελίδι 94. Ἡ φιλία τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸν μακάριον ἐκείνον πρωτοψάλτην, ὅστις εἶχε φαίνεται τὸ προνόμιον τοῦ νὰ ἐμπνέῃ τὸν χαρίεντα κάλαμόν του, ἀναδεικνύεται τὸ ἀριστούργημα τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας.

Ἄλλὰ τὰ ὄρια τῆς βιβλιογραφικῆς μας ἐπικρίσεως δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι νὰ ἐκταθῶμεν· κατ' ὀλίγον ὁ Ἐρανιστῆς θέλει ἐκκληρώσει τὸ χρέος του πρὸς τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα ἐν ἄρθρῳ περιγράφων τι ἐν ἐκτάσει ὅλους τοὺς ἀγῶνας ὅσους κατέβαλε πρὸς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλα τὰ δικαιώματα ὅσα ἀπέκτησε πρὸς τὴν εὐγνωμοσύνην της· ἐκεῖ θέλει γενῆ πλατύτερον λόγος καὶ περὶ τοῦ παρόντος ἀντικειμένου.

Ἀπολογία Ἰωάννου Ὀρλάνδου καὶ Ἀνδρέου Λουβριώτου εἰς τὴν κατ' αὐτῶν ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου περὶ τῶν ἐν Δουδίῳ διαπραγματευθέντων δύο Ἑλληνικῶν δανείων κατὰ τὰ 1824 καὶ 1825 ἐν Ἀθήναις 1840.

Τὸ βιβλίον τοῦτο καὶ διὰ τὸ ἀντικείμενον περὶ τοῦ ὁποίου πραγματεύεται καὶ διὰ τὰ οὐσιώδη ἔγγραφα τὰ ὁποῖα περιέχει, εἶν' ἐν ἑκ τῶν πολυτιμότερων βοηθημάτων ἀφ' ὅσα ἄχρι τοῦδε χάριν τῆς ἱστορίας τῆς ἐπαναστάσεώς μας ἐδημοσιεύθησαν. Ἐννοεῖται ὅτι μῆτε ἔργον ἡμῶν εἶναι, μῆτε σκοπὸν ἔχομεν νὰ ἐπιφέρωμεν ἐνταῦθα κρίσιν περὶ τοῦ ζητήματος τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἀπολογίας ταύτης ὑπεβλήθη εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον καὶ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην. Περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς ἐκδότας διότι ἔφερον εἰς φῶς πολλὰ δημόσια ἔγγραφα τὰ ὁποῖα θέλουσιν εὐκρινῆσαι οὐκ ὀλίγα ἄχρι τοῦδε ἀσαφῆ πράγματα, καὶ ἐξηγήσας τὴν ἄχρι τοῦδε παρεξηγουμένην ἐπισήμων τινῶν ἀνδρῶν διαγωγὴν. Ὀφελούμεθα δὲ ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν καὶ διὰ νὰ προσκαλέσωμεν ὅλους ὅσοι τυχὸν ἔχουσι τοιαύτης φύσεως ἔγγραφα, νὰ ἐκπληρώσωσι πολῦτιμον εἰς τὸ κοινὸν ὑπηρεσίαν, σπεύδοντες νὰ τὰ δημοσιεύσωσι, διότι τρῶντι μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου θέλει τεθεῖ ὁ ἱστορικὸς εἰς κατάστασιν νὰ ἐκφέρῃ ἀμερόληπτον καὶ δίκαιαν κρίσιν.

Ἡ κηδεῖα τοῦ Κυρίου Ὀδοσφρέδου Μύλλερ.

Ἡ ἀρχαιολογία ἀπώλεσε τὸν ἐξοχώτερον θιασώτην της τὸν Κ. Μύλλερ. Ἡρὸ καιροῦ μετέβη ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Δελφούς καὶ κατεγίνετο ἀόκνως εἰς τὸ χωρογραφικὸν μέρος τῶν Δελφῶν. Ἡ περὶ τὴν ἐπιστήμην προσπάθειά του, ἐν καιρῷ θέρους, ἐθυσίασε τὸν ἄνδρα τοῦτον πολιτογραφηθέν-

τα εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα διὰ τῆς ἐπισήμης, εἰς τὴν νεωτέρα, διὰ τοῦ ἀκραιφνοῦς φιλελληνισμοῦ του, τὸν ὅποιον ὑπεξέκαιον τὰ φιλελεύθερά του φρονήματα, ἀναδειχθέντα καὶ εἰς τὰ τελευταῖα συμβεβηκότα τοῦ Πανεπιστημίου Γοττίγγης.

Τὸ ἀκαδημαϊκὸν τοῦ Πανεπιστημίου συμβούλιον, καθὼς ἠγγέλθη τὸν θάνατον τοῦ Μύλλερ, συνελθὼν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Κ. Μ. Ἀποστολίδου καὶ Θεωροῦν ὡς ἴδιον του ἔργον τὸ νὰ χορηγήσῃ τὰς πενθίμου τιμὰς, διέταξε πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ταφῇ εἰς τὸν λόφον τοῦ Ἀκαδήμου, δίδον τὸν τόπον ὅπου λαμπρότερον διέπρεψεν ἡ ἀνθρώπινος διάνοια, ὡς ἀναπαυτήριον εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κατένόησε καὶ ἐμάντευσεν εὐφύτερον τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. Ἐλπίζοντες εἰς τὸ προσεχὲς φυλλάδιον νὰ δώσωμεν πραγματείαν περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Μύλλερ, καταχωρίζομεν πρὸς τὸ παρὸν τὸν λόγον, τὸν ὅποιον ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐξεφώνησεν, ὁ Κ. Φίλιππος Ἰωάννου κατὰ παράγγελίαν τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Συμβουλίου.

Λόγος εἰς Ὀδοφρέδον Μύλλερρον καθηγητὴν τῆς φιλολογίας καὶ ἀρχαιολογίας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Γοττίγγης, ἀποθανόντα ἐν Ἀθήναις τὴν 20 Ἰουλίου 1840, καὶ ἐνταφιασθέντα τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς πλατωνικῆς Ἀκαδημίας, ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Φιλίππου Ἰωάννου.

Εἶναι ἤδη τέταρτος μῆν, ἀφοῦ ὑπεδέχθημεν μετὰ χαρᾶς εἰς τὸ ἀπτικὸν ἔδαφος καὶ ἠσπίσθημεν φιλοφρόνως τὸν ἔξοχον ἄνδρα Ὀδοφρέδον Μύλλερρον, καὶ σήμερον συνεργόμεθα σκυθρωποὶ καὶ περίλυποι διὰ τὸ ἀσπασθῶμεν αὐτὸν τὸν ἔσχατον ἀσπασμόν. Ἡ φήμη προπορευομένη τότε ἀνήγ-

γειλλεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι ὁ περικλεῆς οὗτος φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος, τοῦ ὁποίου ὁ βίος ὀλόκληρος ὑπῆρξε συνεχῆς μελέτη τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, τῶν πολιτευμάτων καὶ θρησκευμάτων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἤρχετο νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πατρίδα μας, καὶ νὰ γενῆ αὐτόπτης τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐρείπιων αὐτῆς καὶ, τῶν λαμπρῶν λειψάνων τῆς ἑλληνικῆς ἀριστοτεχνίας. Ὅπως διὰ τοῦτο χαρὰν ἐχάρη τότε ἕκαστος ἐξ ἡμῶν μέλλων νὰ ἴδῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ προσωπικῶς τὸν ἔξοχον ἄνδρα, τὸν ὁποῖον αἱ Ἑλληνικαὶ μοῦσαι ᾤκείωσαν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων μὲ τὴν πατρίδα μας. Ὅπως μᾶς ἠϋφρανεν ἡ ἐλπίς, ὅτι ἢ κατὰ τὴν Ἑλλάδα περιήγησις τοῦ πολυμαθοῦς καὶ βαθύνοου τούτου ἀνδρὸς ἔμελλε νὰ φέρῃ ὄφελος μέγα εἰς τὴν ἐπιστήμην, τῆς ὁποίας κατέστη ἱεροφάντης, νὰ διαλευκάνῃ πολλὰ αὐτῆς σκοτεινὰ καὶ ἀσαφῆ καὶ νὰ ἀκριβώσῃ πολλὰ ἀτελῆ καὶ ἀμφίβολα! Ἀλλὰ σήμερον ἡ χαρὰ ἡμῶν μετεβλήθη εἰς θλίψιν, αἱ ἐλπίδες ἡμῶν κοῦφαι ἐξηνεμώθησαν, καὶ ἡμεῖς συνερχόμεθα κατηφείς, διὰ νὰ προπέμψωμεν τὸν προσφιλῆ ἡμῶν ξένον ἀποχωροῦτα. Τὸν προπέμπομεν τάχα ἐπανερχόμενον εἰς τὴν σοφὴν Γερμανίαν, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ποθεινῆς τοῦ οἰκογενείας, εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς σεμνῆς τοῦ συζύγου, ἣτις μετὰ τῶν φιλιτάτων τοῦ τέκνων ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης ἀποδημίας μὲ πάλλουσαν καρδίαν τὸν περιμένει; Τὸν προπέμπομεν τάχα ἐπιστρέφοντα εἰς τὴν διδασκαλικὴν τοῦ καθέδραν, ὅπου ἑκατοντάδες πρὸς λόγους ὀργῶντων νεανίσκων προσδοκῶσι τὴν ἄφιξίν του, διὰ νὰ συρρέουσιν εἰς τὸ εὐρύχωρόν του ἀκροατήριον καὶ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν σοφὴν τοῦ διδασκαλίαν; Τὸν προπέμπομεν τάχα ἐπανακάπτοντα εἰς τὰ λαμπρὸν ἐκεῖνο στάδιον τῆς ἐπιστημονικῆς δόξης, τὸ ὁποῖον μὲ τόσον κρότον διέδραμε, διὰ νὰ δώσῃ νέα δείγματα τῆς μεγαλοφυΐας καὶ βαθυνοίας του, καὶ νὰ ἀποδείξῃ νέας πηγὰς ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν συζητήσεων, ἀνακαλυφθεῖσας ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν πολύμοχθον περιήγησίν του; Ἡ λύπη δὲν ἠθέλεν εἶσθαι τότε τόσον βαθεῖα, ἢ κατήφεια

δὲν ἤθελε κυριεύει οὕτω τὰ πρόσωπά μας ! Τὸν ἀποπέμ-
πομεν ἀποδημοῦντα μακρὰν καὶ ἀνόστητον ἀτοδημίαν τὸν
προπέμπομεν εἰς τὸν τάφον, εἰς τὸν ὅποιον τὸν ἔλκει ὁ
ἀμείλικτος Θάνατος, ἀπατήσας καὶ ἡμῶν καὶ τοῦ ἐπιστημο-
νικοῦ κόσμου τὰς προσδοκίας. Ἐγὼ δὲ ὠρίσθην ὑπὸ τῶν
συγκαθηγητῶν μου νὰ πληρώσω εἰς τὴν προπομπὴν ταύ-
την χρέος βαρὺ καὶ θλιβερόν, καὶ νὰ ἐκφωνήσω ἐπὶ τοῦ
χείλους τοῦ τάφου τὸν ἐξιτήριον λόγον.

Περιμένει ἴσως τὸ πολυπληθὲς καὶ ἀξιότιμόν μου ἁ-
κροατήριον νὰ μὲ ἀκούσῃ περιγράφοντα ἀπ' ἀρχῆς τὸν
βίον τοῦ δικασήμου ἀνδρός, ὡς σύνηθες εἰς περιστάσεις τοι-
αύτας, διεξερχόμεον τὰ κατὰ τὴν γέννησίν του καὶ ἀγωγὴν,
τὴν ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ταῖς ἀκαδημαῖαις μαθητείαν του
καὶ ἀνευρίσκοντα ἐν αὐτοῖς ὕλην ὑψηλῶν ἐγκωμίων ἢ ἴσως
περιμένει νὰ μ' ἀκούσῃ ἀπαριθμοῦντα ἀκριβῶς τὰ διάφο-
ρα φιλολογικὰ, ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ του πονήματα
μὲ τὰ ὅποια ἐπλούτισε τὴν ἐπιστήμην, διεξηγούμενον τὰ
πολλὰ καὶ μεγάλα πλεονεκτήματα, τὰ ὅποια ἐξαιροῦσι
τὴν ἀξίαν των, καὶ παριστάνων τὴν μεγίστην ὠφέλειαν
τὴν ὅποιαν ἐπὶ τῆς ἀκαδημαϊκῆς καθέδρας φιλοπόνως διδά-
σκων παρήγαγεν. Ἄλλὰ πρὸς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον καὶ
δυσχερὲς οὔτε εἶμαι προσηκόντως συντεταγμένος, οὔτε ὁ
παρῶν καιρὸς ἐξαρκεῖ. Ὅθεν παραλείπων τοῦτο εἰς ἄλλους
ὅσοι καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς περιστάσεις τοῦ βίου του γνωρίζουσιν
ἀκριβέστερον, καὶ τὰ διάφορα αὐτοῦ συγγράμματα ἐπιμε-
λέστερον ἐμελέτησαν, περιορίζω τὸν περὶ τούτων ἀπάντων
λόγον μου εἰς μόνα τὰ ἀκόλουθα.

Ὁ Ὀδοφρέδος Μύλλερὸς γεννηθεὶς εἰς Σιλεσίαν ἐκ
γονέων ἐνδεῶν, ἀλλ' ἀξιότιμων καὶ σεβασμίων ἐπέδοθη
ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων μὲ ἀπαράμιλλον ζέσιν εἰς τὰ ἐγκύκλια
μαθήματα, εἰς τὰ ὅποια διέπρεψε ταχέως διὰ τῆς σπανίας
του εὐφυΐας. Τὸ στάδιον τῶν ἀκαδημαϊκῶν μαθημάτων του
διήνυσσε λαμπρῶς εἰς τὸ λαμπρὸν τοῦ Βερολίνου πανεπι-
στήμιον, εἰς τὸ ὅποιον φοιτῶν καὶ περὶ τὴν φιλοσοφίαν
καὶ τὰς ἐπιστήμας προσηκόντως ἐσπούδασε, καὶ ἰδίως τὰς

φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς παραδόσεις τοῦ περιωνύμου Βοικίου μὲ ἐξαιρετον ζήλον καὶ ἐπίδοσιν ἠκροάσθη. Ἐχων ἐκ φύσεως τὸ δῶρον εὐφυΐας σπανίας, καὶ μὲ σπουδὴν ἀκάματον ἐγκύπτων εἰς τὰ μαθήματα, συνέλεξε πρῶϊμα τασοῦτον γνώσειν Ἰησαυρὸν, ὅσον σπανίως εὐρίσκεται εἰς τὴν πνευματικὴν ἀποθήκην καθηγητῶν πρεσβυτέρων. Μόλις εἰκοσαετῆς ὢν τὴν ἡλικίαν ἐξεπόνησε τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς Αἰγίνης, ἐπιγράψας τὸ πόνημά του Αἰγινητικὰ, εἰς τὸ ὁποῖον διηύγασαν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἐξόχου τοῦ πνεύματος. Τοῦτο παρηκολούθησε τὸ περὶ Μινυῶν καὶ Ὀρχομενοῦ ἐξαιρετον σύγγραμμά του, τὸ ὁποῖον εὐδοκίμησαν μεγάλως μεταξὺ τῶν σοφῶν ἱστοριογράφων καὶ ἀρχαιολόγων τῆς Γερμανίας, ἐξέτεινε πανταχοῦ καὶ ἐστερέωσε τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ δόξαν. Ὅθεν περὶ τὸ εἰκοστὸν δεῦτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του προσεκλήθη ἐκ Βρεσλαβίας ὡς καθηγητῆς εἰς τὴν ἐν Γοττίγγῃ ἀκαδημίαν, καὶ ἀνέβη μετ' εὐφημίας τὴν διδασκαλικὴν ἐκείνην καθέδραν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔμελλε νὰ λάμψῃ ὡς πρωτόβαθμος ἀστὴρ τοῦ ἐπιστημονικοῦ στερεώματος. Ὁ πλοῦτος τῶν γνωσεῶν του συνεζευγμένος μὲ τοῦ λόγου τὴν εὐροίαν κατέστησαν αὐτὸν καθηγητὴν περιώνυμον, καὶ ἔσυραν εἰς τὴν Γοττίγγαν πανταχόθεν πλήθος νέων φιλομαθῶν διὰ νὰ ἀκροασθῶσι τὰς σοφὰς παραδόσεις του. Εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καθηγεσίας του ἐφιλοπόνησε τὴν ἀρχαιολογίαν τῶν Δωριέων, τὴν τῶν Τυρρηνῶν, τὴν τῶν τεχνῶν, τρία σοφὰ συγγράμματα, αἰώνια μαρτύρια τῆς πολυμαθείας καὶ βαθυνοίας του. Ἐκτὸς τούτων μετέφρασεν εἰς τὸ Γερμανικὸν ἰδίωμα καὶ διεσίφησε μὲ πολλὰ καὶ σοφὰ σχόλια τοῦ Αἰσχύλου τὰς Εὐμενίδας, διώρθωσε καὶ ἐξέδωκε μὲ κριτικὰς σημειώσεις τὸν Οὐάρωνα καὶ τὸν Φῆστον, καὶ πλήθος ἄλλων φιλολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν πονημάτων συνέταξε, τὰ ὁποῖα ἠνέκλεισαν αὐτὸν καὶ ἐλάμπρυναν. Ἡ ἐκ παιδὸς συνεχὴς μελέτη τῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας τῆς Ἑλλάδος ἀκείωσαν αὐτὸν οὕτω μὲ τὴν πατρίδα μας, ὥστε

δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ζῶν εἰς τὴν ὑπερβόρειον Γερμανίαν ἔζη ἐντὸς αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔπνεε τὸν ἀέρα τῆς. "Ὅτι τοιοῦτος ὢν δὲν ἐδύνατο νὰ μείνῃ ἀδιάφορος πρὸς τὴν τύχην τῆς νέας Ἑλλάδος, συμπεραίνεται μὲν οἴκοθεν, τὸ μαρτυροῦσι δὲ καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἠτύχησαν νὰ τὸν γνωρίσωσι μαθητεύοντες εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γοττίγγης. Ὁ Ὀδοφρέδος Μύλλερος ἦτον ἐκ τῶν φιλελλήνων ἐκείνων, οἵτινες ὄχι μόνον προσηγόρευσαν περιχαρεῖς τὴν ἐλευθερίαν, ὅτε ξιφηφόρος ἀνεφάνη κατὰ τὸ 1821 ἔτος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὄχι μόνον ἠυχήθησαν ἐκ καρδίας ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐνδόξου ἀγωνίᾳς μας, ἀλλὰ καὶ συνήργησαν πρὸς τοῦτο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸ κατὰ δύναμιν. "Ὅτε δὲ ἡ Ἑλλὰς ἀπελύθη παντελῶς τῶν δουλικῶν τῆς δεσμῶν, ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ μολυσμοῦ καὶ ὑπὸ κυβέρνησιν ἔμφρονα καὶ πατρικὴν ἄρχισε ν' ἀπολαύῃ τῆς εὐνομίας τὰ ἀγαθὰ, ἀνεφλέχθη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ πατήσῃ τὸ ἥδη ἐλεύθερον ἔδαφός τῆς καὶ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ ἐν αὐτῇ σωζόμενα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας εὐκλείας τῆς, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν διηνεκὲς ἀντικείμενον τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν του. "Ὅθεν κατέλιπε τὴν ὑπερβόρειον Γερμανίαν καὶ διελθὼν τὴν Ἰταλίαν ἔφθασε κατὰ τὸ ἔαρ εἰς τὰς νέας Ἀθήνας. Τὸν εἶδομεν μὲ μεγάλην χαρὰν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν τὸν ἠσπιάσθημεν ὡς ἐνδοξον συνθιασώτην καὶ φίλον εἰλικρινῆ τῆς πατρίδος ἠκούσαμεν εὐγνωμόνως τὰς θερμὰς εὐχὰς, τὰς ὁποίας πολλάκις ἐκ τῶν μυθῶν τῆς καρδίας του ὑπὲρ τῆς κραταιώσεως καὶ εὐημερίας τῆς πατρίδος μας καὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημονικῶν μας καθιδρυμάτων ἐξέφρασεν ἐθέλχθημεν ἀπὸ τὸ εὐπροσήγορον αὐτοῦ καὶ πραῦθυμον ἐθαυμάσαμεν τὴν ἀκάμαντόν του φιλοπονίαν εἰς τὴν ἀνίχνευσιν καὶ ἔρευναν τῶν ἀρχαίων μνημείων, τῶν σωζομένων ἔτι εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἠυχήθημεν εἰς αὐτὸν ὑγείαν ἀνεπηρέαστον εἰς τὴν λοιπὴν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπιστημονικὴν του περιοδείαν. Ἀλλὰ φεῦ! αἱ εὐχαὶ ἡμῶν ἔμελλον νὰ μὴ πληρωθῶσι. Μεταξὺ τῶν δυσχερῶν ἔργων τοῦ πολυμύχθου τοῦ περιη-

γήσεως ἀφειδήσας ὑπὲρ τὸ δέον ἑαυτοῦ, πρὸς χάριν τῆς ἐπιστήμης, διὰ μόνην τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ἔζη καὶ ἔπνεε, κατεσχέθη ὑπὸ νόσου δεινῆς, τὴν ὁποίαν οὔτε ἡ εὐρωστοῦ φύσις του, οὔτε ἡ ἄοκνος ἐπίσκεψις καὶ ἐπιμελὴς θεραπεία ἰατρῶν σοφῶν καὶ ἀξιοτίμων νὰ καταπαλαίσωσιν ἐδυνήθησαν. Τὸν ἤρπασε λοιπὸν ἐκ μέσου ἡμῶν ὁ θάνατος θερίσας αὐτὸν πρόωρα μὲ τὸ ὀξύστομον δρέπανόν του. ἐστέρησεν αὐτοῦ τὴν σοφὴν Γερμανίαν, τῆς ὁποίας ἦτο τὸ σέμνωμα· ἐστέρησεν αὐτοῦ τὴν τῆς Γοττίγγης Ἀκαδημίαν, τῆς ὁποίας ἦτο ὁ κόσμος, καὶ ἡ ὁποία βεβαίως θέλει θρηνήσει τὴν τελευταίαν ταύτην καὶ βαρυτάτην τῶν ζημιῶν τῆς ζημίας.

Ἡ Ἑλλάς, ἄνερ μακάριε, ἣτις ἠσχόλησε καθ' ὅλον τὸν βίον τῶν πνευμάτων σου, ἔμελλε νὰ δεχθῆ καὶ τηρήσῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς καὶ τὸ νεκρὸν σου σῶμα θανόντος. Ἐμελλες νὰ κοιμηθῆς τὸν αἰώνιον ὕπνον εἰς τὴν κλεινὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐπιστημονικῶν σου μόχθων ν' ἀναπαυθῆς ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ τραχέος λόφου τῆς πλατωνικῆς ἀκαδημίας, ὅπου πολλάκις ἐν τῷ βίῳ σου ἀποπτὰν περιεπόλει τὸ πνεῦμα σου, καὶ ὅπου ἡ κόνις σου μέλλει ν' ἀναμιχθῆ μὲ τὴν κόνιν τοσοῦτων σοφῶν καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τοὺς ὁποίους ἐζήλωσας· Δέχθητι, ἄνερ μακάριε, τὰ δάκρυα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἡμῶν συλλόγου, δέχθητι τὸ τελευταῖον ἡμῶν πρόσφεθγμα τοῦτο καὶ ζῆθι εἰς τὴν αἰωνιότητα. ὅτι Δίκα κτεροῖ εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ ἐν κυρίῳ ὁμισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φροντὶς αὐτῶν παρὰ ὑψίστῳ.